

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

R.211.301 LIBER NOVVS 133:54
DE M.857

METALLORVM CAVSIS. ET TRANS- SVBSTANTIATIONE,

Editus per

THOMAM MORESINVM
ABERDONANVM SCOTVM,
Doctorem Medicum;

IN QVO CHIMICORVM
quorundam inscitia & impostura Philosophicis, Medicis
& Chemicis rationibus retegitur & demonstratur;
& vera iis de rebus doctrina solide
asseritur.

FRANCOFVRTI,
Apud Ioannem Wechelum.

M D XCIII.

INVICTISSIMO REGI SCOT-
TORVM IACOBO SEXTO S.

ASSERVNT Egyptii I-
sidem plurimum inuentricem
ad morbos modicamento-
rum, & medicinae arti ad-
modum contulisse, Rex Il-
lustrissime, inq; hominum valetudine præci-
pue versari, etiam & in somnis illam dicunt
non recte valentium morbis auxilia præbere,
& qui eius monitis obtemperent præter opi-
nionem curari: ab ea quoq; medelam ad asse-
quendam immortalitatem aiunt esse inuen-
tam: itaq; Orum filium à Titanis insidiis in-
terfectum, ac per aquam repertum, non so-
lum in lucem restituit, sed & fecit immorta-
lem. Huic rei fidem facit inter alia, & medi-
cina inter nos nomen deæ retinens: ea est Isis
illa sacra, ex templorum adytis repetita, quæ
iudicio veterum, omnia emplastra superat, ex

*Vulcani templo, Ægypto translata est, hy-
eroglyphicis primum descripta. Orum dicunt
Apollinem interpretari, ac medendi diui-
nandiq; artem à matre Iside edoctum, mul-
tum hominibus tum oraculis, tum medelis at-
tulisse utilitatis. Apollo Æsculapiū generat,
iste habet Podalirium & Machaonem, quo-
rum opera res medica per manus tradita est
Hippocrati, qui & ipse Æsculapii est genus.
Galenus Hippocratem annis & pannis obsi-
tum restituit luci, addit quæ ad rem factura
videbantur, & medendi artem absoluit: nos-
que medicinæ studiosi placide horum vestigiis
innitentes, curamus cito, tute, incunde: cura-
mus autem usu vegetabilium, animalium, &
mineralium; tuto non adhibemus morbo me-
delam, nisi prius cognita simplicium medica-
mentorum natura, hanc nos docuerunt cum
primis illis viris medicis; philosophi, & poe-
ta. Vnus à mundo condito repertus est Para-
celsus qui hanc medendi methodum infirmare
spirans, & hominum consentiente authori-
tate non contentus, damnarit medicinam ad
metalla; hunc ineptum cum suis concionibus
inter alios refellit strenue Thomas Erastus*

vir late doctus, Paracelsi conterraneus & synchronus, ineptamq; eam probans methodum, quæ nomina morbis & curam ab metallis mutuetur, hominem de ponte deiicit. Altera est lis quam Paracelsus, & eius asseclæ à veteribus nonnullis Chemicis mutuati, ipsi curant: ea est de metallorum causis. Sunt & medici non pauci, qui rei isti iuerunt obuiam, sed Philosophice, sed rationibus è veteri re medica, & philosophantium veterum libris erutis: ut videtur hac etiam de causa, quod contenti hac veterum doctrina, hos Chemicos fumiendulos, ordinem perturbantes publicum, nollent nec audire, nec rationes, contra receptam à multis seculis opinionem, admittere: aut quod lectionem Chemicorum ac inutilem reiicerent, aut offensi nouitate dictionum artis, obscuritate sententiarum, & de industria perturbati ordinis, bonas putarent horas huic temeritati non impendendas. Sed dum hos cauent labyrinthos sannis Alchimiistarum accipiuntur, qui rem suam Chimice disputantes, obiiciunt, non posse medicos assequi tam sublimia mysteria, & offendere ad Chimiæ, cuius tamen neq; sensum neq; vo-

lib. Para.
capit. de
philoso-
phia.

ces intelligant: itaque parum abest quin triumphum erexerint. Hæc res, me Apollini sacrum, mouit in campum descendere, ne Chimici ante victoriam triumphum canāt, & qui in studiis philosophicis, medicis, & id genus aliis ætatem, quæ abiit, contriuerim: qui optimos, quos habet Europa præceptores audiuerim: celebres orbis vniuersitates frequentauerim; & quos potui in re literaria sapientissimos, adiuerim, ut eorum colloquio doctior euaderem: qui deniq; libris Chemicorum & experimentis operam dederim; possum ante alios hanc curā meo quasi iure mihi vēdicare, si medice, philosophice, & Chimice Chemicorum futilitati respōdero. Res est ista quæ principes viros doceat, quæ tot principibus & rebus imposuerit, imo plures ad proteruiam inuitauerit, & quæ in se contineat tam late famatam de transsubstantiatione metallorum quæstionē, cuius odore prouocati pene omnes Europæ principes, ut gregarios sileam, naufragium olei & opera fecerunt. Taceo auum tuum felicioris memoriæ Iacobum Quintum cum sua creatura Abbate Tunlandiæ, qui, dum in multiplicationis ver-

ba assentitur Rex, eum circumducit ingentibus pecuniis. Ne igitur te aurem accommodare cinisflonibus Chemicis, & transelementatorib. in animum inducas, quem Deus voluit hucusq; ab hac peste esse liberum: decreui ad tuam maiestatem plene scribere de re tota. Obrepent scio in aulam, & sunt (nouī .n. ut homines, ita & idioticam infantiam superbiae innitentem, qui præter focū domesticū, præterea nihil) qui blandis & verisimilib. concionibus persuadere conabuntur, esse aliquid in arte transformationis Chemicæ, quod cum utilitate adferat voluptatem. Nec ego sane eo inficias huius industriæ homines ad persuasionem esse compositos: non est techna, quæ ut tendat laqueum, non habeat ad rem composita verba: nō est Chimiæ filius, qui adulari, & blande appellare (duæ artis columnæ) nesciat: qui montes aureos (tertium multiplicationis falcrum) diuitibus non polliceatur. dicunt tum abstrusa & recondita artē habere, & comminatos artis huius patres filiis non semel, si tanta sublimitatis rem in vulgus abscedere aliquando permetterent: tamen si ego meis rationibus persuasero hanc sacratioris

mysterii rem, conclamata infania esse signifi-
cationem. non erit in posterum, qui audeat
Mag. aures his illusionibus offendere, aut suis
bracteatis lenociniis principib. imponere tuis.
Exeat igitur sub M.T. tutela in publicū, do-
ceatq; alios, cū tibi sua aequitatis fidem fe-
cerit, quam à vero aberrarint, qui vario ser-
mone caussas metallorum uni metamorphosi
accommodarint, & ita plurimis imposuerint.
Et si hunc meum industrium laborem abs te
probari videro, audebo alia mea medica, phi-
losophica, theologica & poëtica M. T. com-
mendare. Quæ dum enixe curamus, Deum
opt. max. precamur, ut te, heroinamq; tuam
feliciter unanimes velit aeterna prole beare.
Vale, Francofurti ad Mœnum Calend.
Februar. Anno æræ Christianæ 15. C 15.
LXXXIII.

M. T.

addictissimus

THOMAS MORESINVS
 Aberdonanus Doct. Med.

DE ME.

DE METALLO- RVM CAVSIS, EORVM- QVE METAMOR- PHOSI.

VSCIPIENTI mihi contra Chimicos de metallorum genitura defensionem, erit res video cum magnis illis seculi prioris viris Gebero, Lullo, Alberto, & id genus naturæ affeclis, qui nihil prius habere videntur ratione & experimentis, & varie varia differenti occurrent forte huius æui non vulgaris eruditionis illi, qui transitionem à fide medica facientes se totos dicauerunt Alchymix: nec meas rationes cum horum componēti, semper auxiliatricem offerent manum Philosophi, aut Phisici medici; ita sedet animo, meis aliquando potius inniti argumentis, quam vbiuis gentium, tanquam ad sacram anchoram, ad theoremata veterum auolare, nostro cum placeat, ac video, orbi, & inuentis addere, & congruam elicere ex veterum scriptis mentem, quæ voces nostras non abhorreat. Nam (vt Ganiueti astrophili in Amico, quæ vocat, medicorum vtar sententia) *artifex dici non meretur, qui semper libris utitur inuentis, & doctrina aliorū, nihil de suo addendo.* Sunt & cinifiones circumforanei, & carbonarii imperiti huius æui, ferulæ qui manū nunquam subduxerunt, Chimice tamen subscribant, fumorum artis hæredes, qui post sumptus cum dedecore effusos iactabunt in me probra, & ampullas vitreas abiectæ plenas mentis: sed quoniam horum in-

ptiæ obuiam nunc olim iuimus, statutum est mihi in animo, nō habere modo hac de nequitia quæstionem, sed cum iis, qui in naturæ abdita penetrarunt, & ut suus cuique est mos in metallorum principiis stabilien- dis, quæ Chimici alia atque medici cum Philosophis probant ratione, ortum & Stagyrim, ut plurimum varie distrahunt, qui tamen naturæ quoniam adhærere mihi videntur, & intra rationis suæ limites quisque se continere, hanc gratiam his beneuolis acceptam referimus hominibus, quod diuitias ex abdito naturæ sinu erutas ingeniosissime humano generi prodant, & alia ad alios vitæ vsus accommodet. Cui mortalium sectæ, si, ac aliis artibus, frænum iniiceretur, & certa studiorum methodus, posset detegere stomachum, & liberius pro se causam dicere, deturbatis imposterum cuniculis, & improbitate præstigatorum, qui artem aliquam utilem, quasi cum ipsis & natam & perituram mortalium sanis accipiendam præbent, utpote quæ tota, ac nunc sunt tempora, hominum bonis & vitæ insidiari videatur.

Quare si propter abusum, & artis non reuelata huic æuo mysteria, nostri & Reges & Leges, & medici interdican- inter alia Chimicis negotio morbofo, suo iure id mihi facere videntur: cū quid sibi velit res medica primi Chimici non curarunt, multo minus morbo medicinam facere; cum placita veterum Chemicorum noster ignoret orbis, ita placuit inuolucris hæc rem vallare totam, ne peruia esset: aut dissimulare verborum quadam ambage, ne in vulgus abscederet, metallorum ut origo, ita &, quam illi prædicant, transubstantiatio. Ita fūco illitam videmus Mercurii *tabulam Smaragdina*, ita Geber mihi fascinare videtur quod docet, ita eius interpretes Lullus conuiuere in authoris sui mente elucidanda, ita Albertus non intellecta plurima hominum effurire cœtui, vana ut plurimum docere, & perspicue falsa, ut *rustici mendaci* nomen obtinuerit;

nuerit: ita natura ad Eurotam sedente Paracelsus præstigiis, constellationibus, characteribus, amuletis se prostituere (vt videre est Paragr. cap. de Philos. item lib. 5. de caus. morb. inuisib.) quasi ea, quam suscepit ars introspicicendam, non sit opus naturæ, aut alicuius impii demonis stultiloquium, qui humano, vt semper, male vult generi. Et ne sine nomine ista dicere videar, inquit Ioannes Aurelius Chemicus Chrysopææ lib. 2. *Officium Chemicorum totum in his consistit. 1. materie cognitione. 2. eius debita preparatione.* veteres autem ita hæc omnia inuolucris obnubilarunt, vt in eorum scriptis prorsus cæculemus. nomina enim huic rei tam abstruse imponunt barbara, quæ ipsi fabricauerunt mille, quæ tamen nihil certo significant, rem nullam, nedum viam, modum aut rationem, qua res fit: nunc à Poëtis verba mutuuntur, sed temere, vt quorum scripta meræ sint nugæ, & fabulæ ad hoc compositæ, vt vocum blanditia ignauos illaqueent spiritus: nunc diuinorum & augurum non abhorrent verba, materiæ Chemicæ tamen, & propter sensus altitudinem, & dictionum scabritiem, minus conuenientia: aut quoniâ superstitionem augurum vulgo illudere viderunt, voluerunt & ipsi cum hac ratione inire pactum, & figuratis vocibus cauere personatæ suæ rei, ne in plebem abiret. Hac etiam ex re inutiles plurimas intermiscunt conciones, ordinemque de industria perturbant. Et lib. 3. ait: *Veteres aut malitiose hanc nos artem celarunt, aut eam ignorauerant, aut vocibus exprimere nequiverunt idoneis.* Se autem iactat vocibus intelligibilibus rem totam scripturum; paulo tamen infra fatetur, se scrutari, quæ ignoret adhuc, artis præcipua mysteria, & nec ea scire, nec dicere posse. Si ita est, ac Chemicum mecum fatentur, aut desinat noster orbis hanc artem, aut eam intelligat præstigiis in medium depositis: testorque hominum conscientiam si quid sit in arte, vt nunc est apud Sycophantas, quod cum aliis artibus ad

nomina respondere possit, medicos taceo plures, qui varia suæ professioni non inutilia, sed cum delectu, sed rationi consentanea mutuati sunt, quæ ipsi intelligūt, non abhorre veritatis calculum sciunt, cui ancillantur, & naturam non auersari humanam: luci restituta pristinae pharmaca, aut, vt sit illis hic honos, quia non habent, quod præ se ferant nomen vetus, adinuēta abs se mineralium, herbarum, animalium præparationem, transfigurationem, & mixtionem integra Chimicorum labori industrio, intactaq; relinquo.

Vt enim horum industriam laude sua frustrari non cogito, ita vsum non ferendum censeo, nisi in paucis, & ex eorum manibus qui didicere bene sapere, qualem inter alios ego fateor Chenæum seu Quercetanū, beneque cupio hominis genio, qui industrio labore plurima recte tenet, precorque, vt semper in melius proficiat. Quod si non sentiam, æque de metallorum generatione ac ille, habeo rationem qua me tucar; ipseque Quercetan. huic suæ causæ diffidit in præfatione ad suam chirurgiam, vt & lapidi philosophico. Quod autem aliquando secus senserit, quid facias? homines enim cum simus, errare possumus. Sed & ego hanc prouinciam iniui, non vt Chenæo dem bella, quem scio veterum medicorum & philosophorum theoremata colere, bene mereri de literis, & nouis experimentis, & naturæ sinu feliciter erutis morbis prospicere: quem scio nolle præterea Empiricorum periclitaciones ignaras defendere, aut cum Paracello firmis philosophiæ axiomatis diem dicere barbare, insulse, obscene, tragice. Ait enim Sclopet. cap. 5. *Ego Empiricorum causam tuendam non suscepi, qui non verentur in hominum vitam ac corpora grassari, cum eos potius exterminandos censem.*

Quare ne nostri æui cinisflones putent se habere Chenæum inscitiae suæ patronum, miseri adulteratores metallorum præceptorem; aut denique principes

viri admonitorem ad opes temere profundendas, quæ
 alioqui seruiant reipublicæ: in animum induxi meum
 Auberti & Quercetani vestigiis insistere, eaq; ex meo
 addere quæ videbuntur: At Paracelso vt misothciam
 obuiam non curo. Fuit enim is vir multi ingenii in re
 metallica, & exercitationis plurimæ, ni virulenta dica-
 citas, & inutile innouandarum rerum studium homi-
 nem à vero abduxisset in pluribus. Potuit enim feli-
 cioribus auspiciis rem in multis vtilem posteritati cõ-
 mendare, nisi quales habuit magistros (ac Querceta-
 no placet) Ægyptios præstigiatores, Arabes circulator-
 res, ipse talis esse maluisset, quam expertæ veritatis fi-
 lius: persuasus, vt videtur, *demonas metallicos* (vt vocat
 Bellonus lib. 1. cap. 5 2. memorabilium: & ipse etiam
 Paracels. appellat *Archæum* inter hos spiritus vnum,
 in 2. Chirurg. grandissimæ sect. 2. cap. 11.) in terræ
 visceribus habitare, & molem hanc fossilium, quam
 restituisse obsoletam se gloriatur, formare, educere,
 cogere, discriminare: educta, formata, coacta, sedibus
 diuisa regere, & conseruare metalla: ni, vt totam ven-
 dicare sibi medicinam, quam ne supremis labris atti-
 gerit, ambitio hominis, videretur, nomina innouaret,
 obscura pro manifestis, noua & non apta pro expertis,
 & agnitis verbis proferret, matæosophiam suam om-
 nium, quos mūdus vnquam habuit, sophiæ præpo-
 nens: ita enim in præfatione ad Paragranum ait: *me se-
 quimini Auicenna, Galene, Rhafis, Mesue, Montagnana,
 &c. vos me sequimini, & non ego vos: vos Parisienses, vos
 Montepessulani, vos Sueni, vos Misnei, vos Colontenses,
 vos Viennenses, imo quicquid Danubio & Rheno contine-
 tur: vos in insulis maris, tu Italia, tu Dalmatia, tu Sarma-
 tia, tu Atheniensis, tu Græcus, tu Arabs, tu Israelita, o-
 mnes me sequimini, & non ego vos, nullus vestrum, vel in
 abditissimo angulo ubi canes mingunt, manebit: ego mo-
 narcha ero, mea erit monarchia, & cingam lumbos ve-
 stros.*

Quomodo sic placet vobis Cacophraustus? istas latitias vos deuorare oportebit: quomodo vobis cornutis placebit, quando vester Cacophraustus princeps erit monarchię? vos autem eritis calefactores caminorum: quomodo videbitur vobis si triumphabit secta Theophrasti? vos autem in meam philosophiam cogemini consentire, & vestrum Plinium Cacoplinium appellabitis, & vestrum Aristotelem Cacoaristotele: ego vero & ipsos, & vestrum Porphyrium, Albertum &c. in meam &c. impressero, vna cum vestra compaternitate. Sed ad rem, quorsum enim Solem aurum, Lunam argentum, Martem ferrum, Mercurium hydrargyrum, Iouem stannum, Venerem æs, Saturnum plumbum? an ficum ficum dicere non licet? an Phauorini philosophi id excidit animo? verbis præsentibus esse vtendum, an reuocabit Actium & Pacuuium? an nauseabundum Tiberium, Hadrianumve? non equidem, sed nusquam gentium audita in medium deponet, & quæ, ac dixi, ipse nec intelligit, nec certæ rei significandæ adfigere possit, sed deridebit hanc totam ineptiam Atheniensis anicula. At profecto, quia Sol & Luna duo sunt luminaria magna, placebit aurum & argentum duo chemicis insigniora fossilia his nominibus insignire. Apage voces absonas: an tanti erit innouatio re nulla cogente? similitudine claudicante moliri, ac dicunt, quidlibet ex quolibet? Sed opponet huic temeritati se Paracels. lib. 3. tract. 2. ca. 4. de morb. metall. ait enim: *Nomen quidem est vsitatum, ut argentum vinum vocetur Mercurius, ut sit sub Mercurio, sicut aurum sub Sole, sed non iuxta naturam rei impositum est, est insipiens & falsa physica ordinatio. Argētum enim vinum iuxta naturam suā potius vocari debet luna, nix, hyems, frigus, glacies: argentum autem debet vocari Saturnus: plumbum autem Mercurius*: his respondeant discipuli, si rem suam telis nostris imperuiam esse voluerint: sed & in suis nominibus an Pythagoram vult

Paracels. & inuolucris ænigmaticis cauere suæ rei? sane si celandi studio doctrinam suam hoc fecerit, impius est, vt qui inuideat rem vtilem mundo, quam dius Hippocrates. Galenus, Paulus, alique omnes, quos vnquam orbis habuit medicos, aut sapientes, voluerunt mortales scire, & per hanc sanitati consulere. Sed mecum sentit Paracels. qui medicos nusquam non accusat veteres, quod ipse præ illis sit plebeius, & quæ illi ac nauci medicamina spreuerit, ipse morbis adhibeat feliciter, sic enim ait lib. Paragr. cap. de Philosoph. *quis vulgo indicem eliget super vos sophisticos medicos? cum omnibus hominibus ænigmatici sitis, & vobis tam mirabiles dictionarios & vocabularios feceritis, vt quicumq; eos inspiciat, indeceptus non recedat, ideoque inuolutis verbis in apothecas scribitis, cum plebs sæpe in horto suo meliora habeat: cum tamen medicina in quavis patria lingua tam clare & perspicue tradi debeat, vt medicus germanus Arabem intelligat, & Græci Germanicum: sic morbis & partibus corporis nomina imponenda sunt iuxta res externas visibiles ipsis correspondentes. Vnde sequitur, vos non debere dicere, hoc est cholera, hoc est melancholia, ista nomina non fluunt ex fonte medicinali: simile enim suo simili comparari debet, quare potius dicite: hoc est arsenicum, hoc aluminosum, hoc est Saturni, hoc Martis. & infra ait: Oportet me iterum loqui de ea parte, qua mihi tamdiu refragata est, cum impressiones, influentias, verba characteres, spiritus siue bonos siue malos, fructus, & mineralia res ad medicinam inutiles, & non necessarias vocarunt, quibus nos utimur, & curamus. Galeottus tamen Martius lib. de doctrina promiscua cap. 24. & Ioan Aurel. Augurell. Chrysop. 1. omnem vim efformandorum metallorū Soli, Lunæ, & reliquis Planetis concedūt, & ideo metallis Planetarum esse imposita nomina, vt genitura penes ipsos sit, vt efficientia, ita & nomen: Sed sane Quercetano parum in libris Chemicorum versato, & cinifloniæ, ac spero hac in parte addicto, hanc veniam*

damus, si secreta artis ignoret: tum Auberto medico pessime obstrepere fatemur Chenæum seu Quercet. dum negat materiam, efficientiam, & nomen metallorum ad Planetas referri. At si Quercet. ista præceptori accepta remiserit, damus & illi, vt hâc vanitatem infantia plenam: ita & dæmoniorum fraternitatem, cum beluis colloquium, vt qui omnes non scientia, at nequitia Pythagorica numeros impleuerit: cum numeris, astromania iudiciaria, & exorcismis illi res est, ac Pythagoræ: in granditate etiam suæ Chirurgiæ se curare morbos desperatos ait perceptis constellationibus, exorcismis, & id genus anili delirio. Imo hanc rem ita aperte tuetur, ita impie in medium deponit lib. de Characterum efficacia, vt in hæc tandem verba prorumpat: *Si omnes artes diaboli addiscere possemus, tunc artibus utendum est, & si unus spiritus tibi seruire non vult amplius, dimitte eum, decedente Conrado aderit Hæricus.* & paulo post: *Licere nobis ait in necessitate, vti opera diaboli, & mediis inusitatis.* Deus tamen 2. Reg. 1. Ahaziam in necessitate vitæ consulentem Baalzebub morti adiudicat. Paracelsumque eò abduxit nequitia parens, vt Mosis & Magorum opera eadem statuat, nisi quod Moses & Aaron absque arte facerent, quæ Magi per artem: imo vt in harum artium abdita penetrarent, Mosen & Salomonem ait ludos, ceremonias, ieiunia, preces instituisse dæmonibus: hancque artem Paracelsum apud Ægyptios & Arabes somniatores sibi comparauisse testatur Quercetanus: cuius tamen ineptiam Paracelsus ineptia conuincit, qui quos habuit sacrificulos præceptores, & solos docet Chirurg. grandis lib. 3. sect. 3. cap. 1. & apud quos à mundo cōdito delituisse sapientia omnia seminaria persuadet, à quibus ipse humano generi hausta prædicat. Quamuis ipse, tum ipsius affectus alibi asserant, quam habent medendi artem, se eam primis, qui vnquam fuerunt medicis, acceptam referre. Hippocratem tamen sci-

mus Æsculapii præ se ferre genus, Æscul. Apollinis. Apollo autem apud Ouid. dicit:

*Inuentum medicina meum est, opifexq; per orbem
Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis.*

Paracelsici somniant Apollinis, Æscul. Podalyr. Machaon. scripta aptud Pannoniæ aut Poloniæ quendam monachum se vidisse, ex quibus depromant suam iam ab orbe condito tacentem artem; nos contra tholis & tabulis templorum inscripta asserimus, & sine arte cō-texta experimēta illorum primorum hominum. Quæ quidem in artem redigere primus conatur Hippoc. & felici successu excerpta ex tabulis, & sacellorum valuis redigit. Et hæc est iam diu historia rerū notissima toti cœlo: iam se vnum fateatur Paracelsus Æsculapii genus, & qui aliquid sciat, quique artem à Podalirio acceptam informem quidem eam, ipse formet, sed qui consentienti non credit hominum opinioni, *expectat*, ait Cicero: *ut bestia loquantur.* & *lenia*, ait Cornel. Celsus, *ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt.* Quāti tamen faciat Æsculapium Paracelsus (vt conuicia in reliquos medicos & philosophos, quos vnquam habuit mundus, non repetam virulentia & sordium plena) audite in Paragr. præfatione ita differentem, *Alchymia ipsa mihi vestrū Æsculapium &c. aliosq; vestros scriptores ad alcali vsque decoquet, & in reuerberatorio vsque ad extremas faces comburet, Vulcanus vero sulphur, picem, ac olium infundet, &c.* Reliqua synceris auribus ne sum offendiculo, non scribo, vt ut præclare qui dixerunt male habeat, nostri tamen æui sapientiores, & experimentis confirmati Paracelsum liberum integro placito demittunt ad cinifloniam & xenodochium: & ne quis putet me morbo quodam animi abreptum, qui conito mente: maleuolentia incitatum, qui miti sum ingenio: aut reprehendendi nimio studio incitatum, qui veritati studeo, male velle Chemicis & Paracello, quorum sum opera in pluribus vsus, &

vtor vbi ratione illi videntur vti. Audi Ioan. Cratonis, etiam Alemanni de huius farinae hominibus iudicium, ait: *Turpissimam Paracelsistarum impudentiam, & fingendi, mentiendiq; effrenatam libidinem vtinam principes viri cohiberent: sed in delitiis apud quosdam esse, & impune illos doctis maledicere, iis malis quæ rebus bonis ruinam minantur, annumerandum.* Hæc ad instituti nostri præfationem & Quercetani eam dicta sint satis: cuius responsionem ad eam Auberti repercutere proposuimus, & qui metallicam naturam è latebris suis eruere conamur, omiſſa definitione, & numero, de quibus fere conuenit Chimiæ cum philosophis, medicisque physicis, & si quid sit prætermiſſum in examine diuisionis percurreremus, vt & ortum.

Omnes philosophi, vt etiam Geber libr. 1. Summæ cap. 11. secundæ partis, & qui de natura fossilium verba faciunt, metalli nomen diuidunt, quod genus esse putant, in suas species, plumbum, aurum, æs, stannum, argentum, ferrum. Huic menti arridet Augur. Chryſ. lib. 1. alibi tamen ait omnia metalla vnus & eiusede esse speciei. Quercetanus in responsionem ad Aubertum aſſerit diuidi in perfecta & imperfecta, cui quoniam respondere nobis est in animo, ne frustra Aubertum vita functum habeat, Aurelio relicto, qui nil dicit, nil non dicit, Quercetani vestigis placite insistere libet. Nos dicimus, singulis metalli speciebus, puto plumbo, auro sua est essentialis forma, & ea perfecta: regerit, quædam feruntur à sua forma in aliam: sic ouum est perfectum: & ratione pulli termini ad quem, est imperfectum, sic metalla ex se perfecta dum nituntur, vt sint aurum, in quod euadunt aliquando, imperfecta sunt, & in fieri: sed si nunquam induit aurum aut plumbum, aut stannum, &c. ac mecum sentiunt cōtra Chemicos, Agricola, Erasmus (quem buccinatorem Paracelsi Quercet. ponit) & alii, frustra posuerit hanc me-

tallorum diuisionem, & si vnum in aliud abit, erit in indiuiduo hoc vel illo ouo, non in ouo ac species est: sed plumbum species est. 1. quia vniuersale nomen. 2. prædicabile, aliis enim vocibus explicandis attribuitur. 3. dicitur de pluribus numero differentibus. 4. est commune nomen proximum indiuiduis, quo angustiora declarantur. 5. occurrit semper in definiendo indiuiduo hoc vel illo plumbo. Indiuiduum enim est, quod exprimitur per pronomen hic, hæc, hoc. 6. occurrit metallum plumbo in definitionem, vt illius genus: & quod de plumbo dixi, de ferro, ære, auro, argento, stanno dictum sit. 7. hæc iam dicta nomina continentur sub eodem genere, & non sunt subalterna. 8. continentur sub diuersis differentiis diuidentibus idem genus. 9. habet diuersas definitiones, igitur specie differunt. 10. & eadem sunt genere. 1. quia participant idem genus. 2. metallum ponitur essentialiter in horum definitionibus, &c. Sed diuersa genere logico sunt. 1. quæ sub diuersis sunt categoriis, id est, cum vnum significat quid est, aliud quale quid, sed species metalli, substantiæ categoriæ omnes damus: eadem specie dicuntur teste Arist. 5. metaph. quæ opponuntur illis prioribus iam dictis modis: quare, ac dixi, plumbum species est, quæ non aliam ab ea quam habet substantificam anhelabit formam, quia contentum est ea definitione, eo genere, & iis indiuiduis quæ possidet: tum quia species in speciem non abit, neque indiuiduum huius speciei in id alterius contra Gebrum, ac infra fusius patebit: quæ potest natura; ea facit remotis obstaculis: erunt tunc aliquando omnes metallorum species, aurum: in æternis posse & esse idem sunt, & æterna est metallorum species, ac ipsum genus æternum: nec comparatio ad ouum recipienda est. 1. quia Quæret, non meminit differentię inter principia compositionis, & transmutationis, debuitque prius afferere, transmutationis esse elementa metallis, seu

materiam primam (vt chimice cum ipso loquar) quã ea cum oui viuificatione componere. sed hæc res quia prorsus inutilem reddit hominis comparisonem, aut eam malitiose subtrahit, aut quod est verissimum, ignorauit. 2. quia natura ad hos vsus in singulo format ouẽ, vt sit in fieri ad generationem pulli, & quod viuens animal ex insensibili: sed metalla aliam præter eam quam habent, induere, aut acquirere posse formam præstantiorem, mecum negant qui sapiunt omnes. non naturaliter aliam acquirunt, quia natura id ad vmbilicum deduxit, quod & potuit & voluit in sua specie, perfectum æs, stannum, aurum, &c. Et si quando indiuiduum corrumpit, vt forte eius materiam alteri adaptet, si eiusdem speciei, vt est credibile, vis enim seminalis semper in materia delitescit, sane semper ab eadem specie petitam formam: & huic opinioni fauet Arist. 2. de ortu: alioqui species rerum ortu & interitu cõfunderentur, sed generabilia eadem specie reuertuntur, inquit Arist. Non chimice, ars enim est chimia, quæ naturæ ancillatur, ait Quercet. & Richardus Anglicus correctorii chimici, cap. 1. Hoc ita interpretetur, ars naturam non transcendit faciens nouam naturam per simplicem laborem, sed eius naturæ virtutem subtiliat, non ædificat nouam, sed subtiliatio non mutat rem vnius speciei in illam alterius, vt natura non mutat: Si ergo naturæ non est datum species rerum generatione & interitu confundere, neque sane imitatrici Chimie hoc concedimus: adde chimista in subterraneis non est, qui metallorum adsit efficienciæ, & si adesset, formæ non sunt penes eum, nec efficiendi vis, quas materiæ ingeras, aut quas ex materia euocet pro libito, quæ aliam denuo adspirent nobiliorẽ, cum solius sit primi agentis formis informare rudem materiam (sic Flamellus in annotationibus Chemicis ait: *forma metallorum à cælo est*) non ars in cinisfloniis, quia elicere ex materiæ potentia aut no-

uas aut digniores formas non est artis, sed naturæ, alio-
qui aut artifex erit natura, aut habeat promtuarium
apud se formarum necesse est: at formæ corporibus
vacuæ tantum abest, vt penes nos sint, vt etiam si sint a-
pud primum motorem, an potius eas quotidie effin-
gat, non cessarunt hæcenus dubitare philosophi. Præ-
terea Philosophus ait 4. mereor, quem sequitur Aui-
cenna, in vanum operantur Alchymistæ metalla perfici-
cere conantes, nisi reducant illa in materiam primam.
Quid his responderint Villanouemus & illi discipulus
Lullus feliciter refutauit sine me Zacharias Gallus 2.
parte opusculi sui Chimici, & non posse fusione, &
proiectione lapidis mirabundi super metalla, hæc cor-
rumpi, & nudari prima sua forma, vt motu corruptio-
nis aliam induant: ipse Zacharias deinde respondet
Philosophorum placito, esse intentionem Chimista-
rum, vt imperfecta perficiant metalla in aurum præter
omnem transformationem in materias nouas, & à
propria sua natura differentes, vt purgent & mун-
dent per operis diuini, id est, occulti proiectionem, &
sic haudquaquam esse opus metalla reducere in mate-
riam primam: ego his, ista proiectio aut purgabit, &
colorem duntaxat materiæ dabit inexistenti in metal-
lo, puto plūbo, & ita in imposturæ incident impuden-
tiam, quam multis damnat Treuisanus 2. parte libri
Alchimix: *Fugite, inquit, sophisticationes Alchymista-
rum nequam, & quoscunque alios, qui istis fidem adhi-
bent*: item, *sophisticationes omnes fugiendæ sunt, item,
sublimationes, coniunctiones, separationes, congelationes,
preparationes, disunctiones, connexiones, alique dece-
ptiones omnes: aut vt mutant materiæ immanentis colo-
rem, etiam nouam indent formam, & hanc corruptione
& expulsione prioris, quod est solius naturæ opus: aut ea-
dem materia sibi similis duas habebit formas simul, sed*
ait ibid. Treuis. *impossibile est vnā & eandem mate-*

riam habere duas formas: aut aliquam impressionem imprimant in naturam & essentiam puto plumbi, sed ut forma patiatur ab adueniente extrinseco, corruptione per motum opus est: hæc inferet nolint velint Chimi-
ci reductionem in materiam primam, sic eò rediit res, unde digressi sumus. Sed alioqui inquit Zacharias, cō-
cluderetur omnia semicocta, reducenda esse ad pri-
mam materiem ut complete decoquantur. quam bel-
le composita ad ignauiam responsio! non enim pote-
rit humidum oui condensari, nisi mutet cum nomine
essentiam? caro bouilla semicocta perfici plena deco-
ctione, nisi in ouillam abeat, quæ materia, & genere
conueniunt? nisi in sua elementa hæc reducantur?
Proinde fateantur Chimiici decoctionem naturalem,
esse efficientiam, digestionem, & coniunctionem ma-
teriei cum forma, proportionem obseruata, & partium
vnione debito ordine, quam si Chimiici assequuntur,
certe in nostram venerunt herbam, & proiectione la-
pidis dissoluitur metallicum corpus vnum in sua ele-
menta, quæ denuò coeunt operatione adueniētis no-
uæ formæ, quam ipsi nouæ rei induunt, ut sit aliad: aut
decoctione artificiali imponere materiei illis conce-
ditur.

Sed vrget Dyonis. Zachar. elementa cum qualitati-
bus suis sibi mutuo contraria sunt (teste Arist. 2. ortus)
in se etiam conuertibilia erunt, quanto magis ipsa me-
talla, quæ sunt vnius & eiusdem substantiæ, materiæ-
que, cum non sint qualitatibus contraria, conuertentur
hoc in illud facillime, quam ob causam Hermes
procuracionem ipsorum circularem, at improprie
quodammodo, quia non sunt ad eum finem à natura
procreata, ut ex perfectis fiant imperfecta, sed contra,
quapropter eatenus non est eorum generatio
prorsum circularis, nisi pro parte. Quem per deos
huic

huic opponam idioticæ infantiaæ athletam ? sensum proculdubio, is docet alias inesse auro, alias plumbo qualitates, & contrarias. experientiam, hæc docet medicina ex ære aliam inesse curationem, quam illi ex auro. Nicolaum Flamellum Chemicum, is ait aurum esse calidum & siccum: plumbum humidum & frigidum. Paracelsum, qui vt alibi doceo, prorsus circularem fatetur mutationem metallorum: rationem, nam omnia metalla sunt perfecta, quodque in sua specie, quia constant ex materia & forma: & forma definitionem cuiusque rei concludit: & quibus est definitio, ea & perfecta sunt: sed non sint, tamen cum generatio omnis sit à non ente ad ens, id est, ab imperfecto ad perfectum, vt vbique de ortu Arist. si ex auro fiat plumbum, erit à non ente ad ens, atque ita persuadeo hanc hominis inductionem esse rimosam. Sed sit quam ipse ponit circulatio, certe ad hanc mutationem, metalla prius reducenda sunt in sulphur & Mercurium. Inquit enim Flamellus in excerptis ex antiquis authoribus, vt quodlibet corpus transmutabile in quacunque speciem transmutetur, ad primam reduci materiem necesse est, cum ratione materiae passibilis sit transmutatio, vt ait Arist. 4. Meteoror. de ortu: & Phisic. & quicunque aliter operantur cum lapide, deceptores sunt: ait & iterum, definitio huius philosophiæ est corporis dissolutio, & animæ à corpore separatio, vt tinctura in corpus sese insinuet: & ex Villanouano aqua philosophorum metalla dissoluit, & magno naturæ consensu ea in primam transfert materiem, & ex clangore in aqua philosophorum latet spiritus quintæ essentiaæ, cuius solius est magistraliter corrumpere, & in suam primam materiam transformare metalla: deinde Mercurius & sulphur in quatuor elementa necessario reducuntur, postmodum elementa rursus in sulphur & argentum viuum, vt fiant proxima

materia metallica, quæ stultitia quæso hæc esset, ait Treuis. cum hæc omnia sint vnum, idem, & eadem substantia, quæ nouam non acquirit inde naturam, neque materiam ab eiusmodi reductionibus, at solum manet quod antea fuerat: Ecce quam belle iis conuenit inter ipsos: sed aliter Flamellus atq; Zacharias Hermetis verba proponit, inquit enim in excerptis ex Democrito, quemadmodum quatuor elementa in se ipsa transmutantur, & fiunt quod non erant, cum eorum substantia substantiæ non sit contraria, ignis fit terra, & terra fit aqua, & aqua aer, & rursus aqua terra, & à terra vsque ad superiora, & in se ipsa mutata, & soluta omnia operantur: qualitates enim sibi ipsis contrariæ sunt, non substantiæ, sic etiam, ait, sed pluribus, fit metallorum mutatio vnus in aliud: sed comparatio ista vana est.

1. Quia dicit alibi Flamellus elementorum separatio non fit in opere nostro.

2. Si omnia quæ substantia eadem sunt, qualitatibus contraria, transmutari possunt, Petrus aliquando erit Ioannes, &c. non minus ad plumbum aurum.

3. In elementorum transubstantiatione perditur vnus forma vt alterius acquiratur, sed ait Geber in Summa, scientia nostra per diuersa non perficitur, at solum vnicam rem, cui nihil addimus nec diminui-
mus, sed superflua tantum remouemus præparatione: & Arnald. Villan. in Rosario magno, impossibile est, ait, primas formas dare.

4. Metalla tantum differunt ratione perfectionis & imperfectionis dicunt Chimici, ergo eadem erit omnibus forma, hoc concessio non erit metallorū transmissio similis illi elementorum, in quibus & diuersæ
sunt

sunt formæ, ita in transactione est formarum vt agens vis, ita & perditio. Sed si dant vniciue metallo suam formam, vt substantiæ essentiam nullum accidens explere potest: sic neq; potest illa rerū *ἁπλοῦς*, id est, vt loquuntur, essentialis differentia ex accidente constitui, id est, perfectione, imperfectione ac loquuntur Chimici: Si obiecerint mihi aut Galeni, aut Alexandri Aphrodisei iudicium de elementorum formis, dico cum Auicenna, quia nobis ignotæ fere sunt rerum essentię, & quia non sunt sua formis imposita nomina, eo factum est fortasse, vt illi viri elementorum formas propriarum, & inseparabilium qualitatum nomine appellauerint. Et si indiuiduis omnibus sub vna specie delitescantibus, cuique est sua forma, ac est, sane Chimici formæ iniurii sunt, qui illi suas partes non tantum negant, sed & accidentibus longe à natura remotis impertiunt. sed quis per Æsculapium, per Arist. genium eo contentionis & amentię præter Chemicum processit, vt dicere ausit, metalla maxime dissidentia corpora solis accidentibus seiungi, quorum aliquorum particulæ specie, & essentia, non solis accidentibus dissident.

5. Metalla à lapide perficiuntur sola sulphuris consumptione, & eiectione ex viuo argento, & sic ars imitatur naturam, quæ ita in mineralibus perficit metalla inquit Zachar. parte. 2. opusc. Sed elementorum materię permanenti inditur noua forma: Concludo igitur non esse similem metallorum transmutationem illi elementorum, & per consequens non esse vllam reductionem imperfecti ad perfectum in metallis. His fautor est Augur. Chres. lib. 2. arte inquit *Chimica non possunt separari elementa ab se inuicem ex corpore aliquo, non enim possunt elementa simplicia videri, comprehendere Chemicorum iudicio, tangi, aut vasibus includi.* Ea est enim elementorum natura, vt nullo vase accipi possint, nedum contineri, non etiam adamantæo, quin cōtinuo,

si etiam accipi possent, ruptis retinaculis euadant: nec ex corporibus possunt eliceri, & qui ista meditatur est naturæ refractarius, quæ semper cogitat qua ratione hæc potius confundat, & misceat: corrumpit quidem mixtum (aliter ad hæc Galen. lib. i. De element.) non tamen diuidit in sua simplicia, sed hanc sibi vim reseruat, ut ex corpore corrupto generet aliud meliori partium consonantia factum fabre: fucare, reliquum est, posse Chimicos metalla, & fucum esse metallorum distributionem in perfecta & imperfecta: aut non minus concedant boues & asinos in Chimicos abire posse, quia continentur sub eodem genere, & differunt secundum perfectum & imperfectum: & si hanc asinorum metamorphosin anhelat natura, ad eam aspirare tamen debet, ut quæ nobiliorem semper tenetur anhelare finem. Sed vicaria ars, quæ natura pro derelicto habet, perficiat quæso, & omnia Arcadiæ pecora in Chimicos conuertat, qui tandem numero freti iubeant exulare medicos cum philosophis, qui diem perfectioni & imperfectioni Chemicæ dixerunt. Cum diuisio in rebus, quæ sub eodem genere sunt à forma petenda sit (à forma enim res omnis ut essentiam, nomen & genus mutuatur, ita hæc ab illa dirimitur) si metalla in perfecta & imperfecta diuidantur, substantia inueniet apud Chimicos, quod nusquam hæctenus, magis & minus & accidentis nomen: sed respectu ad se inuicem metalla erunt alia aliis perfectiora: sic etiam comparata est illa animalium constitutio, ut aliud alio sit sagacius, pulchrius, &c. non tamen dicimus ideo animal in suas species perfectum & imperfectum diuidi: sed materiei causa digestæ vel indigestæ placuit diuidere metallum: Cum suppetat in hanc rem felicior diuisio formalis, quorsum ista vicaria? & si huius usus sit aliquis, docendi ratione sit, non tamen nisi exposita priori exierit, quam Chimici ac inutilem & absurdam æternæ commendant obliuioni: neq; ego apud Philosophos

inuenio materiæ causſa hanc illi rem præſtare, vt quæ tota ſit rudis & impolita, ſed agentis & efformatoris ergo: agit & copulat cum materia formam primum agens, polit ruditatem materiæ forma, à forma igitur perfectio erit, ſed imperfectio fateatur materiem: ſic partim à forma, partim à materia erit Chemicorum diuiſio deprompta, ſecus ac ſperarunt. At ſi materiem per ſe conſiderent, dedecus nullum dat natura, dedit materiam, perfecta eſt igitur, & materiæ cauſa, quatenus talis, perfecta ſunt metalla: digestio, indigestio, completum, incompletum, & ſi quid huiusmodi, combinationis ſunt virtutes, ſunt vitia, non materiæ per ſe, non formæ. Sed ideo in perfecta & imperfecta diuiduntur metalla, quia Chymia ita in operatione procedit ab imperfecti plumbi transformatione ad perfecti auri affictionem: ſecus tamen ſi res ſe habet, manus dabunt ſpero. Bachonius ait cap. 3. *Speculi Alchymix, Lapis ſeu Elixir eſt millicies milieſies fortior & perfectior quam ipſa corpora ſimplicia*, puto metalla, *caliditate naturali decocta, & tamen ego dico ab lapide perfectiſſimo ad auri efformationem imperfectioris procedere Chemicos*. Quare & præpoſtero ordine lapidem perfortiſſimum faciunt, vt imperfectius aurum, tanquam finis Chymix inde reſultet, & falſa erit metallorum diuiſio in perfecta & imperfecta, cum fini artis non reſpondeat.

Si Agricola placuit auri colorem reſtituere natalibus, nobilitare pondus, ſaporem, ſplendorem præ cæteris, voluptuaria ea eſt diſceptatio auarorum hominum, non Spartani, qui ferrum auro antecellere multis probabit: Et Paracellſus lib. 2. cap. 2. Paramiri idem aſtruit, ait enim, *nobis aſſirmandum eſt, vniuerſas res eiſdem eſſe valoris, carbunculum non præſtare topio, pinum non eſſe cypariſſo deteriorem, quod verum eſſe probat natura lumen*. Qui primo tum argento aurum prætulit, fecit id auaritia: nam æque magnum eſt argento tributum donum ac auro: en plura Paracelſ. quam ego dicere audeo,

qui dico, naturam vnum præ alio metallum non admirari, non colorem, non saporem, non pondus, vt quibus sit communis parens, & quam progeniem agnoscat pro sua, & vt expressam in ipsis videt suam imaginem, dixit omnia quæ genuerat esse valde bona. sed qui est hominum nasus hos meliores probat, & palato suo non conuenientes dedignatur sapores, odores ac sordidos & tristes. Et Agricola respondebit Plinius

*my long
it is a* lib. 3. 3. hist. nat. cap. 3. *Præcipuam gratiam, ait, auro fuisse arbitror non colore, qui in argento clarior est, magisque diei similis, & ideo militaribus signis familiarior, quoniam is longius fulget, manifesto errore eorum, qui colorem syderum placuisse in auro arbitrantur, cum in gemmis, aliisque rebus sit præcipuus: nec pondere, aut facilitate materie prælatum est ceteris metallis, cum cedat per utrumque plumbo, sed quia rerum vni nihil igne deperit.* Sed & hanc temerariam Plinii mentem certæ experientiæ plane contrariam refutat, vt alibi doceo, Paracels. tractat. 2. cap. 1. lib. 2. de morb. metallic. Et Bellonus rerum memorabilium, lib. 1. cap. 50. longe alia ratione auri puritatem demonstrat. inquit enim, *est in sua qualitate aurum purissimum, non in materia, non in quantitate, non in arrugia, vt quod cum excrementis sibi propriis coagulatur, & quod sola artis coctione purum sit.* vide plura cap. 51. & 52. Audi & Galeottum Martium de doctrina promisc. cap. 28. Sed & æs auro præferimus, quod grammatici metallum per excellentiam vocant, quia idem est aer & æs: nec coalitio vocalium nos turbet. Sæpe enim soluitur, vt aulai: coalescit vt fixerit æripidem ceruam, pro æripidem dixit Virg. Tum s, & r inuicem sibi cedunt, vt labor, labos; honor, honos. Secundo omnibus aliis canorius est metallum propter occultos & raros meatus aerem plurimum in se continens. Merito igitur huic elemēto nomen elementi sine quo vox esse non potest, damus, cum reliqua huius comparatione sine voce sint. Tertio, alia metalla habent sua nomina,

huius cum elemento propter eius præstantiam confunditur: & apud Romanos vsq; ad bellum Punicum primum æs solum in pretio est habitum. Quinq; enim annis ante id bellum, argentum primo est signatum bigarum & quadrigarum nota, anno urbis cōditæ quingentesimo octuagesimo quinto, atque anno post secundo & sexagesimo numus aureus percussus est. Ecce tibi æris honori etiam fauet vetustas, quod Seruius Tullius primus nota pecudum signauit, vnde & pecunia dicta, cum antea semper ære vterentur, licet rudi. Sed morbis placet aurum dicit Luercet. Hos etiam vel rubigo ferri iuuat, bracteola plumbi sanat, attritum æs curat, argenti spuma domat, stannum amicat. Crocus Martis si Luercet. credere velit magistro suo Paracelso, eadem prorsus efficit quæ & auri tinctura. Et Penotus Londrada à portu sanctæ Mariæ Aquitanis, ait in tractatu quatuor rerum Chemicarum, *Philosophorum Saturnus est proprie marchasita plumbi, & reuera excellit solem & lunam, ita ut Raymundus dicat, in hoc orbe inferiori non esse tantum arcanum atque id, quod in plumbi marchasita consistit*: En aptiorem medicinam morbis ex plumbo, quam ex auro, & Chmico id attestante. Sed sint alia aliis præstantiora metalla, non tamen ut sordida in puriora aliquando euadant: ita à natura comparata sunt voluit aliquando natura vires suas ostentare mundo in rei alicuius excellentioris fabrica, sed ad ostentationem diuitiarum & potestatis suæ, non cuiusvis transelementationis ergo. Denique & non solum ad opinionem, sed etiam ad veritatem sibi persuaderet homo, nihil naturæ esse illo charius, in cuius præstantissimi gratiam hæc quæcunque ornatissima sunt, formauerit: & ista ad diuisionem dicta sufficiant.

Reliquæ sunt tres partes, prior de metallorum materia, altera, de causâ efficiente, tertia, de eorundem transsubstantiatione: vbi de perfectione & imperfectione plura.

MATERIA proxima animalium est aruum genitale, quod videmus: vegetabilium, semen, radix, ramus, furculus, & hæc visui se offerunt: insectilium multorum putrida materia, non quæuis, sed ea duntaxat, in qua sui quoddam seminarium habeat res efformanda: si Arist. & Philosophis credimus. Aliis qui de ortu fossilium verba faciunt horum materia, erunt vel haultus & vapores, vel terra & aqua, vel aqua perpeffa, vel halitus crassus, qui in fodinis aliquando ita crascescit ut fossoribus liberum impediatur halitum. Chimici Mercurio & sulphuri primas tribuunt, sed quæ in sua natura, actu, & per se (secus ac videmus in omni aliarum quas mundus habet rerum materia proxima) in fodinis negant reperiri, & merito: quod enim non est, quis inueniet? eo tamen conclamata infantiæ obstrigilandi abduxit ardor, ut eadem concedat Paracels. principia proxima homini, cap. 2. libr. 1. Paramiri, quæ cum reliqua mundi supellectile dat metallis imperfecte mixtis, scilicet, qui damnarit quæcunque mundus habet ad metalla, spretis quibuscunque mundus dixit vnuquam aliquid inesse sapientiæ, prælatis quibusdam sacrificulis Teutonicis, quorum ut nomen, ita & facta habet æterna obliuio. Sed & hoc habeo vbiuis gentium in Paracelso, quod obijciam Chenæo nostro, tria esse metallorum, ut reliquarum rerum omnium principia, solem sulphur & mercurium, *vide cap. 2. tract. 1. lib. 2. de morb. metall.* Iam si confirmatione mutuata à me hæc metallorum principia à physicis egeant, ipsi authores Arist. Agric. Scalig. Schegkii & alii, quærentem docebunt, mihi enim satis sit principia à multis retro seculis accepta & comprobata, contra Chemicos admittere, cum re ipsa quidem quæ Physici ponunt, Chimici admittant, sed nomine aliquando alia, ne cum omni seculo, at sibi sapere videantur: aperte quidem I. Chræf. ait Augur. vapores sunt materia subiecta metallorum. Quid enim est Chemicis argentum viuum nisi subtilis

aqua & terra? & vaporis nomine hæc duo includit Aristot. quid sulphur nisi pinguis aer, terreum subtile in terra à calore coagmentatum? vt Augur. Titelm. & Melanthon. verbis vtar, & hæc halitus nomine profert Arist. & Richard. Anglicus, sulphur non est nisi vapor calidus & siccus: & cum Chimici non hoc quod habemus quotidie præ manibus sulphur aut argentum viuum ponant metallorum principia, ac diximus, sequitur mutatis tantum vocibus ea ipsos intelligere fossilium principia, quæ cum philosophis agnoscunt medici. Et Paracels. quasi sui oblitus quod Philosophi aquam perpeßam nominant, ille liquorum: & quod Chimici sulphur, Luercet, vocat halitum siccum: & ex halitu sicco cum liquore fieri metalla dicit Titelm. de mineral. cap. 1. *Fossilium materia, inquit, est tum vapor, tum exhalatio, nam metallica sunt cum vapor in terre meatibus inclusus ob lapidum siccitatem quos illic offendit, constringitur in arctum, & a frigore densescit, unde fit, ut potentia sint aqua, quanquam cum vapore mixtam habeant exhalationem.* Hoc iam habemus quatuor elementa, id est, ac Flamel. in annotationibus Chemicis dicit, terram & aquam (quæ Chimici Mercurium vocant) aerem & ignem (quæ sulphur adpellant) esse metallorum materiam proximam: his subiungit Paracels. lib. de creat. hominis, omnes res corporales quæ sub cælo sunt, ex quatuor elementis constant, & in eadem dispergentur & reducentur.

At si Chimici his non contenti dicant quatuor elementa abire in vapores & halitus Philosophorum, deinde hos in Mercurium & sulphur, vltimo & hæc in metalla: occurrere huic temeritati conuenit, & docendi sunt hydrargyrum & spiritum, ac ipsi intelligere volunt, videri non esse primam, vt ipsi loquuntur, materiam metallorū, vel Gebero teste, qui ait cap. 26. lib. 1. Summæ, parte 2. *Non inuenitur in mineris argenteis, vel aliorum metallorum aliquid, quod sit vinum argentum in*

natura sua, vel quod sit sulphur quod illi prædicant, at aliud inueniunt commune hydrargyrum in sua propria minera, & propria natura, ut & sulphur. Secundo aiunt non est transitus à contrario in contrarium nisi per dispositionem mediam, ergo non est transitus à molliæ argenti viui ad duritiem alicuius metallorum, nisi per dispositionem quæ est inter duritiem & molliæ: sed in mineris non est quod huic dispositioni faueat, quare conuenit credere naturam non subternere argentum viuum & sulphur in materiam proximam metallis, sed aliud esse quod ex horum alteratione fiat. Perficitur ita res tota, prius in terream naturam abeunt hydrarg. & sulphur: ex ambabus terreis naturis resoluitur fumus tenuissimus à calore multiplicato in viscere terræ, & hic duplex fumus est metallorum materia immediata: hic fumus cum à calore temperato mineræ decoctus fuerit, conuertitur in naturam cuiusdam terræ, ideoque fixationem quandā suscipit, quam deinde fluens aqua per corrugos & mineræ viscera, & terræ spongiositatem dissoluit, & ei vniformiter vnitur vnione naturali & firma: hæc mixtio per successiuam decoctionem in minera, inspissatur, & induratur, & fit metallum.

En Chimicis oppono neotericis optimum in arte magistrum, cuius rationi iuniores aut obuiam eant, vel puta pura ipsis remaneant Mercurius & sulphur, aut communem ineant cum Philosophis cōcordiam, vtrumque ambiguitate in medium deposita, quam ego ex hac disceptatione assequutum me arbitror. Non igitur ranti sunt vocum in nouationes vbi communi vsu trita sunt aptiora & rei accommodatiora vocabula. At ita placuit Chimico his tegumentis furtum suum dissimulare, aut celare homines toti orbi prædicanda, si vtilitati publicæ vnquam arbitratus est sua seruire posse.

Sed quam suæ rei consentientia ponant fundamenta adhuc non pigebit paulisper examinare. Gal. de opt.

sect. ait, omne theorema in quacunque arte, 1. Verum esse debet. 2. utile 3. iactis principiis consentiens: aurum illi dicunt ex sulphure & argento viuo constare, & principia insunt vt partes in eis quæ constituunt, Gal. lib. 1. de element. Sed auro iam perfecto, & à natura concocto inesse sulphur Chimici negant, vel hac ratione, quod vni rerum nil deperit auro, igne: cætera autem mineralia perimit, denigrat, alterat, comburit ignis propter admixtum sulphur. Deinde Paracels. lib. Paragr. cap. de philos. & alibi passim ait, *Omnia metalla constant ex mercurio, sulphure, & sale.* Quare aut Paracelsus aut Luercet. infirmat fundamen artis, dum ille tria, hic vnicum det metallo principium: non est utile hoc de auro theorema, 1. Quia repugnat principiis, si enim substantiæ elementorum, vt Gal. ait. 1. de element. & ibid. Hippoc. re corrupta reuertuntur ad propria elementa, & elementa proxima metallorum ex Chemicis sunt sulphur & argentum viuum, scilicet quod in auro non est ad sua elementa reuerti nequit. 2. Toti medicinæ hoc fundamen est inutile, cum curâ reddat incertam, & ab æuo condito probatis medicamentis diem dicat, vt venenata astruit, quorum halitus etiam cum in mineris suis homines iugulat, quid efficient deuorata?

3. Ipsis Chemicis est inutile, ait enim Paracels. cap. 4. tract. 2. lib. 2. de morb. metall. *Accidit omnibus Alchymistis, qui se in igne oblectant & exhilarant, quod ad extremum omne in luctum vertitur: ignis enim multo subtiliora venena contra eos enomit, quam minera: sic nocuit fabricanti vacca Peryllo.* 4. Toti orbi est damnosum, vel testimonio Vidami Chartrensis, Comitum Treuifani, & Zachariæ Parisiensis, qui his principiis Chemicis persuasi fecerunt iacturam, vt fortunarum amplissimarum, ita solum verterunt duo posteriores, vt primus apud suos deliteat egenus: Ex his discite alios innumeros: Sed primæ inutilitati dicent, neq; dum interit gallina, redit ad ouum ex quo fit, dico aliud esse

elementum transmutationis, vt ouum ex quo gallina, semen ex quo homo: aliud compositionis, vt sulphur ex quo aurum, & in quo sicut debet remanere vt pars, ita intereunte auro tenetur ad sua migrare: Et hic est quod adhuc ex Gebro dicam, inexistere auro suum primum sulphur, & nō ideo nihil illi per ignem decedere, quod non habeat sulphur, quin potius resistere Vulcano, quia habeat admixtū sulphur. Vide Gebrum in Summa, vbi de compositione metallorum verba facit, vt neotericos Chemicos aut falsi conuincas, aut omnes contraria dicentes arguas. Vide Paracelsi tract. 2. cap. 1. lib. 2. de morb. metall. qui sulphur cum Gebro semper inexistere vt auro, etiam reliquis metallis affirmat, vt intelligas quam inepte a magistrorū fide transitionem fecerit Chenaüs, & si qui illi similes alii. Statuamus iam Chemicorum sulphur, & argentum viuum esse philosophorum vapores & exhalationes, seu vaporem crassum, vt Luercet. verbo vtar, esse hydrargyrum, cum in ipsum tandem metalla reducantur: Et Chemicorum viscosum limum, coagulum sulphureum, sallem, liquorem, Philosophorum esse aquam perpessam, aquam limosam, halitus siccos, vapores crassos: Inquit enim Titelm. omnia metallica potentia sunt aqua, quanquā cum vapore mixtam habeant exhalationem.

Si obstrepant adhuc Chemicī, hoc vnum addo: nihil quod est nuda potentia in mineris esse potest materia proxima metallorum: sed omne Chemicorum hydrargyrum, & sulphur sunt in mineris nuda potentia: nullum igitur hydrargyrum & sulphur sunt materia proxima metallorum: Prior omnium Philosophorum est vox concors: assumptio omnium Chemicorum est certum placitum. Nunquam enim actu in mineris sua viderunt, aut ponunt principia. Reliquum est, vt aut assertioni priori meæ faueant, aut recte illatam, & necessario concludentem euertant conclusionē, quod qui fecerit, erit mihi magnus Apollo.

Huic consentienti hominum opinioni, ac graculus inter Musas, obstrepere mihi si liceat, quod dicam ad aurem habeo omnibus, qui vnquam hactenus de concretionem materie fossilium scripserunt: vidi, & videre est in cauernis montium petrosis, & antris littoralibus obuiam aquam pellucidam, tenuem, limpidissimam, statim atq; per canalem peruii saxi euaserit, durescere, & concrefcere in lapidem, atq; terram ex alto cadens gutta attigerit. Sic Plinius refert crystallum ex concretionem solius aque generari: sic marmor fieri audiuius etiam in scotorum Sutherlandia. Sic videre est lapides, seu tegulas in Moravia Scotia, quæ igne querno dissoluantur in liquorem; sic Geber ubi suam, in Summa, de concretionem metallorum sententiam profert, aquæ primas partes tribuit, & frigori: sic modo Titelm. dixit omnia metalla, potentia esse aquam, quoniã in eam tandem euadant.

Quis hic mihi iam in metallorum ortu vapores crassos, viscosum limum, & coagulum sulphureum obiciet? quis accidere in rerum natura non posse, vt ab vno extremo, contrarioq; in alterum sine medio fiat transitus? cum aqua limpida, transcolata, nullius, vt oculi doceant, tactus discernit, pondus manifestat, viscositatis & crassitie sibi conscia in saxum concrefcere potest, etiam igne liquabile, ac ego in Scotia maritima ad Boream, Gallia Occitanica, apud Seuenos, & alibi vidi; doceant me metallici quorsum, quæ fuit saxeæ concretionis materia, non posset eadem, aut similis in metallum abire, habita tantum locorum differentia, quod cum illa liquidum est, & potentia, ac dixi, est aqua: aut mecum fateantur aquam nullius viscositatis, pinguedinis, & limi terrei participem, sola qualitate interna laborantem, metallorum & fossilium esse proximam causam materialem, cuius palato neque arridet Agric. Scalig. & Schegk. aqua limosa: Alberti humor pinguis, neque Chemicorum hydrargyrum & sulphur,

cum ea qualitatis internæ in aqua, seu facultatis inexistens, ac voles dicito, potentior sit vis ad concretionem (quam vim seminalem in materia delitescentem vocat Titelm. & de qua in opifice causâ metallorum nos plura) quam viscositatis, aut terræ aqua mixtæ ad coagulandum. Hoc videre est in medicamentorum operante vi, in stipticitate frustum, si ad alia comparantur. Et si non tantum in istis, sed aliis quibuslibet hoc usu veniat, ut forma seu vis seminalis potentius operetur, dum ad viuum suam exprimat vim, quis vetat credere, etiam aquam vi qualitatis impellentis abreptam abire posse in metallum, in lapides. Exempla sunt apud authores plura, aquas fontium desinere in concretum quid: Et quam adhuc mireris aquæ qualitatem, narrat Plin. lib. 2. nat. hist. de Ciconum flumine, & in Piceno lacu Velino, eas aquas qualitate sua pene rerum naturam transformare. Si innata qualitas aquæ, pene transelementare potest rerum naturam, hoc potest, ut & ipsa aqua in metallum concreseat. Nec mihi Schegk. arridet Aristotelem vindicans ab iniuria, ut fatetur, magistrum, ponderosum & crassum intelligere halitum, ex quo fiant metalla: quin potius, si sane intelligentur, priores magni viri, mecum sentient. Aristot. ponit halitum humidum, qui vi caloris ex aqua elicitur, qui est, & erit aqua, tandem metallum. Nam omnis vapor in aquam desinat necesse est: hoc ad oculum offert aqua bulliens, & herbarum sublimationes. Addit Agricola Aristoteli humidum illum halitum ab aliis affici elementis: quid quæso, hoc est, aliud, quam dicere materiam proximam metallorum esse aquam qualitate impressa laborantem, quæ coagulandi potestatem habeat? dixit ab aliis elementis affici, & recte. Non est enim inuenire purum putumq; elementum: nosq; ponimus metallis talem aquam, qualem mundus habet, & natura eam voluit esse, id est, contage aliorum laborantem. Sed affici & perpeti nihil aliud est, si quid ego sentio,

quam vim extraneam aduenientis subire potestatis. Hanc illi mecum elementis concedunt, id est, quod ad metalla attinet, aquæ qualem ponimus, & actioni elementorum; vt cōdensetur humidus halitus: quod enim non inest, in materia, eius partes non efformabit. Sed & Chimici mecum hæc concedunt, argentum vinum, dicunt, loco materiæ subiicitur, & hoc est aqua viscosa, id est, glutinandi vi prædita & coagulandi, ac diximus: aliqui, inquit Luercet. addiderunt sulphur, quod ita quadam similitudine vocant agentis & introducentis formam in illa materia: Ergo sulphur non erit reuera pars compositionis, præter rationes dictas: etiam quia est causæ efficienti ancillans qualitas meo iudicio, vt infra patebit. Nam per sulphur & visciditatem Chimici videntur intelligere, secus ac putarunt Melanth. & Titelm. qualitates materiei insitas, quæ compræparent ad formæ aduenientis amplexum. Et ita Luercet. ait, *Sulphur habet vim introducende formæ in materiam.* Sic ornant pronubæ sponsam, & tradunt in manum viro: sic anteambulones atria præparant in aduentum dominorum. Et recte mecum Quercet. has materiæ substratæ qualitates, prodromas nuncupat, ne videamur eis attribuere efficientiam metallorum, de qua mox dicendum erit. Vidimus ergo de nominibus digladiantes inter se: tandem considero apud tutum hunc portum, vt vna voce omnes fateamur materiam metallorum propinquiorem esse aquâ, & eam quæ habeat in se cuiusmodi diximus qualitates: Et reliquis, quibuscunque tandem Chimicis, ipsiq; Quercet. seu Chenæo Paracelsum meæ assertionis etiam patronum obliicio, ait enim lib. 2. cap. 2. Paramiri, *Ex aqua metalla, lapides, & eorū mineralia.* Et lib. 4. de caus. morb. in vlt. lib. *Ex elemento aque omnia mineralia oriuntur:* Et ne in animum inducas tuum aliquando materiam proximam metallorum esse Mercurium, sal, sulphur, audi Isaacum Hollandum Chemicum, lib. Theoriæ suæ. Fili scias velim, Mercurium

præcedere res alias quæ sunt. Nam ante tempus aqua erat, & Spiritus Dei ferebatur super ea, sed quid erat ea aqua? an ea nubium, an mador qui exhauriri potuit? minime: Sed sicca puluereaque erat, & illi Deus suam adiunxit terram, quæ aquæ est sulphur proprium, & ita terra figit aquam, & quatuor elementa in his duobus olim inclusa iam prodeunt ex institutione diuina: Quare Mercurius figit sulphur, & sulphur Mercurium, neque alterum sine altero consistit, ut neq; vtrumq; sine sale, qui præcipuum est instrumentum generationis animalium, vegetabilium, mineralium: Igitur hæc tria Mercurius, sal, sulphur neque separatim consistere possunt (vnum enim sine alio nunquam inuenitur) neq; est quicquam in quo non inueniantur. Et ex his quicquid est, habet suam originem & ita immiscentur elementis, ut vnum efficiat corpus, & sal in fundo elementorum latet.

En tibi elementa ex sale, sulphure, & Mercurio. Iam si ex aliquo sunt reliqua quæ sunt, ex elementis sint necesse est. Sed cum dixit prius aquam & terram esse visibilia elementa, in quibus ignis & aer inuisibiliter includuntur: Et postea affirmet aquam habere sulphur suum, id est, suam terram inclusam intra viscera sua, necum sentiat oportet, materiam proximiorē, quam adhuc inuenit ingenium humanum, metallorum esse elementa, denuo aquam qualē nos iam posuimus.

Melanch. Valeant igitur somnia Melanch. Titel. & Chemicorum, qui his adhærere videntur, qui dum ponunt sulphur & Mercurium pro proxima metallorum materia, omnia confundunt, prima nouissimis, elementa reretunt, ut metalla faciant, id est, conatur inuito Deo (si vera iste Holandus dicat) rerum fabricam, quæ ex elementis est, inuerrere, destruere, ut suis metallis habeant quam dent originem.

HÆC DE MATERIA metallorum propinquiori. Nam cuiusq; metalli proximam, ut est alterius loci indagare: ita eam ad transubstantiationis discussionem

amandamus, satis habētes modo, quod dixerimus propinquiores metallis in genere esse aquam pro materia positam: nunc ad efficientem accedamus causam.

OPIFICEM CAUSAM alii calorem, alii frigus, alii calum (vt Titel. & Fernel. lib. 2. de abdit. rerū caus. ca. 18.) & vim quandam seminalem in merallorum delitescentem materia mineralium ponūt Chimici fere omnes, sulphur: Sed perinde si omnes opinantur, ac si attribuerent actionem agentis instrumento, puto securi, cum agentia ista particularia, deteriori sint conditione sine externo opifice, quam instrumenta sine agente principali, vt ait Arist. 2. de ortu. Et ego, ac in arte est opifex, & plastes semper à re effecta diuersus, eque in naturalibus formator, formatrix causa, seu maius opifex informans erit primum agens, seu primus motor: Ne otiosum igitur hunc statuamus dicere, conuenit eum omissis ministris ex se proxime miraculo omnia efficere. Deinde vt omnia poliantur, conueniantq; sibi inter se, aduocat reliqua ad opus: Nam vt ars habet suos malleos, limas, secures: ita & prima causa ancillantes formas, qualitates prodromas, facultates assecclas, per quas assequitur quam præ tendit generationem huius vel illius metalli: non solus calor, nō solum frigus, &c. Nam cum elementa non misceantur secundum substantias, sed substantiæ qualitates totæ totis, & mixtio est quædam passio (retunditur enim cuiusque qualitatis vis, illius alterius vi) iam si efficere sua virtute & actione posset aut calor aut frigus metalla: vno, eodem tempore, & respectu eiusdem generaret & generaretur in metallo, quatenus est accidens illi materiæ inhærens, & pars accidentalis metalli. Cum autem ita fieri non conuenit, sequitur calorem aut frigus non esse efficientem mineralium causam. Quod hydrargyrum facile demonstrat, cuius origini si adesset aut calor aut frigus, per omne æuum illi necessario assisteret: Sed non

calet, si *Anicen. 2. can. cap. proprio credimus. Si Placentino lib. 4. Si Hermi Alchymista. Si Plateario. Si Alberto ad 3. Meteor.* Et causa est, quia in eo abundat humidum aqueum, quod quia præponderat, reiecit calorem nostrum naturalem vi narcotica ad interna, actu friget, illius illitus Paralysem & tremorem inducit. Non friget ex *Aristot. 4. Meteor.* Quia participat plus aeris, qui calidus est, quam aquæ: ex *Gal. 4. de simpl. medicament. facult. cap. 18. Isaac Israëlita suæ practica. 2. in 4. gradu calidum affirmat, & Constantinus de virtutib. simpl. Razis cum Ægineta, Haly Abbas, & Conciliator. Si differentia, causa est, quia dissolvit, incidit, penetrat, humores subtiliat, & calfacit, mobiles reddit humores, acuitate expellit, sputum ducit. Paracels. cap. 2. tract. 1. lib. 2. de morb. metall. siccum & aridum videtur ponere hydrargyrum: sic cui inest neque calor certus, nec certum frigus, horum efficientia non est, cum harum sit qualitarum & efficere, ut authores dicti volunt, & in re ficta desiderare.*

Sed quid ad metalla cum hydrargyro? Agricola inter metalla numerat, notio nominis suadet: ex etymo enim ea sunt metalla, quæcunque in terræ visceribus inveniuntur, & effodiuntur, ita sentiet Ammonius, Onosicrit. Plinius libr. 33. nat. histor. & Paracelsus tractat. 1. lib. 3. cap. 1. de morb. metallor. mercurium imperfectum esse metallum asserit. Sed perinde est, sit non sit metalli species, cum eo euadit disputatio calorem aut frigus non esse agens proximum & princeps in concretionem fossilium, sed aliam ab his in forma seu specie vim, alias qualitates, etiam secundas: Si cooperentur cum his, sit ita, ne Aristot. suas masculas & mulierosas negare videar qualitates: & resumo mixtionis rationem: Mixtio ita fit, elementa primo congregantur ad inuicem, deinde agens principale transmutat illa, ita ut mediante vno destruat affectiones partis formæ substantialis alterius, & e contra, & re-

ducit ad quoddam temperamentum, ita vt dispositiones elementorum contrariæ remoueantur, & formæ pereant: & agens introducit qualitates secundas, quæ dicuntur temperies, cuius vna est media inter calorem & frigus, alia inter humidum & siccum, alia inter graue & leue. Alii vnâ mediâ ex primorum conflictu oriri arbitrantur. vtut sit, iam in materia secunda, quæ est proxima metallorum causâ materialis, nō inest calor simplex, simplexve frigus, quod sit causâ efficiens coagulationis mineralium.

2. Si solum frigus sit agens principale, quod vniat formam mixti cum materia: iam erit opifex, & rei etiam inherit, cum omnia metalla ad sensum sint frigida. sed præcipuum agens est semper aliud à re effectâ, nec illi vt pars constitutionis inest: ita de calore dicitur.

3. Agens est semper nobilius impulso, sed si vel frigus vel calor colligit in vnâ materiam cum forma, accidens nobilitabit substantiam, qualitas essentiam substantificam naturalibus restituet, & eam præcedet.

4. Hæ qualitates non possunt aliunde accersire materiam, cum primi agentis id sit officium.

5. Non illi innascuntur, sed à superiori potestate induntur: in prima quidem materia simplices, & actiua: in secunda retusæ, & ad temperiem redactæ; ita vt in ea sint non actu, sed potentia: non per se, sed quatenus in temperie, siue maius media illa qualitate ex primarum conflictu resultante, insunt.

6. Si calor & frigus, necesse est vt illa prius ad temperiem accedant, & quid medium in mixto, aut illæ qualitates primæ multiplicabunt species, & calor speciem caloris producet, quæ non est calor, sed generatiua caloris: & frigiditas speciem frigiditatis, quæ non est frigiditas, sed generatiua frigiditatis: sed calor & frigus non accedunt in metallis ad temperiem. 1. Quia potestate sunt aqua, & ideo frigida. 2. Quia si aliquid exhalationis calidæ habet metallum, id vt pauillulum

est, ita accipit iugum prædominantis frigidi. 3. Chimi-
cis sulphur est potius causa efficiens, quam compo-
sit pars. 4. In reformatis & perfectis metallis sulphur
esse definit, & ideo calor: tunc mediocritatem ex con-
flictu non aspirabunt calor & frigus, & posse multipli-
care species eis non datur. Quare cum non conveniat
ipsis inter se in materia proxima metallorum, efficien-
di potestatem, & vniendi cum forma materiam ipsis
negabimus.

7. Si calor & frigus iuncta essent metallorum cau-
sæ efficientes, esset generatio miscibilium vnus ex alio,
ita vt miscibilium vnum, quod est frigus denuo ge-
neretur, cum semper metallo insit, sicut in his, quæ ad
generationem concurrunt, vnum ex plurium tempe-
rie confurgit.

8. Si calor & frigus efficiunt, etiam humidum &
siccum, quia non est calor sine actu vel potentia sicco,
& ita in aliis. Si autem omnium qualitatum est efficien-
tia sola, non est mixtio, quæ, ac dixi, est quædam passio,
atque ita non coalescent metalla.

9. Quid absurdius in philosophia aut magis horré-
dum, quam naturaliter efficientem causam instituere,
quæ feriata tamen & ociosa nihil prorsus agat? causam
enim actione definimus, quæ si nulla erit, ne causa
quidem esse poterit: sed caloris in metallo nulla est a-
ctio, non assistit illi in æuum, vt partium sympathiam;
quam debet, moderetur, & conuenienter ac legitime
preparatum subiectum non conseruat, neq; illius fun-
ctionibus inseruit.

Quid ad illud Arist. dicam? quæ frigore concrescunt,
calore dissoluuntur in liquorem: at omnia fossilia
(pauci exceptis lapidibus, qui tamen etiam terreno
frigore indurescunt) liquecunt, & vi ignis in liquorem
aqua cum dissoluuntur: non igitur concrescunt calore
metalla. Nō frigore, sic enim sal quod ex Arist. coagu-
latur à calido p absentiā humidi, igne solui nō poterit,

cum contrariorum effectuum contrariæ sint causæ; sed fundi sale[m] vidimus, & ipsum quod dicitur sal fusibile fucum auertit suo nomine, ac Querce. mecum expertus fatetur. Insuper cum res frigoris ergo pati magis dicitur quam agere, quia scilicet frigus est propriū patientium elementorum, nempe aquæ & terræ, videtur id non posse masculam induere virtutem, vt opifex sit metallorum, & princeps coagulator, seu efficiēs proximum. Sed Chemicorum sulphur introducit formam in materiam, vt Quercet. ait, & ipsum est calidū & siccum, & materia apta ignitioni: Sed huic opponere est animus Augur. Chryl. 1. qui ait: *Causa efficiens metallorum est calor, & is aut radiorum Solis, aut fulminis, qui ruptis montibus eo penetrans coquit terreos illos vapores, & indurat longo tempore, vt tandem in sulphur & argentum viuum abeant, ista in metalla.* Hic duo habeo, nempe sulphur esse compositionis partem, sed non causam efficientem metallorum, ac persuadet Quercet. qui tamen adhuc ait: nullus dubitat ea, quæ Arist. de effectrice causâ dixit, quin vera sint. Audiamus igitur Arist. etiam per suū interpretem Quercet. loquentem, vt tandem seipsum etiam temeritatis conuincat: corporum quæ concrescunt & indurantur ex Arist. alia ex calore ita afficiuntur, alia à frigore: à calore quidem humorem exsiccante, à frigore vero calidum exprimente. Quæ igitur coagulantur à calido per absentiam humidi, solvuntur à frigido, quod humidum iterum facit ingredi, vt Sal. Quæ autem caloris priuatione concrescunt, solvuntur à calido iterum ingrediente, vt metalla: quicquid enim dissoluitur liquecēs, aut igne liquefcit, aut aqua: quæ liquefacit aqua, concreta fuerunt à calido siccoque, id est, igneo calore, oportet: quæ vero liquefacit ignis, aut quorum concrecionem aliqua ex parte soluit, vt cornu, frigore coalescat, siquidem contrariorum effectuum contrariæ sunt causæ, & quoniam calore liquefcunt metalla, illa

etiam frigore tanquam causa effectrice primo cōcre-
 scunt necesse est: vbi iam quæso ille efficacior calor;
 sed respondebit Quercetan. licet frigus vim efficiendi
 obtineat, tamē natura ad metallorum procreationem
 eget subterraneo calore aliquo, qui disponat materiā.
 Et sit ita, sed Arist. seipsum interpreteretur, ait enim: *A-*
gens non potest esse pars materialis compositi, at sulphur
 est agens ex sententia Chemicorum in mineris coagu-
 lans metalla: igitur sulphur nō est pars compositi: sed
 ex Chemicorum sententia sulphur omnium metallo-
 rum est pars constituens, & illud fusibile vel secus, quo
 coagulantur metalla, vt sint liquabilia vel illiquabilia.
 Quare falsa est illa Chemicorum prior assertio, sulphur
 est agens seu formatrix causa, ac nos loquimur, metal-
 lorum: si respōderint ipsos intelligere in mixtione au-
 ri perfectioris metalli, quod sperat natura facere, sul-
 phur non inesse, his respondeo: si, ac dictum est, sul-
 phuris facilimæ liquefactionis (altera sulphuris Chi-
 mici species) gratia, metalla sunt liquabilia, & aurum
 sit liquabile, certe sulphuris huius ratione, hoc illi ac-
 cidit vt sit fusibile: quare & sulphur, vt eius composi-
 tionem ingreditur, ita & in composito manet: alioqui
 illiquabile esset aurum vel Gebro iudice. Sed vt sem-
 per, & hic lector Chemicorum male fundatum funda-
 mentum euerrat, conficiatque Chenæus Gebrū præ-
 ceptorem suū, eleuans fidem toti Chimiæ nos moneat
 totam artem meras esse nugas. Dicit quippe Sclopet.
 pag. 16. neque dubium est cuiquam, quin plumbum
 (quamuis corpore suo graue inter cætera metalla &
 terreum sit) tamen & rarum & spongiosum sit, quem-
 admodum Philosophi omnes fatentur; quippe quod
 constet ex sulphure impuro & combustibili, magna-
 que crassi Mercurii copia, impuri & facili (quæ tantæ
 in fundendo facilitatis & raritatis, & molliciei causa
 est) ac propterea facillime quouis liquore imbuatur.
Entibi Mercurium esse causam liquefactionis facilio-
 ris,

ris, vt hic bonus vir arbitratur: cui fidem facies? ineptias vterque: dicentque aurum nō posse cedere igni ea dere, quod ab eo decoctione separatur perfecta sumagens, id est sulphur. contra cum Alberto Magno lib. miner simpl. ego dico, ideo liquata metalla nō reduci in vaporem, quia ipsorum humiditas alicui materiæ permixta est, qua retinentur in igne, tutaq; sint ab eius vehemētia. Et Geber in Summa dicit: viscosa humiditas sola igni resistit: sed ne hæc viscositas sit Mercurius, dixit supra Paracels. Mercurium esse aridum & siccum. His assentit Bonus Ferrariensis, licet Geber a libi, ac dixi, sulphureæ siccitati, & forte inepte hanc resistantiam attribuerit. Deinde ne potero & ego aliquando à Chemicis obtinere, vt ordine procedant, vt nō oblitis potioribus causis etiam adsuant quæ velint, & sperent non omittenda vt aurum cumulent, cōquestus sum in examine diuisionis, ipsos æternæ cōmisisse formalem metallorum scissuram obliuioni, vt nescio quam materialem obtrudant, & eam non satis cōcinnam: Nunc queror ipsos omiſſa principali causa efficiente & flumine, riuulos aridos insectari, id est frigore: quod ipsum iudicibus præcipuum est agens in metallorū fabrica: & calorem nescio quem, ac glaucoma ob oculos vigiles obicere, cuius vt sit aliquis vſus, is tamen erit qui frigori seruiet, is erit qui materiā prodromo suo officio præparet, vt possit a frigore perfici per vniōnē formæ, si Arist. & Philosophis credere velint. Scio tamen Chemicos esse tā desperati cerebri, vt nihil vnquam velint admittere, quantumuis rationib; intertextum, quod metalla in aurum non velit transformare, huiusmodi est ipsis calor: & hac persuasione ducti frigus nunquā expriment, ne illi, vt credo, in lucro sint partes aliquæ: sed omne agens in hoc agit, vt sui simile reddat obiectum patiens: sic forma quæ in semine est, aliud quicquam nihil molitur, quam vt semen aliud de se generet, & tandem optata perficit: at agens Chimi-

corum calor, cū nihil tale meditari videmus, nec memoriam sui apud effectum metallū relinquere, nedum vim quæ sobolescat, sane illi in effectione metallorum minimas esse partes persuadeo. Et cum nulla qualitas primo & per se agat, quoniam omnis actio ad substantiæ compotem formam pertinet, quæ principiū quoddam est efficiens, sane neque frigori damus operas in metallorum factura.

Quare ego more meo vtrisque ac diem dixi, insisto: & si *πρὸν πρὸν* sunt calor & frigus, certe ea erit & potentior & efficacior in metallorum generatione qualitas, quæ plura perficit, coagulat cedente comite calore, aut expulso viā prædominante frigore, quod summam manum rei imponit; atque frigus est in omnibus metallis apparens, & quod ea etiam in esse suo, vt videtur, conseruat, idem dedisse concretionem non est dubiū: eiusdem enim est opificis in naturalibus, & generare & conseruare: frigus hac de re erit efficacior efficiens causa subterraneorum contra ac Chimici arbitrantur, vt ancilla frigoris calor, si illi opus sit calore, materiam disponit, mutat, digerit, coquit, limat. Sed quorsum? scilicet vt aptas reddat partes, quæ frigoris beneficio vniantur cum forma: at frigus non posse formam introducere, vt nec calorem docui, & hoc in Chemicorum gratiam addo, forma metallorum non introducit per sulphur in argentum viuum, ac supra dixit Quercetan. sed elici dicitur, & educi ex materiæ potentia opera superioris & externi agentis: iam restat exulare has duas, ac volunt, masculas qualitates, & subterraneorum generationi non adesse, aut si adsint & insint, cum agere nisi insint non possent, secundo adesse, & ea ratione, quatenus in secundis insunt qualitatibus. Et non aliter persuasus ex Arist. 2. de ortu, vnumquodq; elementorū alteri mixtum inueniri, & nō purū, vt aqua inuenitur mixta terra, & tale aliquid non debet dici aliquod elementorum, & si ex tali quoquam

Chimici vt Philosophi volunt metalla fieri, sane in-
erit his partibus ad mixtionem concurrentibus metalli
(puto Mercurio & sulphuri) aliqua temperies, quæ nō
sit nuda primi corporis qualitas, sed ex conflictu pri-
marum orta: quare harū particularum, quæ ad mixtio-
nem metalli concurrūt actu, secundæ sunt cōditiones,
& prima mixtis inerit qualitas, quatenus potētia inest
in secūdis, & ita secunda qualitas, seu media illa ex aliis
resultans, debet potius dici causa efficiens metallorū,
quam illa prima, quæ nullo modo actu inest in illa me-
tallorum proxima materia. Deniq; Chimico Chenæo
Chimicū Isaacū Hollādum in Theoria oppono, is ait:
Solis plane auxilio naturā producere, generareq; cum
metallis & alia omnia. En duo habeo, primū naturam
(ac ego dicturus sum) esse summum opificem; secun-
dū, si naturæ opus sit instrumento, id esse non calorē,
frigus, sulphur, &c. sed Solem. Sed adhuc Chimici &
sibi & mihi detrahēt & qui finiisse inter nos litem visus
sum, ad litis contestationem reuocabunt, deierabunt-
que, has masculas qualitates nō posse metalla perficere
sine auxilio corporū cœlestiū. Sed quā temere ipsi vi-
derint, quam inepte ego doceo, qui profiteor omnem
astrorum in nos influxū obiectu nubeculæ, aut concita-
tione aëris vel minima auerti posse, ne ad nos acce-
dat, ac mecum sentiunt Astrologi. si ita est, fortuita erit
omnis metallorū colligētia, sed fortunā adhibere ocu-
latæ, vigili, operosæ, & semper agenti naturæ philoso-
phi nō tentarūt, quæ semper finē sibi proponit certū,
& eò dirigit omnes conatus, vt quā incepat generatio-
nem, eā ad tutū perducatur portum. Astrophili eò pro-
gressi sunt, vt dicāt diuerfos hominū vultus, & accidē-
tarias corporis formas stellis acceptas referri debere:
his sunt Philosophi, qui dant operam: sed si medicis
quod sentiunt, dicere liceat, & si Chimici, qui omnes
hoc æui medici volunt videri, medicorū approbēt do-
gma, fatebūtur cū medicis imaginationē concipiētū

varios indere fœrui vultus, varias formas. Leuinus Lemnius medicus libr. 1. De occultis naturæ miraculis, cap. 4. ait: constans est apud medicos, multisque rationibus confirmata opinio, si mulieri semen confluat effluentiùs, matri infantem assimilari: sin viro profluat exuberantiùs, patri: quod si ex æquo pariq; mensura, ac collatis viribus contribuant, vtriq; assimilem esse, vel parte vna patrem, altera matrè referre. Et postea: præcipua tamè effectus huius causâ in tacita mulieris imaginatione consistere mihi videtur, vide Plin. lib. 7. c. 10. nat. hist. & lib. 4. c. 15. Hanc imaginũ varietatẽ nonnulli ad syderum influxum referunt: ego aptius, magisq; apposite ad seminis naturam ac matris imaginationẽ referendam censeo: sic Paracels. lib. de matrice ait, vti vir plantat arborem, ac manibus colorat; hoc ipsum facit mulier suis imaginationibus, vt infantibus aliquid accidat in sua nascentia, vt pani, lentigines, &c. & libr. 2. de caus. morb. inuisib. ait: quæ corpus hic vel illic fieri vult, imaginatio statim concipit & perficit: imaginatio fœminæ est opifex: Embryo est paries, in quo pictura perficitur. & postea: quicquid corpus concupiscit in statu impregnationis, id in infante perficitur, & talem potestatem habet imaginatio fœminæ, vt in infante pingatur & efformetur id, quod ipsius cupiditas in exterius corpus transferre vult: vt si prægnans fœmina concipiat testudinem, eamque sibi imagineatur, in illa autem imaginatione manu attingit poplitẽ, ita vt ambo corpora celerrime in vno momento moueantur, ibi imaginatio est occupata in infante: dominus autem imaginationis poplitem tangit, ita testudo ædificatur infanti in genu. & libr. 3. de operib. inuis. ex imaginatione ait: quando mulierem cupiditas incessit furandi, & amoribus indulgendi, &c. illa infanti imprimitur, vt macula in manu, in eoque perdurat, dum viuit, estque vera & perfectã impressio, vnde multi errores nati sunt: in Planetas enim culpa reiecta fuit,

enim tamen in causa sit hæc imaginatio: similia multa infantibus connascuntur, & suo tempore manifestantur, ob quod & tam varia & malitiosa iuuentus reperitur. Similiter quod homines quædam comedunt, quædam vero minime, &c. id tantummodo proficiscitur ab astro hominis impresso infantibus, absque vlla externa additione, ita vt imaginatio sit ipsum astrum: En plura quam quæsiuimus, en omnem vitæ rationem aliunde quam ab astris petitam, formam, mores, actiones, victum, & quid non? ne quid omnino habeat homo, quod à stellarum operatione pendeat. Lib. autem de generatione hominis. i. ait aliter: vtrumque semen vnum fit, & vnum hominem constituit, & cuius hominis semen in quolibet membro prædominatur in formæ productione, illi assimilatur membrum illud. Quod autem infantes non sint vtrique similes, in causa est mixtio & vnio duorum seminum, quæ ambo operantur, ideo medium quid ex vtroque formatur. En quocunque nos vertimus, aliunde, quam ab astris pendere vultuum diuersitatem ex Paracelso. & ibid. natiuas omnes concupiscentias & vitia à primis parentibus deriuat, conclusione hac illata, ne nos conturbet doctrina ignarorum astronomorum, qui hæc omnia stellis attribuunt. At si medicorum consentienti opinioni audeo oggannire, dicam, ideo vsu venire, vt hæc vel illa facies sit infantibus, quia ipsæ naturæ sunt tales, id est formæ, id est in viuentibus animæ: futile est enim hanc imaginum varietatem incertitudini astrorum dare, aut imaginationi, cum liceat dicere, natura vt species distinxit (nam vltimæ exædificationes, quibus leo est tale animal, equus aliud à forma sunt) ita ipsa forma diuersa in diuersis diuersos diuersis indit vultus. si quorsum regeris? repeto, quia ipsæ formarum naturæ sunt tales. His Galen. fauet libr. 2. de semine, vt cum ait: *Similitudinem formæ constat cum vtroque parente ei facultati, quæ inest in semine opifici atque fingenti ac-*

ceptam referri. Hæc opifex causa libr. 1. de semine est Galeno vis sapientissima & potentissima extrinsecus adueniens. lib. 1. Aphor. Comment. Aphor. 15. est illi calor natiuus. De vsu part. 17. mentem appellauit. & libr. eiusd. 11. deum. In secunda natura forma est: iam his adde si cordi est, pro constitutione, discretionem, digestionem, accumulationem, mixtionem, dispositionem, & operationem, in materiæ humanæ præparatione, in formæ aduentura hoc vsu venire, vt aliis alii sint vultus, alia corporis lineamēta, quæ quidem perficiuntur formæ accedentis opera, quæ cuique sua est, & diuersa, & reguntur tam formæ quam facultatum ancillantium industria, ne in corpore iam constituto, nisi pro imperio admissæ dominæ aliquid innouetur. Si imaginationi opus sit, serua his sit prioribus, & pedissequa facultas, non præcipua variorum vultuum causa. Est & alia Gebri ad hæc responsio Summæ part. prim. capit. 11.

Quod ad ea Arist. attinet, homo & Sol hominem generant, stellæ & corpora cœlestia formas introducunt in corpora, dico, Heraclito hic dedisse manus, qui sensit animam esse vim aliquam à cœlestibus corporibus defluentem in corpora: aut ipsum naturalis scientiæ & sapientiæ (vt ait Galeott. capit. 28. libr. de doctr. promisc.) cultorem id verum esse putauisse, quod naturali argumentatione monstratur, & ad secundas causas intentum nō satis diiudicauisse primum agens, ac ipse clare innuit. 2. de ortu ad finem, cuius solius est formarum vt fictio, ita & distributio, ac quilibet mecum candide fatebitur: vel certe in eo errore (pacetanti viri dixerim) fuisse Aristot. vt crederet concursiōnem permissionemque syderum talem olim fuisse ingentem, insolentemque, quæ sola tum homines, tum perfectiora quæque animātia, nullo semine proferret, & quæ vna tum efficientis causæ,

tum præparantis feminis vim obtineret, & rursus eiusmodi ortus futuros, si mutationes accesserint, ut est possibile: At nos qui docere Arist. possumus animantia prima non ex vertigine cœli emanasse, sed esse vniuersalis animæ mundi, ac Plato dixit, seu Mentis, seu primi motoris, seu opificis Dei opera: persuasum insuper habemus, neque obliquum cœliferi motum, neque rotationem cœli seu quintæ essentiæ perennem, neque concurfiones, permissionesve syderum effingere animalia posse: Ac male forte & Fernel. cum Arist. sentit, atque, ubi descensum naturalis & sentientis formæ ab astris agnouit, non derivationem cum semine parentum, nulla alia de re, si video, dixit, quam ut spiritui caloriq; suo diuinos honores & cœlestem originem fabricaret. vel dixeris, naturalem contemplationem instituens Arist. nihil ex professo aggreditur, quod non vel manu tangere, vel oculis cernere, vel demonstratione consequi possit: at non semper intra eos limites quasi in angustias se coercet, sed interdum naturæ ordinem prætergressus, & in rerum diuinarum contemplationem transiliens, verbis quidem paucis, at grauissimo sententiarum pondere, omnium quæ gignuntur, primam originem deducit à Deo: & dum forte ait in *Physic. homo & Sol hominem generant. & 3. degenerat. animal refert acceptam generationem cœlo*, vltus est Synecdoche, ut sit thronus habitationis pro eo, qui thronum inhabitat positus: vel ut medici affinitate atque coniunctione rerum inducti, vim & facultatem statuunt esse efficientem causam, & effectum omne facultati tribuunt, ut facultatem attrahentem, quicquid in alimento utile est allicere: expultricem aliena depellere: concoquentem, cibum conficere, uti & quartam continere: quod & Galen. frequens esse solet, *quando, inquit, causæ efficientis essentia incognita nobis sit, eam facultatis nomine appellamus.*

Sic Aristot. immersus in naturam rerum, non inueniens unde forma, ne nihil diceret, dixit à cœlo & Sole eam esse, tum propter lucem & lumen formæ & Soli communem, tum propter splendorem, motum, & efficientiam, quasi diceret, quod est Sol toti mundo, hoc est anima corpori: sed ideo fingere rationis participem, & viuam, & præstantiorem formam, & vt diuinitati proximam, ita participem à Sole principium existentia deriuare creatura imperfectiore, non video quorsum. Est & Paracelsi ad hæc responsio, comment. ad Aphor. 14. sect. 1. Hypocr. ait: *Vbi Sol elementi ignis fortis est, & efficaciter terram ferit, ibi oportet multas esse humectationes. pluias, rores: similiter in homine quoque accidit, dum crescit: nam & Microcosmi Solem (quem Hypocr. calorem natuum. Paracels. hoc loci vocat crescendi potentiam) fortem humiditates, videlicet pluuiam & rores, hoc est cibum & potum copiosum habere oportet.* Hinc est dictum illud, Sol & homo generant hominem: ita vt homo sit pater, ex quo semen est, Sol vero vt vis crescendi in quantitate & robore. vel certe hominem loco materiae ponit Arist. Solem loco formæ, ac si diceret, homo homini suppetit materiam, cui forma substantialis adnectitur, anima scilicet rationis conscia, vt totum aliquod ex his euadat: & quia superne aduenit, placuit illi Solis præstantissimi astri, ac forma humana cæteris præstat, & viæ fortassis nomine, per quam in corpus descendit, eam nominare. Huic rei hoc Arist. fidem facit, principia prima mouentia ad generationem & introductionem formæ in vnaquaque re sunt stellæ & corpora cælestia per motum & lucem. Quam sententiam ille mihi mutuare videtur ex Trismegisti Pimandro Dialog. 10. qui ait: *Animam accessuram corpus in descensu ex cœlis inuolucrum tenne, micans, & stella similem induere sibi, aliud ab elementis mutuo accipere, & his ubi est induta tunicis, ingredi corpus.* Plura sunt hac de re apud Pletonem

thonem comment. ad Zorast. magica oracula: apud Proclum de anima & dæmone, fol. 239. Cœlium La. ctant. lib. 4. cap. 49. Fernelius hæc rem Academicis acceptam refert, lib. 4. cap. 2. Physiolog. suæ.

Quæ omnia eò euadunt vt forma humana, quæ res supercœlestis est, probetur immitti in corpus à diuis, non ex materiæ potentia educi, atque illa brutorum, vegetabilium, & mineralium: tum esse opus primi agentis, & emitti ex cœlis, vbi sunt optima entia, malis imperuia, optimam vitam degentia, æterna: & quia ad deorum naturam & formam proxime accedit forma, sine aliquo medio non potuit ferre corporis aut tenebras, aut fæces. Quare consulens huic coniunctioni primus orbis rotator, lucidam dedit ei ab cœlo mutuata intusiatam, aliud ex elementorum tenuioribus factum fabre induuium particulis, atque his inuoluta anima, non dedignatur penetrare in loca corporis obnubila, sed in hoc asuescit vt tenebras ferat: hæc est illa veterum lux, quæ introducit animam in corpus: & ni moueatur, non descendet: sed cœlum ipsam impellere deorsum est impossibile, cum solus cœlo sit motus in circulum, cum forma nullius sit qualitatibus aut quantitatis sibi conscia, vt suo pte ingenio feratur ad centrum: & licet principium sui motus in se habeat dum habitat corpus, ad corpus tamen accedit non per innatam sibi conditionem, nec per motum stellarum & supercœlestium corporum, vt quibus sit dignior, sed ductu, & impellente primo motore, qui in eos vsus formas apud se formatas vel habet, vel quotidie formet, vt Lemnius de occult. naturæ miracul. libro primo capite secundo asserit, vt per varia & noua corpora eas distribuat: nisi forte intelligat Aristot. vim primi agentis inhabitantem cœlestia corpora, quæ hæc operetur per motum & lu-

cem, motum quidem ab hac diuina vi procedentem,
& tandem animæ concessam, vt induerit corpus ad ge-
nerationem, & cætera id genus corporea munia exe-
quenda: & lucem ab se, & Natura mutuatam, sic Pla-
to dixit:

*Per Cancrī portas animus delabitur in nos
Per Capri ad superos, sed reditura, meat.*

Et Pythagoras:

*Principium imperii Ditis via lactea fertur,
Natura in thalamum mens prior unde venit.
A partu hinc dulci pupos natura focillat
Lacte, orbi grates vt dedit, unde animus.*

Sed ita placuit late doctis hæc interpretari vete-
rum placita.

*In cœlum ascensus, cœli per compita lapsus
In terram, nullo dicitur esse situ.
Sed quia Luna domat Cancrum, quæ mox generandis
Proxima sit, genitum dein vegetare sciat.
Hinc per lunarem instinctum descendere mentem,
Dicunt obscuras corporis in latebras:
Tristi Saturnus dominatur qui Capricorno
Erigit vt mentes ad rationis opus.
Despicit vt terras, instinctu hoc per Capricorni
Portas, ad cœli fertur abire domos:
Lunaris tantum sensus mouet humor, & artus
Humidula teneros molliter auget ope.
Sicca Dei virtus Saturni in viscera cogit
Pneumata vt, ad cœlos libera fert animam.
Saturnum prisci mentem dixere, petuntur,
Qua sola superum cum ratione domus.*

En quo abeat hoc Philosophātium dogma, quod totū in eo est, vt ostendat animam à cœlo ad nos accedere, & nisi impediatur à fœcibus corporeis semper diuinas vnde venit sedes, & cœlestia meditari, ad quæ vinculis ergastuli solutis redit: tum quia crederent illi, lunam humidam præesse fœtus humidiori ætatulæ, in qua aduenit anima, ænigmatice placuit dicere per lunam ad fœtum viuificandum descendere animam: & quia consumpto omni primigenio humore, qui calorem nobis insitum nutrit, fidum animæ ministrum, euolet ad superna, per Capricornum & Saturnum petere astra persuadent, persuasi horum astrorum esse siccam naturam & efficientiam: ita medici dicunt sicciori temperiei vegetiorem esse animam, & quæ contemplationi facillime se prostituat, sed etiam quæ ex siccitate facillime contabescat, & mature corpus relinquat.

Iam vt hanc meam sententiam illi veterum non absimilem intelligas, verba Galeni de vsu partium 17. Platonis sententiam confirmant, qui mundi animam cunctis in rebus vigere ait, & Aristotelicum dogma, quod formam rei cœlitus demitti prodit. Quis ita demens, ait, vel hostis & oppugnator operum naturæ esse possit, qui non statim ex cute ipsa omnium primum conspiciat artem Creatoris? quis non mox cogitabit mentem quandam aut intelligentiam admirabili vi præditam per terras vehi, & in omnes extendi partes? nusquam enim non gigni videntur animantia, quæ omnia admirabilem quandam structuram acceperunt: omnium certe mundi partium ea est vilissima atque sordidissima, quæ circum terram est, & eò tamen pertinere videtur mens à superis illis deducta corporibus: sic neque Plato, Arist. aut Galen. diuersum principium, causamve statuūt procreationis for-

marum, sed vnam omnes, seu Naturam, seu conditorem, seu genitorem rerum, seu animam, seu mentem, siue Deum appellare velis. his dat manum Paracels. lib. de Creat. hominis.

- Sed astrorum in nos ita diuido actionem, aut in corpus, aut in animam agunt astra, aut in vtramque simul: sed sapiens dominabitur astris, & perfectiorem animam ab imperfectiori cœlo pati non est consentaneum, cum agens semper sit nobilius eo quod patitur: & incorporeum corporis non recipit impressionem, cum quo illi minimum est negotii. Recte enim Fernel. lib. 2. de abdit. rerum caus. cap. 18. ait: plures libertatem animi, actionesque nostras syderum necessitati perperam obstrinxerunt Astrologi: & Ptol. Sentent. 5. ait: potest qui sciens est multos stellarum effectus auertere. & Paracels. de morbis metall. tractat. 4. cap. 3. atque pluuiæ obtenditur tectum, Soli umbraculum, ita & caminus inuenitur, per quem impressio seu influenza astrorum penetrare nequit. En obiticio Paracelsicis Paracelsum, qui cauet & corpori & animæ, ne sint illis incommodo astra. Et Lemnius libr. 4. cap. 15. de occult. nat. mirac. ait, mens atque anima ab Archetypo diuinitatis deprompta, nec syderum vi impellitur, nec vlla ab iis vel incommoda vel commoda percipit. Sed agant in corpus: at omnium superiorum efficientiam cum vna luna in se recipiat, si Pontano ad 23. Ptol. Sent. credimus. & distribuat, ipsa etiam cum sit in corniculatione, seu silentio refrigerat & humectat: diuidua humida & aliquantulum est calida: Panselene calfacit & exsiccat: cū iterum ad gibbū accedit, frigida est & sicca. quare pro ipsius varia phasi corrumpit & alterabit, quos suscepit distribuēdos instinctus, ut nihil certe efficere possit in corpus nostrū. nā priusquā debilis & sine corpore defluxus penetrare possit mole-

lem

lem nostri corporis, & per crassaminis rimas se in animæ penetralia insinuare, iam mutata est luna, & nouam vt habet, ita demittere conatur impressionem, ita vt quæque alteram & priorem semper impediatur: & non est causa, quin luna alterata & alteret, quas accepit superiorum corporum impressiones, ad suamque naturam accommodet præsentem.

Et quod Lunæ ego, Marc. Manilius lib. 4. Astron. omnibus euenire signis cœlestibus his verbis testatum reliquit:

*Vt signum à signo, sic à se discrepat ipso;
Momentoque negat vires viroque salubres.*

Sed & hoc volui dicere, inter omnia astra cum Sol sit efficacissimum in hæc inferiora, soloque Solis nutu regatur luna, sane necesse fuerit impressiones superiorum planetarum recipere Solem, quas lunæ communicet, quod fieri nequit, aut lunam nullas, vt quæ imperio Solis vnico acquiescat. Auscultare vnicū Solem docet authoritas Lemnii, lib. 2. de occult. nat. mirac. cap. 41. ait, *Luna ex se nullis facultatibus ac viribus imbuta, quam vim habet, illam a Solis conspectu consequitur*: Deinde eius mutationes & lumen, Solis enim beneficio luce fruitur, sic vt tanta illius pars illustretur, quantam sol suo splendore irradiat: deficit autem, lucisque expers redditur vbi terræ interuentu lux illi intercipitur, & tunc potissime in terrena vires suas exercet, cum vel Soli ex aduerso opposita impletur, atq; orbiculata efficitur, vel vbi primum illi coniungitur: & videmus lunam semper auersis à Sole cornibus, si crescat, ortum spectare: si decrescat, occasum: quæ triduo plerunque in coitu morata demum lucefcit, ac falcata emicat: singulis vero diebus ab incremento à Sole remotior ad septimum vsque augescens, medio orbe diuisa spectatur, eaque pars illustratur quæ Soli in occidentem delato opponitur, illa opaca, quæ orienti ob-

uerſa eſt: Semper enim luna creſcens Solem in occidentem ſequitur, ſupraque noſtrum horizonſa conſpicitur. Vbi vero decreſcit, præcedit Solem, illiq; præuia eſt, ac ſupra horizonſa antelucano conſpicitur, ea ſemper parte illuminata, quæ Solem reſpicit: eoq; efficitur, vt pars incurua, atque in cornua falcata ſemper à Sole auerſa ſit, globola vero, atque in gibbum ſinuata, aduerſa Solique expoſita: Quarto autem & decimo die cum ex diametro Soli oppoſita eſt, plena perficitur, ipſaque oritur vbi Sol in occidentem declinat, quo ſit vt vndique illuſtretur, Solisq; ſplendorem quaquauerſum recipiat. 17. die cum Sol oritur, luna in occidentem depreſſa conſpicitur. Altero & viceſimo die Sole emerſo luna medias fere cæli regiones peruagatur, eaque pars quæ ad Solem fertur, lucida eſt obſcuratis reliquis. Deinceps cum ſingulis diebus curſum ſuum perſequitur. 28. demum die & tertia eius parte, ſeu horis octo, totum ſigniferi circulum abſoluit.

En vt luna vni paret Soli contra ac ſperarunt Chimiſci: Solisq; cum potentior ſit efficiencia, ea aſtrorum reliquorum, quos mittunt ad lunam, ſi mittunt radios, aut exanimabit, aut debilitabit, & ſic actum eſt de lune in nos influentia.

Inſuper cui a deſt nobilior imperatrix corpori, id ſine imperio antiſtitæ extraneâ & debiliorem agentis iuſſionem non accipiet, atque probauimus formam quæ corpus informat, præſtare ſtellis, & quæ ipſa nullam agnoſcit ſtellarum denigrationem, non patietur vt in corpus agant; quin potius humanæ animæ ineſt via rerum immutandarum: affectus enim humanus, inquit Auienna, referente Galeott. cap. 15. de doct. promiſ. vehementiſſimus ſine hæſitatione quod deſiderat, efficit, atque ita illi turbandarum debiliu ſtellarum, aut ſaltem impreſſionum, & propter longitudinē viæ, & raritatem, & tenuitatem inſultus, efficacior inerit vis, quam econtra.

De genituris & natalibus pro aspectuum varietate & Planetarum coniunctione variatis hoc dico ex Pontan. ad 23. Ptolom. sent. Luna corporum domina, afficit corpora nostra, ut à superioribus afficitur potestatibus. Corpus lunæ subest, ut vitalis substantia Soli, inde efficitur in corpus agere, & in animam ratione corporis, & ideo ratione corporis, quia animæ mores sequantur corporis temperiem, ut vult Galen. de opt. constit. corporis, & insinuare videtur libr. 1. capit. 5. de nat. facult. Et ut Sol agit in spirituosam substantiam, ac diximus, ideo aget in animam, quia prius in illam corpoream, nec alia omnino ratione.

Sed Galen. lib. de temper. 1. videtur contrarium statuere, dum scribit formatricem in natura virtutem, quæ artifex facultas est, particulas secundum animæ mores effingere. Et Scaliger pater inquit: *Pessime sentit Galen. quod anima sequatur corpus.* Sed Lemnius lib. 1. de occult. nat. mirac. cap. 7. utriusque diem dicit, ut ait: *Natura formatrix preparat corpus anima morib. aptum, suumque temperamentum cuiq; accommodat parti.* Et Cyprianus in prologo de virtute Christiana, corpus sequi animæ mores affirmat, cum sola anima viuat, sentiat, & moueatur, corpore vero sic animam uti asserit, ut fabrum malleo vel incude, in quo format quæ vult simulacra, & quæcunque affectat, per corpus peragit. Et Lemnius lib. 1. cap. 16, de occult. nat. mirac. ait, *Magni refert qua quis sit aetate, qua educatione, quo sydere cœloque natus, quali temperamento ac corporis constitutione existat, quorum denique conuictu & consuetudine utatur, quæ humorum, tum copia, tum qualitas, hæc enim magna ex parte anima mores constituunt.* Vides ex humoribus ut ducat mores. Sed utrunq; sit, hanc rem totam aperte mutuatur Philosophi & medici ab elementorum & mixtura & temperie in fabrica corporum, nunquam ad astra auolant. Et stellas fatetur cum Ptol. Pontan. ad sen. 7. in humores & qualitates agere,

& per has in animam: Et ediuerso inquit Scaliger. *Tametsi anima substantia esse quit sine corpore, tamen dum est in corpore, sine corporeis obiectis non potest initiari factis, ut ita dicam, intellectionis, ergo ne agere quidem.* Vide ut actionis meminit, non passionis, & ab externo. Et Pontan. loco dicto, ea quæ de stellis tradit Astrologus ad Physicas rationes debet accommodare. Et cum omnis Physicus sine vlla astrorum ope constituat corpus ex suis principiis, illi animam infundat, unde actiones: bonum habitum adiuuet, sanitatem confirmet, morbos curet, plurimaque labore suo naturali adiungat robori, & pro coalitione duorum, & temperie, bonas vel malas concedat huic toti operationes, & hæc omnia sine vlllo astrorum nomine, sane quam sæuiant, aut secus in nos stellæ ego non video. Et cum stellæ tam sint à nobis remotæ, qua via actiones moresque hominum, qui ratione præditi sunt, temperabunt? Et cum generi animalium est omni naturaliter insita, tum mali declinatio, tum boni appetitio, homo tamen propter rationem, cuius est particeps, multo quam cætera animalia, & mala ipsa cautius declinare, & bona quæ videntur sibi adiungere commodius potest, duplici auxilio fretus, & communis naturæ, & propriæ rationis prærogatiua.

His Thomas Aquinas fautor est lib. de Sortil. *Stellæ, ait, Quarum est certus motus, propius humanas respiciunt actiones quam auguria, tamen quæ agimus neque dirigunt astra, neque procedunt ab astris.* Quæ Fernel. his obicit, nisi præsens me cura auocaret ad se, diluenda susceperem, quæ fortasse in ocio: modo respondeat Paracels. lib. 2. cap. 7. Paramiri, ait, causas innatas morborum non retulerunt quidam medici ad specificam scientiam, sed cum imperitis astronomis latrarunt, esse eam melancholiam, phlegma, aut simile aliquid. Saturnus ipsius ascendenti præest, vel est eiusdem naturæ cum ascendente: Homo nihil accepit ex ascendente, sed

limbo: Dei manu factus est, non ascendente, nec Planetis, nec constellatione, aut istiusmodi aliquo, tanquam ista cogerent ipsum esse macilentum, vel pinguem.

Sane si tanta, ac volunt astrophili ab astris, capitibus nostris impenderent mala, (hoc enim huic sectæ mortalium familiare est semper canere miseras homini venturas) credo mundum depositis aliis, quæ anxie curat, negociis, huic malo voluisse obuiam ire, neq; permisset artem singulis necessariam apud deliros augures, & superstitiosos Metoposcos hucusque delitescere. Et quamvis Astrologi habeant quosdam medicos, qui asserant calorem, qui spiritui insidet nostro, diuiniorum esse elementari, & ita ab Sole, aut astris mutuatum: tamen ea est quorundam opinio, non recepta veritas, & verius prauum doxon, ac præceptor meus D. Hucherus Cancellarius regiae Academiae Monspelienensis Doctor medicus, & Regi Gallorum à consiliis est dicere solitus, quam paradoxon. Et quamvis dicat Galeott. cap. 14. de promisc. doctrin. morbos ab Planetis pendere: tamen ab alio fonte deriuatos nulla astrorum habita ratione medici eos cito, tuto, & iucunde curant: & quos ille omnes astris dat, deprauationi naturali concedit Paracels. putatque eos ab astris non pendere, qui medicaminibus naturalibus & terrestribus sanantur, lib. 2. cap. 1. 3. sect. 2. magnæ Chirurgiæ: Sed omnes qui curam admittant, nos vegetabilium, animalium, & mineralium usu restituimus: qui ab astris igitur dependent quærendi sunt supra omnes alii. Et Hollerius ad præfationem rei Chirurgicæ, multis elementa sordent, & quicquid elementare est: hinc noua elementorum soboles, hinc æther & cælum ipsum ad remedia exprimenda sunt. his taxat vir doctus temporis sui vanitatem: sed necessario & statis temporibus fiunt astrorum concursus, igitur & necessario morbos producent, quos illis acceptos refert Fernel: atq; contingenter si operantur, mutuis telis se conficiant Ga-

niuett. & Fernel. Dicit enim Ganiuet. opusculo cœli
 enarrant, influenza cœlorum non operatur necessa-
 rio, sed contingenter. Et Ptol. in Centil. iudicia quæ
 tibi trado sunt inter necessarium & possibile: sed mor-
 bi necessario eueniunt, & Pandora pyxis iamdiu ab E-
 pimeho dispersa est in omnes, qui ab esse ad corru-
 ptionem tendunt, cui famulantur morbi: Quare re-
 ctius medici pestem, & morbos aëris fœtori, vel alijs
 aëris tacitæ machinationi aliquando concedunt, quæ
 Astrophili stellis tribuunt, qui quidem aër organum
 inficiat corporis, & ei aëris infectioni, quæ ex terræ fa-
 cibus & aquæ cōtracta sit: & huic consulunt, non con-
 stellationibus, sed depuratione aëris, sic Hippocrates
 discutit ignibus pestem: sic annis superioribus, cum
 apud *Nervios*, quos modo *Tornacenses* vocant (vt re-
 fert Lemnius lib. 2. cap. 10. occult. miracul.) morbus
 popularis crudeliter sauiret, totaque vrbe grassaretur,
 milites præsidarii, qui in arce excubias agebant, ma-
 chinas, tormenta; bellica puluere bombardico non
 globis oppleta vrbi obuertunt, eaque sub diei, noctis-
 que crepusculum incenso funali explodi curabant, quo
 effectum est, vt sonitu violento, fumantique odore aë-
 ris cōtagium discuteretur, ipsaque ciuitas à peste fa-
 cta sit immunis, ac libera: Sed & medici non natura-
 lium abusui dant naturalium vsum. Et Ganiuet. cap. 3.
 differ. 1. Amici medicorum dicit, etiam motu calorum
 cessante, non futuram quatuor elementorum machi-
 nam ociosam: sed ex elementis nos, & bene nos habe-
 bimus cum elementis cessante cœlo, & sine astrorum
 influenza, cum ex iis viuimus, de quibus est nostra cō-
 positio. Sed habeo Fernel. qui omnes morbos refert
 acceptos coniunctioni *Syderum*, toto fere, lib. 2. de ob-
 dit. rer. caus. Verum perinde mihi facere videtur ac
 Arist. qui in natura secunda non inueniens ortus & in-
 teritus causas, eas Zodiaci obliquo motui dederit: Et
 Fernel. qui tacitū quid videns inesse morbis, non cœlo

primo, non firmamento hoc dat, sed concursibus syderum, arbitratus satis esse aliquid dixisse quod probabilitatem saperet, cum ratione nulla id confirmare possit: imo quod ipsemet cogitur infringere, ait enim cap. 13. lib. eiusdem: *Ne quid autem suspiceris, aut metuas, non magnopere contendo, id ipsum de quo nostra est disputatio a cælo ne prodierit, an intus sit in corpore gentium, uti & venena non pauca, satis sit in re controuersa demonstrare id quicquid est, occultum, nec solius intemperiei sobolem.*

In astrorum & Astrophilorum patronum suæ rei confidentem, & stellis omiſſis, ac debet, corpora meditantem morbosa: si præterea vanitatem huius technæ repercutere esset animus, plura, & his meliora adferri possent ab aliis mutuata, sed meis his contentus amando lectorem ad Cicer. lib. 1. de diuinat. Polyd. Virgil. lib. 1. cap. 23. Plin. 7. Gell. noct. Attic. 14. Cæl. lib. 8. cap. 9. & lib. 7. cap. 9. & Polydor. lib. 1. cap. 17. Picum Mirandulam, Iuuenal. Satyr. 6. & alios. Adde his hanc late famatam Diogenis sententiam, cum ait: *meum pondero provinciarum imperatores & regnorum, philosophos, medicos, & id genus alios, videre mihi videor inter omnia animalia sapientissimum hominem: protinus cum animum aduerto ad Metoposcopos, Augures, Geneithliacos, fati repertores ex astrorum influxu aut refluxu, & si qua alia orbis corruptela, & subacta mundi sordes his similes: ac ego sentio nihil humana natura stultius, nihil quod æque insaniat, & rationem contemnat. Denique meis & aliorum omnium votis satisfaciatur Paracels. discipulisque degeneribus hoc in aurem insusurret ex lib. 2. cap. 7. Paramiri, ait, *Notate hoc loco in Astronomia errorem, qui ita se habet: aiunt impressionem ex cælo provenire, quod falsum est, Cælum enim nihil nobis imprimit: formam & imaginem obtinemus ex Dei potentia, absque nostra opera, imaginesque permanemus pro nostro arbitrio: Sic etiam omnia membra sunt manu Dei elaborata & for-**

mata. Conditiones, proportiones, mores, aliæque, simili possidemus ex inspiratione vitæ, cum qua hæ res nobis sunt innatæ. Et paulo postea: Quod dicitur inclinatione hoc vel illud fieri, vanum est, veluti istum hominem habere inclinationem Martialem, Saturninam, Lunaticam, vel similem aliquam, vel necessario furari, magnus est error, & turpis simulatio. Recte dicitur Mars sequitur istum hominem, maioris enim est homo quam Mars, vel alius quivis Planeta. Qui vero cælum novit & hominis magistrum, non dicit illud, quin potius hoc dicit, hominem adeo nobilem esse apud Deum, ac tanto haberi in precio apud Deum, ut sit ipsius forma depicta in cælo cum omnibus actionibus, vitæ, bonis & malis: hoc autem non est inclinationis. Et ipsimet ex parte hunc errorem animadvertunt, dum inquirunt, astra non necessitant, quod nihil aliud est quam aulicum aliquod pallium sine penula aulica. Duo cælum ab homine est sortitum, quorum alterum quidem est, quod hominem depingat in seipso, unde illud falsum esse probatur, hunc hominem esse Saturninum, illum Iovianalem, aut simile quidpiam: hoc enim idem est, ac si quis adumbratus atque depictus, postea ab eadem imagine ipse suam inclinationem habere dicatur, ut quicquid agat ab ista imagine habere dicatur. Alterum vero est præludium: siquidem ita ornatum & sagax cælum est, omnium ut hominum futuros labores, mores, gestus, & quæcunque sunt alia, præludat. Illud vero præludium anne erit inclinatio? quasi dicās, præludium cogit hominem, ut hæc faciat, cum omnia ista præludia sint solum præsagia, quæ futura prænunciant absque inclinatione, impressione, constellatione, & similibus, hoc est, illud hypochyma, hæc est viscosa caligo, quæ Astronomorum offusa est oculis, quæ si ipsis indicetur, agre ferunt, ac murmurant. Quod si deinde quispiam erroneam & contra fidem constitutam artem voluerit arrogare, & veram sequi, non pudet ipsos proclamare esse Necromantiam. Hæc ille.

Si quid hic dicendum superat, Lucianus in dialogo

ait, vanos huiusmodi homines veteri græca comœdia male audisse, quippe speculatores, altiloquos, ærambulones, nubicolos, & pulicis saltus mensores per conuiuium appellatos. Phauorinus itidem, quem sequitur A. Gellius lib. 14. cap. 1. Genethliacos, qui de motu, deque positu stellarum dicere possent, quæ futura sunt, profitentur, dicit, aut multa tentando imprudentes repente incidere in veritatem, qui ipsorum, qui eos consulunt, multa credulitate ducente, peruenire tandem calide ad ea quæ vera sunt, & idcirco videri illos in præteritis rebus, quam futuris veritatem facilius imitari. Ista tamen omnia, quæ aut temere aut astute vera dicant, præ cæteris quæ mentiuntur partem eam non fieri millesimam. Denique aut aduersa euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera, & fallunt, miser es expectando. Si aduersa dicunt, & mentiuntur, miser fies frustra timendo. Si vera respondent, eaque non sunt prospera, iam inde ex animo fies miser, antequam è facto fias. Si felicia promittunt, eaque sunt euentura, tum plane duo erunt incommoda, & expectatio te spei suspensum fatigabit, & futuri gaudii fructum spes tibi defœdauerit: nullo igitur pacto vtendum est istiusmodi hominibus res futuras prælagientibus. Et Mantuanus Æglog. 6.

*Qui numerat stellas, & se comprehendere fata
Posse putat, stultus.*

Iam tandem vt eo reuertar vnde digressi sumus, inuolucris suis adumbrata est igitur hæc tota quæstio de formæ in corpus introductione per stellas, & corporum cœlestium lucem & motum, & qua ego via, eam ex latibulis euocare oportet: nec desunt alii philosophi veteres, qui mecum credant animam in corpus immitti à primo solum agente, & sine vlllo motus & lucis adiumento, quorum ego sententiam, cum ea medicorum, si de sede conuenerit, consentientem offero:

In punctum cordis medium, quod corporis vnum

Est medium, a medio infunditur aethereo

Scilicet Alistono, mundi qui dicitur esse

Centrum, animus, bustum qui regit omne suum.

Corporis hinc rimas diffunditur omnis in omnes

Vt calido currum iunxerit ipse suum.

Diuinus calor hic se iungit spiritali

Vinclo, animam retinet quam simul insinuat.

Intrat in humores hac per spiracula, membris

Deinde per humores inseritur facile.

His mediis tetrico laesis symptomate quouis.

Cum calido curru se legit ipsa breui.

Inque cor, vnde abiit, celeri pellente recurrit

Sydere, nam morbi vulnera ferre nequit.

Cordis nativo tremuli cedente calore

Deserit hoc, curru concomitata suo.

Alta potens, sedes quas liquit, lata renisit,

Immemor obscuri carceris, vnde abiit.

En naturæ amicio rem sententiam, quam si velint Chimici pro vera agnoscere, fateantur aliud esse fossilium formas eliceri ab primo agente ex materiæ potentia, & longe aliud formas humanas, aut ex promptuario desumptas, aut noue effictas, quotidie demitti in hæc nostra corpora efflatu primi motoris efficaci, sine ope cœlestium corporum. Et vt falsum est illud Quercet. fol. 31. Sulphur introducit formam in argentum viuum: ita & ista claudicat, aspectu & influxu astrorum introduci formas in metalla, cum, ac dixi, quæ ex materiæ potentia educuntur, & materiam potentia inhabitant, in eam introduci non possunt aliunde, cum ibi sint: & vt sit quod dicit Arist. etiã quo sensu volet Quercetan: nūquam tamen efficiet quod vult, quia per motum & lucem corporum cœlestium introducit formam in hominem, ideo & hac eadem vi educitur illa metallorum ex materiæ potentia: quia homo & Sol hominem generant, ideo quid nescio cum Sole metalla

generabit, cum hoc in comperto sit apud omnes, formas humanas esse: deinde introduci, non item eas metallorum (vt inepte asserit in Annot. Chemicis Flammellus) quæ tum sunt, cum eductæ fuerint ex conuenientis materiæ potentia, & vt diuersæ sunt res, & variæ naturæ, ita prima natura in his & faciendis fabre, & insinuandis in sua corpora varie agit, aliam atque aliam viam ingreditur vt proposito gaudeat fine: alioqui non pluris esset animare hominem quam muscam, & quia mortua tepenti cinere restituitur vitæ, ita & cadauer humanum restitui posset.

Sed sane mali erroris sibi conscius Quercet. ait cœlestia esse causam & remotissimam & generalissimam coalitionis, & ita remotissimam ego dico, vt nunquam propius accedere queat, & si accedat inuitis fati, fortuitam esse omnem metallorum concretionem, ac est dictum: & quod Quercet. planetis & stellis tribuit, contra Ganiuct. Astroph. cap. 4. Amici modic. & cap. 5. Omnia quæ in terræ visceribus concrescunt vni Saturno concedit, quare qui rem cum Astrophilis habere vult, iis debet credere Quercetanus, at Saturnus cum frigidus & siccus Planeta sit, metalla non calore, quem non habet, sed frigore proprio efformabit.

Præterea caloris proprium est rarefacere, secernere, liquare, & si aliquando indurat, id fit per accidens, humorem vt depascit: aut sola priuatione, dum per caloris absentiam, & non impediēte sua præsentia res concrescunt, sed omnis causa quæ efficiens proximum est, & cui effiētionem suam refert acceptam res efformata, primo & per se illius rei quam fingit, ortum pensare debet, & illi immediate assistere, non per accidens, non fortuito, aut priuatione ac Chemicus coguntur somniare.

Iam si nec calori nec frigori efficere & coagulare metalla damus masculis qualitatibus, multo minus illis effœminatis, humido & sicco. Sed & Paracelsus

occurrit libr. Paragrani capit. de philosophia, qui, vt semper, Quercetano infestus, ait: *Mercurius & sulphur metallorum sunt principia, Sol coagulat.*

En omnes Chenæi rationes euerfas, en sulphuris efficienciam explosam, en nouam opificem, quem nesciunt vnquam iste bonus vir cogitauit, ita misere impingit in scopulos, qui monarcham artis suæ non legerit, non viderit, non sequutus sit. Sed hanc fabulam, dum vterque cudat, dicimus nulla qualitas primò & per se potest agere, sed omnis actio, ad substantiæ competentem formam pertinet, quæ principium quoddam est efficiens, quare qualitates iam dictæ ab opificio metallorum primario exulabunt. Et ne ego hac aliud agens dicere videar, audi Arist. referente Fernel lib. 2. abdit. caus. cap. 1. Is enim philosophos infectatus, qui corporum naturalium facultates atque vires ex calore & frigore deducebant, rati ex his & per hæc omnia confici: planum facit demonstratione, eas qualitates instrumenta duntaxat esse causæ cuiusdam præstantioris atque superioris, quam & naturæ nomine insigniuit. Nam qui has dicet primum & per se agere, perinde faciet ac si ferræ, aut cuius instrumenti efficiendi causam, potestatemque tribuat: & perfectione formaque rei exterminata, veram amittet causam, instrumentis actiones feret acceptas, quæ per se tamen ociosa manerent, nisi formæ vi cicerentur. Sed dum lib. de fœtus conformatione Gal. in quæstionem adducit an Deus, an forma fœtum absoluerit, ait: *Oratio de anima ea qua particulas conformarit, est incerta omnino, minimeq; demonstrari potest:* At certe ea manifeste mihi indicare videtur artificis qui nos condidit artificium. Et concludens Summam, ait: *In fœtum conformatione & sapientiam & potentiam video, neq; possum existimare, eam que in fœtu est animam quidem, sed naturam appellatam, fœtum ipsum conformare: vel que non modo sapiens non sit, sed omni prorsus ratione careat.* His profecto statuit Gal.

foetum non à femine, non ab vlla rationis experte facultate, sed à sapientissimi quadam & potentissima vi extrinsecus appellente effingi. Et lib. 1. de femine ait: *Si non aliis viribus natura seminis plantam efficiat, aliis animal, eandem in vtrisq; rationem inuenies: ita de reliqua mundi suppellectile metallis & lapidibus censendum.* Et 2. de temper. ait: *Minus recte mihi facere videntur, qui solis qualitatibus formandarum partium causam assignant. consentaneum enim est qualitates organa esse, formatorem vero alium.* Statuamus igitur esse primum agens, qui ex materia conuenienti suis in loculis certis distributa eliciat certam, & hinc vel illi materiei conuenientem formam: formam autem iam eductam insita sibi vi corpus metalli absolvere & perficere opera ancillantium sibi & facultatum & qualitatum, quæ ipsæ per se sunt causæ nec proximæ, nec remotæ coalitionis metallorum: nisi vis dicere malleum & securim esse causas vel proximas, vel remotiores, quod statuarius eis vtatur ad statuam delineandam.

Huic menti, ne ego cum Chemicis temerarius in-nouator videar, dat manum Bellonus lib. 1. capit. 5 2. memorabil. ait enim: *Aurum coquitur solius naturæ beneficio, non elementorum, non maris, venti, aut alius cuiusvis opificis, qui illius coctionem non retardat, non accelerat.* Fatebuntur puto Chemicæ primum agens esse principem & vniuersalem opificem, sed in natura secunda quærent à me formatricem causam. Equidem sane eam iam dedi in disputatione materiei metallorum, dixiq; esse qualitatem, facultatem, seu vim seminalem in materia tum forma delitescentem. Hanc ego iam interpretor nihil aliud esse quam primi motoris efficacem potestatem, operantem vim, & neruosam actionem impressam, & rei efformandæ insidentem, quæ quia vacat nomine ad varios scopulos allidit medicos, dum suam formatricem in Embryone quærunt causam, & iam philosophos in re metallica.

Sed ne Philosophi, Medici Physici, aut Chimici salbris tempestatum præterea abrepti nauem impingant, do ego formatrici causæ, seu Spiritui mechanico, seu opifici ut Paracels. vocat lib. 3. Param. cap. 1. nomen non ineptum, sed salubre, non quod vnius generationi conueniat, sed omnium quæ sunt, non quod parce, sed plene enunciet rem totam, & significanter, voco que Elphesteriam, cum plusquam infantia sit fateti, rebus quibusque diuinitus quidpiam esse datum, neque tamen id diuino nomine dignari. Habet Elphesteria nostra diuersa instrumenta, & inferiores causas vel succenturiatas, quas sibi in opus adiungit. In stirpium generatione, si quid Arist. censet, utitur Spiritu ac internuncio: Inest enim quiddam stirpibus cordis loco, idque media inter radicem & caudicem sede, è cuius velut scatebris spiritus naturalis fusus in vniuersam deriuatur stirpem, & cuius interuentu, vna toti stirpi anima insidet. In animantibus utitur Elphesteria nostra Paranympsis, spiritu per totum fuso, cui salutaris inest & vitalis calor, illius sedes sit cor, aut hepar ut voles: hoc vinculo, si est à veteribus recte demonstratum, anima in corpore retinetur, singularumque partium utitur formis, veluti gradibus, quibus ad supremam illam totius formam promoueatur. His illæsis initum coniugium formæ cum subiecto feliciter diuulsus permanet: at læsis, aut vi expulsis, necesse est vel diuortium statim consequi, vel inertem certe & otiosam formam in subiecto relinqui. Deniq; in metallorum & lapidum coagulatione habet pedissequas suas Elphesteria nostra, calorem & frigus locorum & matricum diuersarum, pro regionis & terræ diuersitate innatas aut acquisitas proprietates, etiam aquæ fodinas percurrentis variam temperiem, & actionem, ut aut celerius aut tardius lauat, mundat, concinnat. Et hæc de causis metallorum & symphysis modo dicta sufficiant. Reliqua est transubstantiatio omnium metallorum

lorum reliquorum in vnum aurum, in cuius explanatione fufius examinabimus cum diuifione, & iam dictas metallorum cauffas; vt occasio feſe obtulerit.

INTER EOS QUI hoc æui ſe nimia proſtituunt curioſitati, & rerum occultarum inſpectioni, meo iudicio illi cum primis admonitore opus habent, hominumque bonorum commouent miſerationem, qui continuis flatibus ſperant furnos ſuos aliquando parituros Cræſi diuitias. Nam cum ætatis (quæ bonis artibus accommoda eſt) tum pœnæ (quæ ſenectuti viaticum parare potuit) perditio inextricabilis, omnis expers fructus ad lenitatem, miſericordiamque hominum mentes reuocare (vt plurimum) ſolet. Quæ ratio inter alias memouit meæ officinæ etiam aliqua adferre medicamina, quæ boni conſulant, ſi aliquando ipſos à fruſtraneo labore reuocare poſſent. Addam quorundam Chimicorum induſtria præcepta, vt quid de tota re tam rara, tam incognita cum ciniflonibus circumforaneis in commune colunt, iudicare æquus poſſit lector.

Tria, ni fallor, hominum ſunt ſtudia, quæ Chimico aurum inquirunt. Sunt pauperes, qui vt præſenti conſulant neceſſitati præclare actum cum ſe putant, ſi arti huic operam nauauerint. alii, qui vt veræ Philoſophiæ nomen dederint, & non pœnitendos in ea fecerint fructus, affectata curioſitate abripiuntur ad naturæ ſecretiora abdita ſerius inueſtiganda: reuera tamen perſonata hæc eſt ratio, quæ ſane vtilitatis lenocinia dulciter blandientia ſibi proſequenda inſtituit. Reliquus ordo eſt diuitum, qui ſtimulis venturi honoris & fortunæ ſalubrioris irritati, ad quæ grandia magiſtrorum huius artis promiſſa incitant, certi ſpe, hanc ſubeunt technam. Et licet ex propoſita cuilibet horum fine non ſit difficile iudicare quis cauſa vincat, tamen in hoc videntur omnes conſpirare, vt deæ pecuniæ bel-

lum indicant. Ad hoc ineundum tam graue bellum, consilio magnorum virorum vtuntur, Mercurij Trismegisti, Geberis, & aliorum ex Arabum familia: qui etsi artem obscuritate inuolutam posteris reliquerint, tamen diligenti nepotum opera ex labyrintho notis, magnaue tandem ingeniorum præstantium varietie erutam esse dicunt, & manum elaboratricem illi rei à nepotibus adhibitam esse, quam aui magnificis ornare verbis, & diutina inuestigatione contemplari satis habuerunt.

Sed vt hæc maiorum autoritas calcar addit ex se currentibus, ita & sopitos curiositatis in hominum peccatoribus lucri flabellis excitat, ad ea quorundam præscripta huius æui ruminanda, quæ passim operis excussa prostant venalia, & nisi horum expectationi satisfecerint authorum, actum putant in nobis Dei de imagine, qua homines ornatos esse voluit, vt quam ingeniose possint naturæ secretos thesauros in vsus publicos depromant: ipsam diuinitatem, vt mysteria reuelauerit proavis multa, ita & quædam indelibata ad tempus seruare, quæ denuo publicet, vt hac ratione sterentem alte incitet mundum ad nunquam satis explorata sua opera prædicanda. Sic Indos occiduos non ita pridem manifestauit: sic puriorem vegetabilium, & aliarum rerum substantiam ex corporibus elicere: sic lapidem, seu proiectionis puluerem, quæ metallorum inseruiat cum transsubstantiationi, tum multiplicationi, ex certis eruere mixtionibus docuit.

Et vt fides sit tam bellis prædicationibus, astruunt intra terræ viscera esse materiem certam, omnibus metallis communẽ, quæ omnes admittat sibi cõuenientes formas, & quæ instinctu natiui caloris in terra inclusi post varios annos pura & liquida euadat: Deinde firma & solida, atque ita pedetentim concoctione amittens imperfectionem, acquirat ei speciei perfectionem

conuenientem, quam natura illi proponat exhibendam: sed perfectionem, quæ auro, deinde argento, postea cæteris & suo ordine assideat metallorum speciebus. Hoc iacto fundamine, superstruunt, posse artem ad naturæ imitationem, sed multo breuiori tempore, & calore artificiali ex eadem iam dicta materia metallorum proxima (quam se inuenire etiam restantur) corpus formare, ut auro perfectius multò, ita & quod certa methodo possit alias quinque metallorum species imperfectiores in aurum perfectissimum transmutare, experientiamque matrem huius sciëntiæ benignissimam, fabam in libo, ut aiunt, sæpius adinuenisse.

Sed hanc rem totam luxatis insistere pedamentis si probauero, & homines incautos ad bonam frugem me perducturum sperabo, qui huic idioticæ persuasioni nomen dederunt.

Primo, ut fateor naturam semper habere apud se aliquid noui, quod mortalibus communicet aliquando, ita dico rerum certa diuisura admonitos voluit, ne temeritatis euecti alis, se absorbendos fluctibus, ac Icarus, obiciant tenebricosis. Sūt enim res quæ ac subire animum humanum, ita & in lucem continuo existeret: sicut typographia, sic bombardarum fulgur horrendum sonuit. Sunt aliæ, quæ nullo cedant ingenio, ut diametri ad circumferentiam proportio, motus trepidationis in cælo, & fluxus ac refluxus maris indubia causa: sic irretit curiositatem his retinaculis, ne ad aliæque impossibilia, aut saltem quæ ignota hominibus vult esse natura, animum aduertant. Chemicus hic ut annuit rem suam ab arbitris quam longissime remotam esse, ita eam ab impossibilitate tutam sibi asserere non dubitat: & ut est (ait) totius philosophiæ pars optima, ita dignam esse cui adhibeatur diligens cultura: ego autem contra, eam magnifico verborum apparatu ornaui plures, ut hisce modulationibus aliquos

inuitarent ad praxim eius rei, quam ipsi animo conceperant, & posse fieri in animum forte induxerunt sibi, sed contemplatione hac contentos, praxim totam posteris intactam reliquisse. sic primi mathematici diametri proportionem vnguentis delibutam: sic Astro nomi trepidationem delicatule habitam; sic Physici fluxus marini frugiferam notionem, sed viribus humani ingenii imperuiam, posteris exquirendam, si fieri posset, reliquerunt: sed quia hi artium humanarum filii rem quam apprehendere nō poterant, posteris commendarūt magnifice indutam, ideo peruiam eam nobis esse, non est qui dicat.

Quare concludo nunquam hoc seculo Chimicos aut ciniflones posse efficere opus, quin opus semper fiet: sed nolo interea rerū effictioni negare materiem, cum natura ex nihilo nihil faciat, & quæ apud nos habemus, elaborata metalla testantur præuiam materiæ: sed eam esse quam Chimici ponunt dicere nequeo, *in l. 1. c. 5.* mirorque Melanchthonem & alios Neotericos non infimi nominis philosophos Chimix hac in parte subscripsisse: ac legenti ista vt patuit, ita & fortasse adhuc clarius elucescet; resumere enim quædam diædorum cōgit series. Vt sperarunt se Chimici veram metallis dedisse materiam, inferunt, cum sit proxima omnibus metallis communis materia, & quæ se transformet in metalla perfecta, etiam erit hæc materia semen id, ex quo efficitur aurum, quodque artis filiis notum esse conuenit: cognouisse hanc sementem quosdam inter antiquos dicunt, neque ignotam aliquibus huius æu artis filiis præstantibus: addunt mirum videri non debere, si innotescat, cum ea arborum, herbarum, & animalium pateat etiam vulgo hominum, neq; ideo rem esse desperatam, quod eam taceant profunditates terræ, cum & vltimos cœlorum angulos animus expiscetur humanus. Respondeo cum metallorum materia proxima ex Chimicis sit nuda potentia in mineris, nū

quam eam à locis suis eruent : quod enim est actu id haberi potest. Deinde dico, materiam esse metallis certam, non tamen vnā proximam omnibus communem. metalla dicit Geber 2. part. lib. 1. Summæ perfect. cap. 11. specie differre (qui cum sit vnus optimus, qui vnquam hætenus fuit in hac arte magister, & vnde alii quos legerim : plurimos enim legi: id habent quod se habere sperāt, hos inquam magistrum de ipsis bene meritum arguere mendacii, vt statuunt, omnia metalla eiudem esse speciei) & diuersis speciebus diuersa est materia proxima. nam non est eadem gallinæ & canis, equo & homini, plantæ & piscei, vltimo & platano, brassicæ & rapæ. Quare auro erit sua, & plumbo sua itidem.

Quæ autē sit ista cuilibet metallo certa, vt ego ignoreo (qui antea quam proximam potui omnibus aquam præscripsi communem) ita neminem legi, qui eam me docuerit, aut qui eius meminerit. Arist. cū suis aliam. Agric. aliam. Chimici aliam; omnes tamen hoc dicunt materiam se scire ex qua metalla: sed illam ponunt remotissimam illud Chaos vniuersale, seu maui primā dictam materiem: proximam elementa, deinde vapores, halitus, argentum viuum, sed proximam cuique speciei suam (vt reliquis omnibus quæ sunt sub Sole) nullus dat. Quis enim mediusfidius rem in nouissimis mundi delitecentem latebris è veteris verustatis eruet cauernis? quis interpres? qui rerum nuncii sensus ad nos noua nuncia retulerunt? vnde nō est, qui vnquam rediit. Vni sane inter omnes mortales felices medici, qui materiæ differentias, circa quas versantur, optime tenent: his proximi Philosophi, qui gallinæ ouum subdunt, semen plantis, & aliis speciebus suum. Et quamuis hæc rerum peruia sint oculis semina, non inde tamen efficiunt Chimici etiam suorum id argentum viuum posse ab ipsis alia, quā animi ratiocinatione, comprehendendi, donec experientia illi occupationem adhi-

buerit inueniendæ medelam, quam hætenus; fateor. que eos integre satis de re, quam sensus adhuc ignorauit, disputare, vt aiunt vegetationi Mercurio suo opus esse: deinde vt similitudine quadam cum ea, in quam abire debet substantia, conueniat: vanum enim esset affirmare ex ouo fieri arborem, ex glande auem: ex Mercurio tum aurum, tum plumbum, cum cuiq; speciei sua est, ac dixi, materia proxima.

En vt optime de hac re ratiocinentur Chimici! sed ideo eam sensibus innotescere ridiculum est dicere, atque Philosophorum sapientem, Rhetorum oratorum, Horatii aut Scaligeri Poëtam, quos affabre suis coloribus depictos illi scriptoprehendunt, quos tamen in rerum natura vt non vidimus, & futuros desperamus: sed vt sit male occupatis hominibus in quã agant, materia, adhuc probare restat, quibus nutibus, quo calore, quo regimento in hanc forma ab ipsis inditur: quæ tamen res non est parui momenti, etsi ars imitetur naturam, sit illi aliquando auxilio, quam tamé æquare vllis in actionibus nequeat. nam vult Fernel. omnes omniũ rerũ formas extrinsecus aduenire, lib. i. de abdit. rerũ causis c. 7. Si ita sit, prodât Chimici an vt in materiæ præparationẽ incumbũt, ita & illi formarũ externo exhibitori sint Chimici à cõsiliis, an mentem p̃spectã habent, an necessitatẽ illi imponere possint, vt materiei præparatę Chimice ipse velit, & velle cogatur cõtinuo paratas habere formas, quas Chimici acceptas polito corpori indât pro arbitrio, vt hoc sit aurũ, aliud ferrũ, &c. Sed excluduntur oua ab artifice calore, & ita temperato aut in furno, aut aliter, vt naturalem æquet, quod tamen fieri posse Geber 2. part. libr. 1. Summæ cap. 10. constanter negat. Condensatur aqua falsã in salem: si tum inanimis tũ animatis auxilio est ars, quid est causæ, quin etiam agat neruose in metallica? sed vna hirundo nec facit ver, nec argumentum à particulari regulam stabilit vniuersalem, præcipue in rebus adhuc

orbi incognitis, cum quod vni conuenit pluribus non conueniat. Deinde alia est ratio eorū, quæ efficientem suam nobis exhibent causam, & alia eorum quæ non tacent, vel si monstrent, non tamen offerant quæ à nobis possit tractari, & pro arbitrio vsibus accommodari. Nam etsi Necydalus minimo calore, si sub ala humana tepida semen gestetur, vitam accipiat, non tamē inde efficitur bouem arte generari, quia naturauit quorundam insectilium ortum à nobis comparabilem esse demonstrauit, sic aliorum penes se esse voluit solum. Iam si pace Gebri liceat mihi gallinam ex ouo elicere, videbitis rem esse parui momenti, & solo fotu nos indigere, atque in semine bombycino diximus. Puluinaria reple stercore gallinarum tenuissime trito: inde plumas gallinarum immisce molles ac densas, oua vero capite tenuiore supra exstante, colloca super alterū puluinar: deinde reliquum superpone in loco calido, & sint immota ad duos dies, ad vicesimam inde diem, illa sic verte, vt vndique æqualiter foueantur: inde stata die, quæ iuxta vigesimam primam est, pipillantes iam ex ouo sensim educito. Nec mirum, cum Aristot. narrat, Syracusis sub terra foueri, in Ægypto vero nullo auxilio prorsus. nostra ætate compertum est, supposito igne leui, atque fimo, edi pullos, sed à pluribus tamen paucos: supponunt ignem, ne fimo refrigeretur, *hec Cardanus ex Democrito.* At Ioannes Baptista Porta ita facere iubet, oua tepida demergas fimo, senisque diebus recens subiicito ne senescat, sed tempore suo foueat, & gallinæ calorem imitetur, vertendo semper, donec excludantur, qui quærantur pulli: sic & repente clibano. Sed his dicimus aliam esse rationem eius generationis, quæ vbilibet fit, & aliam eius, quæ certis locis destinatur, & quæ extra locos à natura datos, & quasi matrices perfectionem accipere nullatenus possit: cuius ordinis sunt cum metallis, tribuli, homines, & alia plura. Adde, quotidianus vsus tam familiarem

nobis reddit hanc communem rerum generationem, ut etiam & mirari desinamus, & imitari studeamus: sed cum illa metallorum hucusque delituerit, miramur ortum cum suis causis adhuc, & imitari desperamus nos aliquando posse, & ut sit feminibus ars auxilio, quantula tamen ea res est, nec erit vnquam ideo agricola primum agens, quod agros stercoret (imo Hesiodo omnis stercoreatio improbata, ex hac enim fruges corruptioni obnoxia, & curculionibus, denique valetudini aduersæ sunt) cum quanta sit hæc cura eam totam natura sibi vendicet, quæ seminum sua aluo exceptum fouet, calfacit, necat, viuificat, elicit formam, perficit: sic in metallorū ortu fere euenit, qui sola naturali agente potestate perficitur, vel hac de re, quod qui metalla aluo surripuerit materna (in quam natura occultis operatur modis) ut arte, imperfecta seu adhuc incocta concoquat, operam ludit indubie, ut continuo imbecillior facta natura perdit vigorem.

Iam nisi Gebri responsionibus ad nos denuo respondero, actum est de pelle mea, & conclamare vasa continuo iubebunt ciniflones. Nostri Chimicis obii-ciunt, debiliior est asini fictio, ut reliquarum beluarū, ea metallorum, sed has nequit exprimere mixtiones & debiles & manifestas quasi sensibus Chimia. Geber respondet, has mixtiones non ideo ignorare Chemicos, sed quia animam infundere nequeant, quare parer, inquit, defectum non esse ex parte mixtionis, quod non perficiant bouem vel capram, sed ex defectu infusionis animæ, quæ quidem anima formatrix est causa indita corpori ab essentia quinta, vel à primo motore. Sed his facile est respondere.

1. Ego dico æque difficilia sunt infundere formam aliunde petitam, & elicere aliam ex materiæ potentia, imo & eiusdem opificis sunt opera, sed cum Geber boui infundere nequeat, ut ipse loquitur, formam, nec etiam illam in metallorū materia obrutam eliciet.

2. Constans est omnium philosophantium opinio, animas brutorum non aliunde aduenire, & extrinsecus, sed educi ex materiæ potentia, sic dicit Lemnius, lib. 1. de occult, nat. mirac. cap. 11. *Beluæ spiritum vitam, reliquasque animæ potentias vegetantem & sentiētem ex seminis facultate, sanguinisque effluxu consequuntur.* Si deriuari cum semine formam dixeris, apposite, si quid ego puto, philosopharis (hanc potentiam materiæ definit Fernel. lib. 1. de rerum abdit. caus. capit. 5. esse materiæ quandam præparationem ad excipien- dam certam speciem. Præparatur autem. 1. in singulis partibus. 2. in coalitione partium. 3. per spiritum & calorem. Eductionem hac ratione, vt actum ex habitu idcirco prodire dicunt, quod actus nisi comparate habitu perfecte elici non potest (qui tamen actus à concitante animæ vi & voluntate imperante venit) sic in ipsa rerum procreatione dicendum est, non enim potentia formam, sed externa causa imprimit, quæ tamen auxilio potentiæ destituta, non haberet ipsa per se satis virium, ergo de potentia materiæ forma elicitur, atque actus de habitu) Nam si aduenirent formæ beluarum, etiam redirent tandem eò vnde digressæ sunt, atque ita immortalitatem eis concedere quis dubitaret? cum autem elicitur ex materiæ potentia brutorum illa forma, atque ea metallorum, pessime procraftinat Geber brutorum genituram, cum eam metallorum promat.

3. Non est hæc anima rei opifex, quin potius cum Arist. & Fernel, c. 9. lib. 7. Physiol. cōformator est spiritus ille caloris, omniumq; facultatū moderator, in animali saltem, & primus procreationis author in seminis medio se colligens, & in eo persistens, partesq; vbi cōformauerit, postea semper assistens, in omne vitā quātū potest diutissime & saluberrime conseruas opificiū suū; aut si quid dico, est ea vis seminalis, qualē posui in explicatione opificis causæ ad finē, & quæ sedē suā principem cū habeat in anima, ideo Gebero imposuisse, vt

putaret eam facultatem anomiam prioribus philosophis, esse ipsam animam, cum reuera sit altioris essentiae neruosa vis animam inhabitans, ac dixi.

4. Hic partium omnium conformator & opifex, actione & passione ad inuicem miscibilium qualitatū perficit commixtionem.

5. In generatione metallorum ita operatur natura, si quid ego puto, materiae accommodatae pars intima, accipit intra se facultatem quintae essentiae, cū forma quam educit primus motor; forma autem impulsā à facultate insita, erigit se ad opus, & totum illud rude corpus peruagatur, & operatur continuo, donec fiat partium mixtio per minima, & qualitatū miscibilium; tādē vniformis mixtio inspissatione & induratione. Si cum hac ratione iniuisset pactum Fernel. certum poluisset opificem & humanā naturē, & omni ali geniturā communem, neque coēgisset Arist. ad ea quā nunquam cogitauit.

6. Omnis ita vis cōformationis est penes formam ancillartricem, & facultatem, quā illi insita, & quam facultatem nos nouo & apto nomine Elphesticiam vocauimus.

7. Iam si hāc vera sunt, & si idēo, ac Geber dicit, bruta in quibus est debilis mixtio, perficere nequeant Chimici, quia perfectiūm quod est anima infundere ignorant, sane neque metalla perficient. Quod autem dicit Geber, metallorum perfectionem circa proportionem & compositionem magis versari, quam circa aliud, id vt certum sit, etiam illa brutorum in re simili consistit, nempe dum conformator miscet miscenda proportione debita, & inde educit vnum aliquid. Sed inquit Geber, nostra intentio non est in principiis sequi naturā, nec in proportione miscibilium elementorum, nec in modo mixtionis eorundem ad inuicem, nec in æquatione caloris inspissantis: cum hāc omnia nobis sint impossibilia, & penitus ignota. Quare ego

conclu-

concludo stultum esse, quod prius dixit, non est defectus ex parte mixtionis, quod non perficiamus bouem vel capram, sed ex defectu infusionis animæ. Ex his omnibus liquet partim manifeste falsa, partim rationi non consentanea dicere Gebrum de metallorum cōformatione.

Secundum nostrorum hominum argumentum est, species rerum non transmutatur quæque in aliam, sed metalla adinuicem specie differunt: Fatetur Geber metalla specie differre (hinc male se habet Quercet. qui ut vnam metallis omnibus dat speciem, magistro diem dicit) & addit speciem mutari in speciem, quia vermis in muscam naturaliter & per artificium abit, vitulus in apes, frumentum in lolium, canis in vermes. respondeo, propter exemplâ particularia, ac dixi, generalis regula non est constituenda. & quia

Mutata ignorent subito sua semina matrem,

ideo an dicere conuenit omnes alias species posse cōfundi. 1. vermis in muscam transit: si de papilione Geber intelligat. Plinius respondet, papilio est vermis alatus, quia si primo papilio est vermis, deinde alatus vermis, nihil efficit, nec huius mutationis ratione species cōfundi, cum vermis & papilio non sint duæ species, sed ille genus, hic species. Si de bombyce intelligat, futile est. nam ut statim ex semine nascitur, non est vere vermis, quin potius musca imperfecta, ut anseres, vulgo Clarei, in Scotia, dum ex putridis prodeunt lignis, vermibus primo sunt similes, continuo perficiuntur. Et huiusmodi animalia videre est sæpissime in carinis nauium putrescentibus, ex longa peregrinatione exas: sic Ruia est quæ tandem volet, adscitis cum tempore alis, ac ego Tagyduni in Scotia vidi, nec inde efficitur hæc mutare speciem, quod sensim adoleſcēdo perficiantur ab operante natura: sic lambendo informem foetum, quasi componit vrsus: sic ex ouo natā prolem Crocodilus. Quod autem addit tam à natura, quam ab

arte bombycem perfici, perinde est, ac si quis dicat, ab arte generari poma, quia ars partū vel intempestiuus vel maturius acceleret; nam natura in arborū ramis elicit ex semine bombycino viuens animal, quod *Necydalum* Plinius vocat: & fotu paruo, quo opus habuit semen, cum id nos tractamus, parturit; sed ideo hanc genituram arti ascribere, ineptiæ plenum est. nam non ideo generat spicā agricola, quia prius semē nigra perfudit amurca, de vitulo strangulato. & cane hoc volui dicere, si species humana in vermium abitura sit, quia vulneris humani putredo vermiū est materia, sane causa vincit Geber, aut si vitulus nō vitulus, canis homonymos canis, id est cadauer putrescens, & materia secūda & nouæ generationi apta abit in vermes, vt internum agens elicit ex illa conuenienti materia aptam formam, non sequitur species trāsmutari: sed atq; in Nilo calor æstiuus ex lentore terræ, atq; sordibus, & putrilagine fiunt mures, aliaq; *αὐτὸ γένεαι* ex humore, quæ circumfusus aëris calor spiritu vitæq; imbuit: ita in cadaueribus calidum in putrescenti humido ductu primi agētis viuens, quod animal gignit, quod illi materiæ respōdeat: calor siquidem in materiam illā elaborandam occupatus, nō aliā speciem, quā pro subiectæ materiæ ratione effingere potest. Sic dissecto mulieris cuiusdā corpore, bestiolas exemptas foricibus muribusque non absimiles narrat Lemnius lib. 11. cap. 40. occult. nat. mirac. quas natura ex sordido aliquo excremento, quo alimēta erant imbuta, produxisse videtur: sic Hollerius vidit ex Itali mortui capite Basiliscū exemptum. & ego in Anglia apud Norfolcios per Epicrasin educo ex fœminæ cuiusdā stomacho multipedem beluam, nigrā, agilem, longitudine minoris lacertæ, caudatā & flauescensibus maculis variegatam. insita siquidē vis naturæ sui generis animalculū efformat, ac molitur, humida illa substantia opifice obsequēte ac sequaci. Calor. n. ac dixi, natiu⁹ nō aliā speciē, quā pro subiectæ materiæ ratione ef-

ingere potest. sic vespe, scarabei, erucæ, musca ex fimo bubulo, aliisq; putridis humorib. curculiones in tritico, teredines in glâde, nuciis, auellanis, basiliscus, aut illi animal simile ex galli veteris ouo, anguis ex spinæ humanæ putrefacta medulla enascitur. & sicut nō dicit, ac spero, Geber ideo species mutari, quia limus in mures abiit: ita neque affirmare debuit, quia cadauer canis transit in vermes, & rubigo ferri informata ab agente proprio, quæ in materiæ facultate non consistit, nempe putredinis calore extraneo, in mures maiores, ideo rerum species confundi.

Est & tertia ratio, non potest indiuiduum vnus speciei in illud alterius discedere, nisi transmutandū, vt inquit Nicol. Flamel. ex Arist. in suā materiā primā prius reducatur: sed vermis bombycinus nō resoluitur, neq; in suū semen, neq; in elementa, vt fiat musca, neque vitulus in genitale aruum, aut canis in genituram, vt inde profluant apes, vermes, &c. Iam si causam cooperantem, vt forum artis in semine bombycino viuificando, ab præcipuo agente distinguas, ex omnib. his efficitur, nō esse specierum transubstantiationē. Ita de frumento & lolio dicendū est. Semen. n. vnū, vt sæpe videmus, in aliud degenerat, aut quia computruit, aut quia vim suā procreatricem perdidit, quæ aut effluit, aut adulteratur superueniente acore, aut extrema simili vi, aut quia terra in cuius gremiū suscipitur, hoc, vel simili aliquo laborauit vitio, ita vt nō frumentū, sed frumenti, vt ita dicā, cadauer, & materia nouæ generationi apta abeat in lolium. sic multa molitur natura rerum, industria hominum exculta & edocta, siquidem vix acini absq; vineis prodeunt fisso malleolo, exemptaq; medulla, si inter colligendum gemma non lædatur: citissime. n. latera accurate commissa coalescunt. Mespila quoq; perfica, palmulæ, cerasa, pruna, lapidosaq; corna absq; officulis cura industriaq; hominum proueniunt, si tenellā arborē ad bingos pedes rescissam vsq; ad radicē findas, ab-

rasaq; atque excauata scalp pro vtriusq; partis medulla, confestim seiunctas partes vinculo constringas, superioremque partē ac diuisuras laterū fimo vel argillo, cerave obducas, ac charta madida munias: elapso anno obducta cicatrice omnia coaluisse perspicies. Hāc arborem furculis, qui fructū non tulerunt, inferes, & sine officulis poma proferet. Quod ipsum ex Theophrasti cōsilio in vita euenit. Inoculatio quoque, insitio, emplantatio naturæ solertiā, cultorumque, industriā cōmonstrant: illa siquidem efficiunt, vt stirpes exuta natua indole, aliā faciem, formamque adsciscant, atque aliæ in alias promte demutentur. Vt enim videmus homines pro ingeniorum varietate atque educationis cura, non solum diuersa fortiri ingenia, alios mores, ac studia, animæque propensiones obtinere, sed corpus aliud alio vel exilius vel procerius, colore vel florido vel exāgui, cuteque vel glabra vel hispida hirsutaque: forma tamē humana nō penitus destitui: licet nonnulli feritatē quandā præ se ferant: sic in herbis & plātis vsu venire solet, quæ ob similes causas non vnā obseruant faciē ac vigorem, licet nō ita immutentur, vt tota species formaque iis intereat: semper, n. aliqua parte nomini suo respōdent, effectusque, obtinēt terræ, in quā radices agunt peculiare, atque incolarū naturis aptas, accommodatasque: multa siquidē aduehūtur ex insulis fortunatis, quas Canarias vocant, quæ cælo nostro assueta non easdē per omnia vires reseruāt, nec eadē specie aut figura, eaque magnitudine profiliūt: sed tamē nō penitus genuinā, autamque naturā exuunt, licet non nihil à veteri insitaque vi ac generositate desciscāt, quod in spōdylio, quæ plebeis Angelica dicitur: In laserpitio vel Stilphio Cisalpino, quæ triuiali voce Osteritiū, ac Magistrātia dicitur, animaduerti potest. Ergo translatione magna viriū ac specierū pars adimitur. Vide hæc & plura apud Lemniū occult. mira. l. i. c. 17. Si autē est qui quærat, quorsum frumentū potius in loliū quā auenas, canis in vermes potius quā vespertiliones, &c. abeant, illi dicimus:

*Continuo has leges, aeternaque fœdera certis
Imposuit natura locis & rebus.*

Sed & frumentū in secale seu arincā, seu typhā cerealē abire vidimus, nō tantū in lolium: & semen brassicæ in illud raparū: quæ quia acuitate & mordicatione maiori vel minori differre videntur, pro ratione soli, aërisq; ambiētis qualitate abit vnū in aliud. Sic Cimber in Hispanum, Germanus in Gallū, & Scotū transit diutino cōmercio, vitæq; vsu & cōsuetudine, qui nō tamen penitus genuinā, auitamq; naturā exuunt, ac dixi: testis & Sysmbriū, quod in menthā odore, figura in Calamentum abit. Quamobrem nō est quod quispiā miretur, herbas mutationib. obnoxias, subinde virib. aliquādo forma destitui, cū id (nisi affinitate ac similitudine confundi illas cōtingat) loci situs, aëris ambientis qualitas, cultorisq; artificiū efficiat: & herbarū insitas vires, naturasq; qualitates immutari cōtingit, persistente forma & effigie: nonnunquam formæ species intercudit, ipsis qualitatibus, ac virium facultatibus subsistentib. Obseruabis etiā plantas, quamlibet foueas vel ætate fessas deficere, vel effœtas elanguescere, ac emori, nisi inferendo inoculandoq; novos cultus substituas, vel auulsis surculis aut malleolis resuscites. Sed, si qd puto, nullū vnū in aliud degenerat, verū prius perit: deinde ex limosa terræ pinguedine, aut tali superioris corporis vligine progerminant nouæ herbae, nullo sparso semine, lubactave scrobe plantariis, vt sunt zizania, loliū, vrtica, oleaster, alga, & quæ iniussa, sponteq; virescunt gramina: vel planius, ac supra tuli, dic, pereunte forma vnius rei, materiam permanere, quæ nouam formam accipit, cum hoc sit materiei proprium nouas formas appetere, ita vt cadauer frumenti putre, sit apta materia ad recipiendam lolii, vel secalis formam aduenientem, seu vt rectius efferam, sit apta materies, ex cuius potentia eliciatur forma typhæ cerealis.

Cum autem hanc disciplinam & naturam horreant

metalla: sequitur inepte cōponi metalla herbis & plantis: atque ita metalla vnius speciei in illa alterius abire nequeūt, rataq; nostris sua manebunt argumēta, ignota miscibiliū proportionē, qua adipiscitur forma & rei perfectio. non formatur mixtum, & ignoto mixtionis modo, & ignota caloris agentis æquatione, qua mediante res perficitur: item ignota debiliū mixtionū cōpositione, ignoratur & ea metallorū fortior. Itē si eam, quæ pene sensibus occurrit mixtionem non capimus, non assequemur eam metallorum penitus occultam.

Reliqua nostrorum hominum argumēta videre est apud Gebrum 2. par. lib. 1. Summæ c. 9. 10. 11. & responsiones, quas facile est, non ineptis omnino hominibus diluere. Ego enim retundere harum aciem satis habui, quæ negotium pluribus facturas putavi. Reliqua sunt duo experimenta Chemicorum vulgarium.

Dicunt Salomonem ope artis Chemicæ ad tantas euasisse opes, vt suo tempore parui putaretur argētum, sed quam impii sint in diuinam maiestatem iudicet qui volet, cum Dauid pater spoliis Syrorum, Babyloniorū, & aliarum gētium ditatus, reposuerit prædam in templi structuram, quod ipse fabricare ex præcepto Dei nequit: & Salomon coniunctis Tarſorum nauibus, quotannis ab Ophyr inuehit aurum obrisum, an sit ea mundi plaga, quæ hodie Ophyre dicitur, nomenq; retineat, iudicent alii.

Denique dicunt Henricum Regem Angliæ vltime defunctum opera sui Bachoni belli sumtus ad toti Europæ pene bellum inferendum parauisse: at hic miseret me ignauia hominum, qui historias non legerint: Henricus enim iugo papæ profligato, asserit sibi diadema, quod à papa pendebat, cum vectigalibus regiis: inde conuertit maximam partem bonorum ecclesiæ in suos vsus, & his fretus auxiliis, nō ciniffonia, bellum facit, & stipendia numerat.

Nunc ad Quercetanum reuertamur, arte inquit, &

leuiori præparatione in sua specie quodque metallum perfectius reddi, quia dixit Arist. 4. Meteor. cap. 6. sed ferrum quoque elaboratum liquatur, ita ut humidum fiat, & rursus cōcrescat, nec secus chalybem facere cōsueuere. ferri namq; fax subidet, atq; in imum secer- nitur, vbi autē sæpe defæcatum fuerit, ac purum mun- dumq; euasit, fit chalybs: at ferrū eò præstātius est, quò minus habet excrementi. Equidē sane quā optime sunt ista cōparata ad tanti momenti negotium ē manib. no- stris extorquendum. 1. tunc chalybs est septimum me- tallū, si ferro non amplius adhæret. 2. quia cuilibet rei naturali suæ sunt fæces, eæ si subsideant, genera & spe- cies ideo redolebunt innatæ essentiæ defæcationem: ideo & homo deposita alio iusserit humanū gen^o per- fectiorē induere naturā, & si aqua hæc vel illa sedimen- tum det pessum, naturam mutabit, in aliamq; migra- bit familiam? sed ferri liquamine secer nitur spissamē- tum, in chalybemq; abit puriorem: est ita, & aqua de- posito limo limpidior euadit, sed adhuc est aqua, & chalybs adhuc est ferrum, nomen mutauit non rem, ipso Quercetano annuente Sclopet. pag. 18. aqua non inuenit aliud nomen, sed cum adiecto purior dicitur, & vsus nostri causa fæcatius, defæcatius vocatur ferrū, purius, impurius, non naturæ & formæ, quæ hoc fecit ut quam puissimas & perfectissimas in sua quasq; spe- cie res produceret, quibus gaudere est cōcessum, exue- re autem & cum commutare insitas cum nouis formis non item rebus est datum, ac dicemus.

Iam corollarium ex Isaaci Holandi Chimici theoria adiciamus, ait: *in rebus singulis latet natura quedam, quæ foetidarum secum nomen adsciscit, hæc impediunt, tol- luntque reliquas rei vires, ita ut nihil pene superet boni, quinetiam ea quæ insunt elementa, putida reddunt, & pu- riores obnoxia, quare elementaris natura ab ea corrupti- bili separanda est, ut ad mediam qualitatem res reduca- tur.* En Chençe quam somnias perfectionem metallo-

rum è tenebris erutam: En elementa non separari, nō mutari, nō imminui: En perfectioni cōbinationis nihil accedere, sed superflua quæ videntur, demi, & non in vno vel altero metallo, sed omni hoc fit, ne tu somnies nullas fæces esse penes aurum: sed quia hæ fæces putidæ eliciuntur, an ideo in nouā coloniā discedēt metalla? si ita sit, & discedat aurum ipsum in aliud nomen.

Nec est quod quispiam obiiciat hypostasim rerum sordidam, formæ, ac denigratricem essentialis maiestatis, volutari in hoc luto gaudet, quæ eò perfectionis ruditatem materiæ perducit, vt satis præclare cum sua incolumitate serena putet actum, vbi quieuerit, nec vnquam rei cuiusuis ortui omnē voluit abesse labem, vel hac etiam ratione, ne materiæ expertes viderētur. Sic aurum, quod Chimici nobis obtrudunt perfectionis exemplum inter metalla, naturæ opifex è suo sinu demittit labis conscius. Paracels. lib. 2. sect. 2. lib. 2. magnæ Chirurg. & sect. 1. cap. 5. & Paragr. lib. cap. de Alchymia. & Isaacus Holland. Chemicus in fragmento Theoriæ suæ. & Bellonus contra Hispanos scriptores lib. 1. cap. 5. 2. memorab. Sic homo, perfectissimum licet animal, & in cuius vsus hæc quæ formauit, omnia destinauit natura, sordib. cinctus auras ingreditur, nec vnquam cariem materiæ omnē deponit, nisi vbi libera forma vindicarit se tutam & synceram ex ergastuli corporei sedimentis, vt secum habitet: sic elementa sagax natura temere pene confusa nobis offert, vt videtur, animalium vitæ consulens: sic cætera ex elementis cōflata animalia suorum principiorum retrimenta vbiuis gentiū sapiūt: sic vegetabilib. est fæx: sic metallis propria: sic res aliqua (Parac. de caus. morb. tra. 4. & 5.) ad summum distillata, volatilis fit, vt reputetur esse absq; corpore, semper tamen corporalis est, & excrementum suum tartareum habet: sic vinum ardens quantumuis subtile sit, purissime distillatum, & circularum subtilissime, attamen tartarum in se continet.

Imo nouo argumento contendo aurum nunquam carere posse sedimento: etsi experientia, vt loquitur Aristot. contrarium rationi nobis aliquando demonstrat, tamen rationi non diffidendum, nec ei detrahendum. Nam plærumque rerum facies nos ita decipit, vt quod ratio dicat non videamus, aut ita est intricata, vt quod est in re, in anfractibus ita se perdat, vt sensum fugiat: aurum, ad rem dicit Augurell. Chrysop. lib. 1. viuit, & sibi simile generare potest. Quod autem vulgus contradicat, causa est materiæ crassitudo, quæ impedit liberam insitæ animæ in auro actionem, nisi crassamine artis auxilio deposito, eam etiam nunquam posse vires suas prodere. Ergo ars Chimica calcinatione, coctione, cibatione, mortificatione, sublimatione, & aliis potest solutis materiæ vinculis, & spissamento reiecto iubere aurum vita in aperto frui, & animæ operationibus viam facere, vt quam habet in se naturalem facultatem, eam tandem in medium producat. Habere autem animam experientia docet: aurum enim ex auro gignitur, ac ex hordæo hordeum, & vt hordei viuificum est semen, ita & auri: & vt in siliqua hordeum includit suum semen, ita intra suum crassamen aurum habet semen inclusum: iam quod viuit, generat, nutritur, & concoquit, coctio deponit sedimentum aliquod: (Paracels. lib. 3. Paramiric. cap. 1. ait: *Omnia quæ existunt & crescunt, in se stercus, lutum, seu excrementum propria sua digestionis habent*) aurum ergo perfectissime elaboratum vt quamdiutissime viuat, ita excrementum continuum deponat necesse est.

Quare artis ignarum merito accuso Quercet. qui ipsam puritatem auro inesse prædicat, aut ipse accuset Chemicum Augur. qui ista in damnum suorum scripserit: at ideo non dicas hæc imperfectæ formæ & naturæ esse opera, quæ perficere possit ars, cum naturæ integrum sit quæ vult, perfectissime limare. testetur cœlum cuius mirati puritatem varii philosophi, & formæ

elegantioris munditias, negarūt illi cum materia commercium esse, persuasi nolle naturam ex materie ineptia adeo limatum opus educere, nolle primum agens ex materie potētia sordida euocare id sibi domicilium, in quo nulla sit labes, cum tale quid apud reliquam mundi suppellectilem non sit inuenire. Sed vulgus philosophantium his contradicat, qui ait, quæ natura rudia dedit aliquando, & deformia, arte perfici, elaborari, & meliora reddi sane: vt etiam cum vulgo loquar, frustratur natura destinato sibi fine, temere quandoq; occurrente impedimento, ita vt somniare videatur in rerum genitura deformi: hanc ars sanat, si non in totum, saltem aliqua ex parte, aut tollit, aut palliat squalorem naturæ impeditæ, sed exteram tantum faciem, fūco suo inducit accidentariam personam rebus, variamque imaginem, gibbos applanat, colorem inducit, crines tingit, laxata reponit, acetabula mundat, desiccāt, excudit æra spirantia, tollit metallorum fæces, purgat animalia naturæ hæc simia: sed penetrare in formæ essentiam, vt ei artem adhibeat, polituram, & defæcationem, ridiculum est affirmare, cum ea ex se essentia sit perfectissima, & quæ sua perfectione perficit quacunq;. Et hoc me Chimici doceant, cum omnia metalla ponant vnius speciei, & diuersitas indiuiduorum sub vna specie contentorum à forma sit, an formæ horum vt diuersæ sunt, ita differant secundum perfectum & imperfectum? ita vt forma auri sit perfectior ea plumbi quoad essentiam: nam ego in hac sum hæresi vt fatear formas indiuiduorum vnius speciei omnes æque perfectas esse, quod ad essentialē fabricam attinet, vnde, inquit Paracels. lib. 2. cap. 2. Paramini. *Colligendum nobis est vniuersas res eiusdem esse valoris, carbunculum non prestare tophe, pinum non esse cypresso deteriorem, quod verum esse probat natura lumen, qui primo tum aurum prætulit argento, fecit id auaritia: nam æque magnum est argento tributum donum, ac auro: hoc*

idem

idem de forma humana astruit lib. 1. de generat. hominis, & quod nobis diuersæ in perfectione videantur, causam ponit cellarum seu instrumentorum varietatem, debilitatem, &c. Et Poëta quidam ait :

*Nil luteum de fonte fluit, nec turbidus humor
Nascitur, aut prima violatur origine vena.
Sed dum lucentes liquor incorruptus arenas
Prelambit, putrescēta inter contagia sordet.
Nunquid equus, ferrum, taurus, leo, funis oliuine
In se vim sceleris, cum formarentur, habebunt.*

Et idem poëta alibi de formis humanis ait :

*Sic animas cœli de fontibus unicolores
Infundit natura solo.*

Et si ita est, non anhelabunt cæ metallorum reliquorum vnam auri formam ratione perfectionis : sed si concinnitatem, elegantiam, pondus, colorem, & similia nomine perfectionis intelligant in auro præ cæteris, his iam omnibus obuiam iniimus. Iam placeat formarum ordines peruagari, vt res tota perfectionis intelligatur : cum forma natura quædam sit, eaque motionis principium, quæcunq; vnus simplicisq; motus causa fuerit, simplicissima illa & imperfectissima, & infima iure optimo indicabitur : sic elementi forma, quia loci mutatione seorsum tantum aut deorsum fertur, omnium censetur imperfectissima & abiectissima. Huic succedit illa æris, auri, lapidis, quibus cum subiectum ex sola elementorum temperatione inest compositum, & erit forma materiæ rudi, simplici & impositæ respondens. Stirpibus, quia dissimulare & organicū corpus subternitur, quod nutritione, procreatione, & motu vario opus habent, perfectior & nobilior est forma. His rursus absolutior est ea animantis, quæ præter dicta sensum cōfert, & voluntariā progressionem. Omniū tandē suprema & perfectissima est hominis species.

quæ supra hæc omnia mentem diuinum munus à diis immortalibus est consequuta.

En Fernel. lib. 1. de abd. rerum caus. verba, quæ fateantur metallorum formas vniusmodi esse in perfectionis gradu: si autem contendas rem aliter se habere, si metalla ad se inuicem comparentur, vbi Quercet. ratione à forma petita hoc docuerit, nobis argumentum diluendum relinquat. Igitur materiæ sordes eluat ars, sic ferri spissamentum separat, æris crassamen elicit. Sed an sordeant hæ facies rerum genitarum ipsi nature dubito, tum quia potis est ea, quæ noxia putat, secernere, & vult res esse perfectas in sua quasque specie, quas generat: & quam adhuc in me miraris refractariam contumaciam, ego puto monstra, gibbos, & genitorum omnium, vt nos loquimur, deformitates, naturæ volentis, scientisque esse opera, non impeditæ: ac in gratiam vulgi modo dixi, vel ea de re, quod natura cum omnia possit, semper ad rem attenta sit, quam faciendam fabre habeat præ manibus, nunquam vigilans dormiat, non obliuiscatur sui, hoc etiam possit, si sedeat animo, ne habeant res genitæ eas, quas vulgus appellat maculas. Sic pictor ludens in arte, quem potuit hominem perfectum penicillo exprimere, capripedem reddit, quam si quis mentem conuellere studeat, habeo quæ illius censuræ dicam in numerato: & quod ad metallorum, vt vocant, retrimenta attinet, ars fidem facit: Faber enim imaginem exsculpturus, lignum dolat, applanat, cauat, striat, at assulæ non ideo sordent, quia faber eas iam tum reicit, nec ideo sapere reliquum lignum negamus, quia sculptori eæ ac operi superuacaneæ non arrident, quin potius eas reponit vsui præsentis non feruientes, quas alius & aliquando commodior non horrebit: ita in fodinis secernit aliquid ac inutile natura operans, id est, cum ac faber ampliorem materiam ad suum opus adduxerit (adducere autem naturam etiã quibus sex sunt digiti, aut quid tale, fidem

faciunt) quam propositæ rei inesse possit, partes quæ operis polituræ supersunt, reiecit, & ideo sanum iudicium his crassamenti nomen adaptat, forte etiam securis, aut quid tale, ita mutilat has assulas, & comminuit, ut pene nulli sint præterea usus habiles: sic natura nunc coctionibus fortibus aliquas comburit omnino partes, nunc incoctas secernit: sic ars dum polit ferrum ignis violentia leuiiores partes consumit, & iam est actio tam naturæ quam artis, quæ has corrumpit, ne possint cum toto ad nomen respondere, sed ob hanc rem metallis notam imperfectionis inurere non posse aliquem ego spero: aliquando etiam natura sollicita, ut undique rei debitam colligit materiem, aliena temere mixta corradit, quæ in operis efformatione reiecit, sed non ideo spissamenti nomen merentur: præterea homines propter varios usus humanæ vitæ alia pura, alia sordida putant: sic castoreum illis foetet, æs nisi limatum non placet: sic arrident multa palato quæ stomachum inuisant. Sed natura his omnibus parens est communis, æque illi omnia sapiunt, olent, perfecta sunt. Ut enim generationi primæ olim finem imposuit, vidit esse bonum, quodcunque creauit, non item hæc bona, hæc meliora. Et in metallis quæcunque partes aliunde aduehantur à colligente natura ad auri, vel plumbi coalitionem, iam tum sunt materia secunda, cui quidem est certa adnexa forma, *nam materia nunquam est sine forma, & affectionibus*, ut ait Arist. 1. de ortu, quæ vi agentis potentioris (seu verius ita volente natura) qui superuenit, expellitur, aliam cum introducit placitam sibi, (sed pluribus hoc dogma arridet, formæ materias quibus semel infusæ sunt, deserunt nunquam, neque possunt aliæ in alias transitione facta commigrare, sed imperium accipiunt ultimæ aduenientis formæ, & illius dicto parent, dum potentia sunt in toto composito, sed totius interitu similis cuiusque partis species in suum, ut appellant, actum, & in suam perfectionem

erumpit)quare retrimenta nouæ formæ nisi comparatiue facies non poterint dici, vt quæ sint corpora suis formis prædita, non indignioribus ea noua, quæ toti accessit: sic vnum elementum fit materia transsubstantiationis alterius, cum tamen vi intruditur in illam alia forma, non ideo est imperfectum ipsum elementum transmutandum, nisi comparatiue, non etiam reliquæ quæ transmigrationem euaserint elementi partes, & si placuit philosophis aliquando aliter dicere, puto docendi fuisse causâ, naturam moliri in similibus transmigrationibus nobilius opus, & formam aduentantem præstare abigendæ, (intelligo formam hic quæ à materiæ potentia educitur, non eam quæ aliunde adueniat, cuius alia est ratio) reuera tamen mihi videtur naturam potius collimare vicissitudinem rerum, cum mundus sit ita compositus, vt æternis alterationibus fluctuet: & ea est materiæ cōditio, vt nunquam sua sorte cōtenta, nunc componat gremio amatam formam, nunc quæ est eius incertitudo, admissam repudiat, vt alterius vsu fruatur: et si videamus triticum degenerare in secalis, ac Chimici volunt, deteriorem essentiam & naturam, contra tamen positum iam ordinem qui in vicissitudine meliorem anhelare debuit formam.

Præterea huic tori quæstioni habeo & hoc quod dicam, formam hac in re tantum materiæ antecellere, quod potiore accepit à primo agente efficaciam, & quod præcipuam actionum omnium causam voluit ille rotator primus esse penes formam: sed & ex alia parte placuit primo agenti etiam materiei suas concedere actiones, vt appetere formam, ac virum fœmina, ornare se admissariis qualitatibus, inter nunciis, ac veluti Paranymphis, vt indiuisum permaneat formæ cum toto subiecto coniugium (hanc appetitionem, & ornatum, ego apparatus vocare soleo, qui formæ sit necessarius) nunc admittere, nunc formæ nuncium remittere, quo nomine non minimam sibi peperit glo-

riam,

riam, vt quæ titubantibus & pereuntibus quas admit-
tit, quas demittit, formis, ipsa vna, eademq; res semper-
que sibi similis maneat, nullo ortu generata, indissolu-
bilis, immortalis sæculis omnibus, ac vt ortus ita & in-
teritus expers, & si quam vim ab ingrediente passa est
forma, lætæ pudiciæ pœnas dat, vt continuo foras ex-
trudatur, aut saltem formis se mutuo conficientibus,
ipsa communis omnium rerum parens se reddit. Sic
cerua mares sibi mutuo vim inferētes summa cum vo-
luptate conspicit, vt digniori nubat: habet adhuc se-
cundarias qualitates à patibilibus ortas, quosque cor-
poreos affectus nuncupare solet Arist. & quos optima
ratione videbimur nos materiæ vires & qualitates ap-
pellare. Eiusmodi autem sunt durum & molle, crassum
& tenue, viscosum & friuolum (sic enim verto, quod
Græci *ψαυρόν*, Plinius friabile appellat) læue & aspe-
rum, rarum & densum, & quæ huius sunt ordinis om-
nia in materiam penitus immersa. Sunt ergo vires ma-
teriei cum forma pene pares, iam si quis explicatis su-
percilliis accedat, qui penitus hanc rem introspiciat,
videbit, ni fallor, alienis opibus, ac Æsopi cornicula,
luxuriantem formam, ex se autem non habere qua-
drantē vnde hectas tollat: Quare aqua lance qui pen-
sat singula materiei, singula formæ facta, agnoscer non
in esse illis ex se has, quas ostentant vires, sed eas debere
ac ancillatrices famulas primo agenti has referre acce-
ptas. Neque hic speret quispiam Arist. nobis aduersari,
qui variis rationibus doceat formam antecellere ma-
teriei 2. Phys. Ille enim immersus in naturam secun-
dam, ægre animum erigere dignatus est ad primum a-
gens, dum hanc rem disputat. Fatemur igitur cum
Aristot. habere à forma rem, vt sit actu, vt similia gene-
rentur (licet alibi dixerit homo & Sol hominem gene-
rant) vt res dicantur naturales, sed cum his concedi-
mus formam quam habet, hanc vim, eam ab primo a-
gente accepisse accommodato, & in eam acceptam be-

neuole referat, ingratam esse. Deinde non est ea vis superuenienti formæ, quæ possit insitam rei debellare: nam cum pares vires habeant ignis & aquæ masculæ qualitates, credibile est etiam horum elementorum formas se inuicem actionū viribus æquare, nec se mutuo turpiter eiicere, alioqui conferrent in eodem subiecto manus, quod nequeunt: sic enim essent duæ formæ æqualis potestatis in eodem corpore, nec quia consenuit prior in materia, ideo eam denuo adueniens expellit vegetior, cum substantiæ incorporeæ ætatum detrimentis non sint obnoxia.

Sed cum animo sedet primi motoris mutare semper res, quarum moles vicissitudini tota patet, ille pro arbitrio vel conseruat, quam indidit formam toti composito, vel elicit, vt nouam ingerit in materiam: hanc actionem, cessionem vocant Philosophi, & ne vis sit, dicunt abeuntem cedere aduenienti formæ. hoc etiam experimento probamus: si enim formæ, quas succenturiatas sibi in opus adiunxerunt qualitates & facultates deturbare ex folio possunt, aut ita sopire, ne illis cum labore vllum amplius sit negocium, & nouas conciliare, interdumque generare, ac quotidie videmus in nobis ipsis, quid est quo minus queat etiam prima natura formis similiter imperitare: Nullum est igitur proprie loquendo rerum sedimentum, nullum spissamentum, sed alienæ substantiæ aut secretio, aut eiusdem, sed varie affectæ, sed quæ rei quæ efficitur præterea non sit utilis, aut læsæ coctionibus, sed in concinnatione reliquarum partium ablegatio, nec formā præstare materiæ, & si præeat, hanc illi aliunde contigisse gloriolam, seu verius propter docendi methodum esse hanc rem totam ab Philosophis adinuentam.

Tota hac re ita se habente frustra contendunt Chymici diuidere metalla in perfectæ & imperfectæ, cum ac Philosophis omnibus placet, ab essentia & forma vt definitio, & diuisio petenda est: & præcipue in iis, quæ
se ob-

se obuiam dant: Frustra dicere naturam ac præstantissimum metallum sibi proponere efficiendum aurum, & conari ut reliqua in id vnum transubstantiet, persuadeoq; naturæ fictrici nunquam venisse in animum, ut vellet in vnum aurum cætera metalla aliquando conuertere, aut posse aliquando id efficere, cum quas leges sibi imposuerit ipsi, eas effugere non possit, & ne me impium hic quis suggillet nostræ mentis inscius, nulla in re ego primi motoris detraho potestati: nam

— *Triplices Deus indidit alma*

Rerum natura leges, 1. sunt sponte caduce

Et fluxa quadam, sic infinita novarum

Obiiciunt oculis sese discrimina rerum:

Quauis luce tamen Deus hanc moderatur amussim,

2. Sunt rerum per se certissima vincula quadam,

Et certe leges alia, Deus obligat author.

Sed quibus ipse ita se, ut quoties mutare pararit,

Immutet, sunt sic quæ miracula vocamus.

Stoicus hic nimium mihi delirare videtur,

Alligat ad rerum causas cum forte secundas

Motorem primum, fati ne concidat ordo,

Non tamen hac perimit res commutatio, tantum

Ut quæ cessat in his quæ rebus iure secundo

Eueniunt, mare sic fluctus suspendit utring,

Cum validos rubrum, non desinit esse profundum,

Nec cum Sol renocat cursum, Sol desinit esse.

3. In rebus quadam sunt insita iure tenaci

Et substantiæ fundantur stamine in illis

Ut si mutantur pereant res sponte necesse est,

Vnde fit ut saluo mundo Deus illa novare

Nec velit, aut possit, quoniam sibi dixerit ipse

Has leges ultro atque volens.

Huius tertiæ farinæ sunt rerum species: indidit enim hac lege plumbo, auro, stanno, & id genus aliis, primum agens formas, ut salua rerum fabrica nec velit aut possit eas ipsis adimere, aut in alias transubstan-

tiare: sic beluæ in humanam licet præstantiorem formam nunquam migrabit, nec tota, nec ex parte, nec species in speciem, nec indiuiduum in indiuiduum, homo in beluam, bos in Ioannem; sic quercus in vltimum abire nequit, nec plumbum in aurum. Si perfectionem & imperfectionem metallorum adhuc obiciant, conuellant primo essentialem à nobis positam diuisionem, desumptam suam accidentariam à materia desumptam melius solite concinnent, & argumenta quæ illi obicimus diluant, vel nihil agunt, nec plumbi migrationem in aurum feremus: at in his ne nimium philosophari me quis arbitretur, quoniam quæcunque tandem hæc sunt ex philosophantium communi schola non sunt deprompta, subdo me communi philosophorum placito, & placeat committere rationes nostras physicas illis Chemicorum laruis, vt quantum intersit stulto, qui intelligit, sanus orbis perpendat.

Transsubstantiationi metallorum obiciunt medici physici, ars atq; natura aliter res efficiunt, natura naturales, ars artificiales, sed metallorum ex nominis notatione & essentiali definitione genus in numero est naturalium: naturales principium suæ effectionis in se habent, scilicet augmentationis, diminutionis, loci mutationis, & si quid tale: artificialium omnis motus, quietis, & effectionis causa aliunde aduenit, & per accidens: Quare si velit plumbum abire in aurum, cum habeat à natura concessam sibi hanc vim, non expectabit ancillantem artem, & cum metallorum metamorphosin non audeant in totum arti ascribere, intra vtramque volet Chemicorum hæc iocularia transfiguration: sed naturam iam probauimus non habere opus arte, vt rerum genituram perficiat. De his, quæ obiciunt impedimentis & naturæ & matricis terræ aliqua diximus, mox plura dicturi.

Reliqua est experientia quæ euerfis rationibus inanimam adiutricem præbeat, metallicos nempe in cen-

tum pondo plumbi vncias aliquot inuenire argenti, & in æris fodinis vt argenti, aliquando permistum videri aurum. his authores adhibent Plinium, Galen. Altera est, quories efflores periti inueniunt argentum imperfectum, propter indigestionem fodinas occludere consueuerunt, consuluntque, vt per triginta annos, aut plures ita dimittantur, donec absoluator à calore subterraneo coctura. Tertia est, efflores hoc pro lucro esse.

Experimentis ita satisfacimus. reperiatur in plumbi, in æris fodina plus etiam auri, quam Chimici volunt, sed hoc inde efficient, quod & nos multis antea docuimus, non esse syncerum quid in operibus naturæ, quod non redoleat diuersam materiam: vt enim vndique corradit materiam natura ad hoc vel illud metallum efficiendum, poteritne colligenti aliena occurrere? poteritne etiam proxima illi esse? quæ in argentum, in plumbum coalescat. Sic in succinum coa-luit musca apud Martialem: sic Paracelsus audet affirmare in magna Chirurg. homines participare metallica principia. Sane dicam ex Plinio hist. nat. lib. 33. cap. 6. metalla dicuntur quasi *meta æra*, quod alia post alia inueniantur: nisi testatur ideo alienæ adhæsisse materiæ, vt tandem omnem aliam, quæ ipsam quantitate superat & viribus, in se transformet: quin potius dicamus, eam penes quam est superior potestas frangere debilem sibi adhærentem & vim & materiem, vt tandem in se commutet.

Et hæc est congruentior philosophis ratio, vt si in æris centum pondo insint tres auri, aut decem vnciæ, facilius fuerit æri in suam coloniam transcribere aurum, quam ediuerso. At perfectioni auri hoc dant, & perfectio eius ex Chimicorum ipsorum doctrina consistit in pondere, puritate, splendore, partium concatenatione, quæ omnia à nobis superius refutata sunt: & in temperie, forma, vi ac potestate, quæ et si

Chimicis concedamus, longe tamen à scopo aberrabunt. Et primo ratione formæ non potest aurum cætera in se cogere metalla, quæ quam habet vim, eam referat primo agenti acceptam. Quare doceant me Chimici voluntatem primi motoris, quæ vult efficacem eam esse penes formam auri potestatem, quæ reliqua aliquando in se transmutet: aut si hic hæreant, quoniam modo contrarium probauimus, habent qualitates & facultates auri, quæ natæ sunt vt formæ ingenium exprimant, sed has nihil tale præ se ferre audiemus: Sed eò euadunt vt dicant, eam efficaciam non esse penes aurum quæ transmutet, sed cætera metalla abire in aurum, vt in terminum vltimum vltimi motus, ergo actio est penes alia metalla, & hæc ad aurum progrediuntur ac perfectionis metam: & ita eo venimus, vnde digressi sumus ad cramben bis coctam, perfectionem & imperfectionem. Tamen ne ita res euadat, actioni respondent Physici, agunt quæcunq; vt quamdiutissime sint, conseruabunt igitur se metalla quæque in suis ordinibus, nec vt non sint vnquam aspirabunt.

2. Natura non destruit vnquam quæ semel voluit, esse genera & species, huiusmodi sunt plumbum, æs, &c. 1. Quia omnes proprietates generis & speciei illis conueniunt, ac diximus. 2. Quia falsum est, quod dicit Quercet. formam Embryonis esse dispositionem, non formam, cum ab omnibus in confesso sit Embryonem viuere vita cum plantis communi, & plantarum anima, forma est, non dispositio. Et licet accipiat iugum præstantioris formæ, quæ superuenit: non tamen ideo incipit esse species qualitatis, vt desinat esse forma substantialis. Nec est inconueniens plures formas habitare vnum corpus, sed apud plures imperium esse posse negant Physici. Et voluit genitor penes animalium existentiam legem esse eam, vt ab vna & inferiori forma procederet genitura ad aliam tum superiorem

riorem tum excellentiorem, vt omnium formas in se habens, omnibus imperitante in se forma leges diceret præstantissimum animal homo, quem tam fabre fecit natura, vt videatur voluisse ex eo tanquam absolutissimi operis exemplari, de se fieri existimationem, adeo multis gradibus, & supra reliquas res naturales extulit. Sed hanc genituræ seriem auro inditam esse nullo pacto, iam probaui: addoque, si Quercet. comparatio momentum habere posset, in auro gradatim quinque reliquorum metallorum formæ inessent actu, simul, & semel, & præterea sua sexta, quæ leges dicat subditis: sed non eo insaniam adhuc Chemicos adduxit error, vt hæc audeant affirmare: forte respondebit plures habere hominem formas sine incommodo, & actu: fateor actu, quantum ad existentiam attinet, inesse homini varias formas, sed quia rude sint donatæ, & seruiant, ideo potentia habitare hominem arbitramur: Et si ita sit comparatum aurum, vt in eo non pereant reliquorum metallorum formæ, audeat affirmare: nam in elementis & aliis, quæ transmittuntur hoc vsu venire supra ostendimus.

3. Quia etiam in eo errat, vbi dicit pag. 34. *Nam quamuis metallorum differentia sit in forma ipsa, non erit tamen proprie differentia speciei, sicut equi & hominis.* Sed omnes specificæ diuisionis proprietates, illi cōuenire iam dico: est enim generis in species, non vocis ambiguae in sua significata, non fissura rei in partes, ac mecum fatetur Chemicorum diuisio, non rei diuisio in accidentia, vt est illa Chemicorum, quæ teste Quercet. sumitur ex partitione totius in partes, tum ex materiæ accidentibus, nempe digestum indigestum, completum incompletum, perfectum imperfectum. tum quia diuiditur metallum, quod est genus per differentias in suas species, plumbum, aurum, &c. & licet differentiae non expresso & suo nomine nominentur, (quod rarum est) ac illæ hominis & bruti: tamen cum

accidentibus & propriis affectionibus innuant suam naturam & indolem quæque species, satis habemus: cum hoc ysu venire in multis aliorum generum & formarum diuisionibus videamus: his dictis eodem vnde veni mihi recidat oratio.

4. Frustra est ea potentia penes naturam, quæ in ætærum nunquam erumpit: sed nunquam abiit adhuc omne plumbū æs, &c. in aurum, nec abire potest, etsi mundus cum Aristot. ac ego sentio sit æternus: quia, vt idem ait 1. de ortu, vniuersale nec generatur nec augmentatur, & plumbum cum sit species non etiam corrumpetur, vt aliquando abeat in aurum.

5. Non abient ac dixi reliqua metalla in vnum aurum salua mundi fabrica.

6. Si vt ista fiant, pereat orbis, me mortuo terras, quæ non erunt, fulminet Iupiter qui erit, & alium habeant defensorem incolumitaris suæ metalla, sed & alios Chemicos & nouum Quercet. Pythagoram, Euphorbium, Deiphobum, qui me ex vinculis metallicis causam dicere iubeant.

7. Non sunt omnia metalla vnum aurum.

8. Quæ neque fuere, sunt, nec fieri poterint vnum aurum metalla, secum quæque habitent necesse est.

9. Et vos sutores defendite me vestrum aduocatum, si enim Chemicis aliquando omne ferrum iusserint in aurum, vbi acus? vbi subula chalybea? sed neque æreum aut stanneum erit Chemicis vtenfile ad opus supra aurum conueniens, non forcipes carbonarii seu pyrolabe, & qui ex poculis argenteis modo aurum potabile ebibunt, interea ipsorum mendicitas ex caua manu cum Diogene sitim aqua depellent.

10. Non etiam secundum partes vidit vnquam Chemicus, aurratione probauit reliqua metalla abire in aurum in fodinis, & si natura quid tale non machinetur, nec eius similia ars ista operabitur.

11. Si plumbum abit in aurum, abire potest & in

ferrum, & æs in plumbum, & aurum in ferrum. sed Quercet. ait cætera ratione perfectionis in aurum abire solummodo.

12. Paracels. lib. 2. sect. 1. cap. 5. grandis Chirur. conuincit discipulū suū Quercet. erroris, dum ait, ut quoduis elementum in quodlibet vertitur: ita metalla quæuis in quælibet migrant, ferrum in æs, æs in ferrum, aurum in ferrum, æs, &c. Et Geber. 1. part. lib. 2. Summæ capit. 65. Plumbum præparatione certa conuertitur in stannum, item stannum in plumbum. Ista aperte fatetur Hermes cum aliis, non igitur est ratio, quorsum potius abeat ferrum in aurum, quam e contra, & si cætera metalla anhelant aurum, & aurum in illa migrabit. Temperies non est efficax causa transelementationis: temperatissimum enim, ac Chemicis placet, aurum potius ab intemperie summa æris vincetur, quam ediuerso: sic quadrata hominum temperies nimium aut calorem aut frigus non sustinet, quin ab eis immutetur, & in deterius abscedat; non autem fortuitam ipsa mutabit qualitatem. Ita cum æs, ex Quercet. adusto & superfluo coaguletur calore, temperato aurum, sæua exustio potius grassabitur in auri temperiem, & turbidum æris incendium facilius immutabit auri mitem calorem, vel ad minus sibi conciliabit, ut velit intempestiue seruire. Afferit Aristot. 1. de ortu cap. 6. contraria in sese commigrare non posse, ergo qualitates temperamenti quæ insunt plumbo non abscedent in eas auri, sed quod subiicitur his, materia: sed materia nulla est metamorphosis, quoniam ea se continuo reddit, & formæ rerum inanimatarum pereunt: aut si quid Fern. iudicat. lib. 1. de abdit. rerum caus. cap. 4. manent in mixto, certe ne sic erit formarum in se inuicem abitio. Sed eum hæc tantum tria, materia, species & temperamentum in vniuscuiusq; rei naturalis constitutione contineri constat, & his lege sua utentibus nequit plumbum in aurum

abire, nullo pacto abibit. Et hoc habete ex Isaaco Hollando, cap. de quinta essentia sacchari: ex quatuor elementis est compositum aurum, exterius est calidum & humidum, interius frigidum, siccum, & album, iam ubi decantata temperies Quercetani, quæ sollicitè trās-
elementationem, cum ex Hollando sit varium & in-
temperatissimum aurum.

Nunc quod auctoritatibus Galen. & Plin. respondeam, habeo, esse auri particulas, esse argenti apud æs, plumbum, hospites, qui famularia forte subeant apud exteros & potentiores dominos iura: sic Crystallus rupem, & musca succinum habitant, Sed an ita comparatum est plumbū, ut apud se teneat alumnū lupum, qui aliquando ipsum aut deuoret, aut in nihilū redigat, ni docueris sanioribus rationibus quam hætenus, non persuades Chenæ, cum rupi, cum succino nihil tale inferant Crystallus, musca. Fodinis præcoces esse fructus, aut immaturos volo, abortum fatebor (etsi hæc etiam quæstio digna sit, quæ discutiatur, an metalla simul & semel vnica actione & coalitione raptim accurrentis materiæ coagulentur, ac in lapidibus, gemmis, crystallo, & similibus fieri videmus: an potius longi temporis variis decoctionibus) sed denuo cooperiatur ut adoleat, & ego non eo inficias; sic ægrotanti ex vtero mulieri grauidæ medicus astrictoriam adhibet medelam, si abortus est suspicio, ne immaturus excidat fructus: sic fossores humum incocto super ingerunt metallo, ut suæ maturitatis expectet tempus, at hac de re transubstantiationis fabricare Chimeram frivolum est.

Tertium argumentum in lucro deputat maturum, vel immaturum metallum erutum, vel rursus suo limo obfirmatum: equidem hæredibus lucro esse potest obfirmatum ad 30. vel 40. annos fodina, sed præsens lucrum expectat præsentanei operarii, & habeat per me licet. Sed cum omnia metalla respectu auri in fieri sint,

obliuiscunt Chimicis viri boni auarum animum, & naturæ iniurium, qui ut immaturum terræ filium (etiam si maturum sit, argentum, plumbum, &c.) ponant in lucello, crudeliter matri ipsum eripiunt, quæ sane si loqui posset, detestaretur cōceptis verbis nefaria ausa, & que ac si, qui hæreditatem fratris adire cupiat, vtero haberi hominis vxori præberet aut Phthorium aut Ecboliū. Adde ut quam ditissimum eueniat lucrum, & opima spolia, fueritne expectanda vltimæ decoctionis hora, vbi omnia erunt putum aurum? Et Geber ait 3. parte Summæ: *per nostram artem perficimus aliquot mensibus miraculum, quod ipsa natura vix posset mille annis.* Sed ego, demus naturæ mille quingentos, & perficiet quod Chemicus arte perficit, sed à mundi iactis fundamini-bus natura hoc miraculi non perfecit, nec Chemicus igitur arte, & breui perficiet, minor si non est certa doceat me Chemicus, vbi huiusmodi lapidem, vbi mutatum æs, plumbum in aurum, aut viderit aut audiuerit, & tamen à mundo condito plures sunt anni quinque millibus. Quare, ut recte Treuisanus concludit, *qui lapidem vidit, is pariter credat.* & Geber 2. Summæ, ca. 8. *Materia coagulans argentum vinum ex illis elicitur, in quibus est.* En facetam hominis insaniam vtriusque. Quod ad me attinet, ego firmiter credo, & Zachariam Gallum, & Treuisanum, & si qui sunt alii, qui se iactant lapidem tandem inuenisse, post multos frustra exantlatos labores, & dilapidationem, ut constat, omnium bonorū, tandē voluisse suis scriptis super hac re imponere aliis, cum, ut in prouerbio est, *Solatum sit miseris, socios habere miseriam.* Et vterque vendicauit se ex inuidia amicorum & parentum, ut fumis patriis satiatus solum verterit: hic enim Rhodum ex Italia, ille Laufannam ex Gallia abiit. sed timentes & arti & vitæ abeunt? hæc enim est horum hominum trita euasio: per deos immortales quis insidiabitur eius vitæ, qui vitæ humanæ bene consulit? quis nō bene illi precabitur, qui tot

opima spolia hominibus cōcesserit? quis est Rex? quis monarcha, qui nolit in delitiis habere hominem tam insigniter patriæ vtilem? Sane dux Saxonix, vltime qui animam egit, cum impensa annua multorum millium magni fecit hos homines, vt & præsens Hetruriæ dux, & per omnem pene vitam, quo successu omnes nouimus, id est, indubia iactura impensæ & temporis. At Angli in vinculis imperatoriis abiectum offerent mihi Chimistam, & ego, ne quid durius, neminem possë auribus hunc nugiuendulum adulteratorem tenere persuadeo: dedit enim eas arti & adulterio metallorum. Sed arti cauere oportet, ne eam vulgus intelligat, si frugifera est, ac dixi, charitas iubet eam alios docere: sed aui bene de arte meriti voluerunt nepotes hoc miraculi tacere: sane credo, quia quam ipsi comprehendere non potuerunt, hoc scommate velant rem, & quã posterì æque callent, æque excusant.

Quare recte Richard. Angl. correct. cap. 14. truffatores in stercore aurum & argentum quærentes in libris ipsorum propriis, quos & ipsi proprie composuerunt, & ipsos tamen composuisse philosophos testantur, quod veritas non testatur, quoniam veritatem posuerunt, quare caueas tibi ab odore Alchymix, ne te interficiat. & ibid. August. ait ad Alchymistas: *Vos deceptores estis, & sententia excommunicationis aggravati, cum vestra opera elementa sint falsa & mala.* Sed Chimici se non expectare decoctionem aiunt, quia non vbiuis gentium ad perfectionis suæ terminum adspirant metalla, sed certis locis: at & hoc adnecti debuit, Chemicos & fossores vt terram aperiunt certis signis cognoscere corruptelam, indigestionem & cōditionem eam esse illi metallo, quæ nunquam possit adspirare ad perfectionis metam, vt aliquando sit aurum. sed hæc res, quia male habuit viros, non eo progressi sunt: sed ne moniti studeant huic argumento facere satis, oppono venienti malo viri solertis in re metallica Belloni po-

tius, quam meas rationes, ut videat orbis quam inepte Quercet. Chimica tueatur figmenta, inquit enim lib. 1. cap. 5. 2. memorab. *Aurum e fodinis occidentis erutum aequiparat sua virtute illud orientis, & illud septentrionis, aliud meridiei. Nam etsi Oriens occidente calidius est & siccus, & Aquilo meridie frigidior & humidior, tamen aurum in omnibus his plagis aque suam assequitur cocturam. nam id septentrionis frigidissimi aequiparat illud Ethiopia exusta continuis solibus.*

Habet ille ibidem rationes, & experimenta, quibus se tueatur, & ego pro comperto habeo aurum ex tesquis Crasurdiæ, & aliis Scotia famatis arrugiis effossum, nulli cedere, quod orbis etsi calidissimus habeat. Unde & merito Paracellsum damno, qui contrarium statuere videtur, tract. 2. lib. de morb. metall. At sit quod velint Chimici, & metalla posse perfici, aut hanc tum transmissionem ratione confirmabunt, aut experimento: non haftenus audiuius rationem, quæ nostro iudicio non faueat, sed se nunquam vidisse in fodinis plumbum, quod abiret in aurum non dicent, arbitror, & quod non efficit natura, ars non efficiet Chimicorum, quæ naturam se imitari profiteatur: id est, ac dixi ex Richard. Angl. correct. cap. 1. Ars imitatur naturam, non quod nouam ædificet, sed quod illius virtutem subtiliet. Eaque quam adferunt Arist. 2. Cæli authoritas prome facit. bonum enim complementum illud unum est, quod non indiget operatione qua fiat bonum, & perfectio omnis rerum in eo est posita, ut suscipiant ultimum complementum: ideoque nos dicimus terra operam dante & eius affectionibus, primum agens educere ex certæ materiæ potentia formam, quæ perficiat eam metalli speciem, id indiuiduum quod primum agens sibi conficiendum proposuit, & eousque insistere, quoad res efformanda, puto stannum, plumbum, aurum, &c. suæ perfectionis complementum adepta fuerit ultimum: adipiscitur autem, ut est perfectum in

sua specie plumbum, aurum, &c. Sed si quid indigesta natura impedita, aut volens, ut sit, relinquat aliquando, id ut absumat ars non curo, sed indigestas esse metallorum formas, & dispositiones ac Quercetan. vocat, quæ illam auri anhelent, non persuadent: sed aliam esse penes artem digestionem, nisi retrimetorum corporeorum ab alienationem, nisi politionem externam, non nouæ formæ inductionem facile est probare. A peritissimis enim Philosophis scriptum audies, quicquid rei sua specie perfectæ, quam illi in actu (sic enim loquuntur) esse dicunt, accesserit, id neque substantiam esse posse, neque formam, sed solius accidentis rationem subire.

Deinde, si artificialis res ea est, quæ ab intellectu practico libera cum voluntate efficitur opera externa, & naturalis ea, quæ est ex materia & forma. 2. Vel ipsa naturæ, puto materia & forma. 3. Vel dispositio & qualitas conueniens substantiali formæ rei naturalis, ut est calor ad ignem. 4. Vel qualitas materiæ primæ conueniens, quæ aduersatur essentiali formæ, ut calor est res naturalis, quæ materiei aquæ satis conuenit, quam tamen forma non agnoscit pro sua: patet esse primi agentis, seu naturæ informantis indere in hanc materiem, quam velit aptam formam, & naturā efformatam seu effectam esse eam, ac nunc loquimur, non quæ est materia vel forma absolute, sed relative ad motum & requiem naturalem, & sic ex significato materiali illam rem, quæ est materia, vel illam, quæ est forma, significat, & infert, quod ab ea dependent motus & cessatio, quæ à natura sunt, seu naturalia, unde est ut natura non sit categoriæ substantiæ, sed relationis.

Ex his hanc colligimus definitionē, *natura est principium principale*, ad differētiā principiorum instrumentalium, cuiusmodi sunt qualitates materiam disponentes: & *causa*, quia motus & requies dependent à natura agente vel patiente: *natura instinctu*, propter ca-

sum & fortunam: eius in quo est ac pars essentia, quia natura quatenus talis, est causa internorum motuum & effectuum ipsius mobilis quod constituit, & quod inhabitat. Nunc conferamus ista cum re artificiali.

1. Natura est principium internum, artifex res est externa.

2. Naturalis præcedit ut sit artificialis res, & nisi sit illa, hæc nequit esse, & si omnia metalla naturaliter sint aurum, & aurum præcedit artem, iam quod est, fictori peregrino non habet opus, sed aiunt se brevi tempore facere, quod natura vix potest longissimo, at his modo respondimus.

3. Sed metalla cætera potentia sunt aurum, sed & huic infantia obuiam itum est.

4. Causæ motus & quietis sunt penes naturam, & illi ingenita, ut moveantur igitur ab imperfecto ad perfectum metalla, requirunt motum, sed cum penes artem is non sit, perfici ea tunc à sola natura perficitur.

5. Opifex in re naturali est pars essentia, & aduenit aliunde rei artificiali artifex, & absoluto opere desinit esse is qui fuerat, natura in re naturali adhuc permanente.

6. Per solam remotionem vel additionem alicuius rei non generatur res aliqua, quæ prius non fuerat, sed per solam remotionem aliquarum partium à lapide, ex eo fit Mercurius: vel ex characteris impressione, ut in fusili statua: igitur res artificialis non penetrat in essentia naturalis interiora, ut eam efficiat aliam ab ea, quæ iam est.

7. Per solum motum localem, exteramque additionem vel subtractionem non generatur nova forma, quæ prius non fuit, sed ars mouet tantum motu locali externo, addit vel demit materiei.

8. Ens naturale, est id quod est compositum ex naturis materia & forma, ut autem aliqua res sit huiusmodi, habeat in se principium motus & quietis oportet.

tet: patet, omne ens naturale est elementum vel ex elementis, sed talia gaudent motu & celsatione: elementa enim sursum & deorsum: ex elementis, vel suo proprio, vel illo ab elementis mutuato motu: at artificialia formam motiuam intrinsecam ab artifice non accipiunt.

9. Penes artificem non est vti naturis ac instrumentis, sed hanc potestatem sibi intactam reseruat primum agens, seu natura informans quam diximus.

10. Non potest secernere materiam à formaars, vt vtraq; suis locis integra permaneat, sic Dionys. Zachar. opusc. Alchym. par. 2. dicit: *Impossibile est arti priimas formas dare*, id est, elementa in mixto coadunata separare ab se inuicem, & ait: *certissimum est quatuor elementa minime componi posse, nisi prius destrueretur: quapropter non est opus hac elementorum Sophistica separatione, falsaq; ad operis diuini compositionem*: Falsam esse talem separationem hoc ipso probatur, nempe duo elementa aërem & ignem in aliis duobus aqua & terra comprehensa, vt affirmat in fragmento theorico Ioan. Isaacus Holandus Chemicus. Quo fit, vt veram eorum separationem cognoscere minime possumus, quâto minus perfectam coniunctionem. Experientia comprobatur elementa, quæ separasse se dicunt, nihil habere commune cum natura verorum elementorum: (vt ait Valerandus) exemplo sit ipsorum oleum, quod vocât aërem, humectat & madefacit omne quod tangit, cōtra veram aëris naturam, & Holandus in Theoria ait: *Vnus Deus elementa ab se inuicem disiungere potest, tum tres spiritus elementis insidentes, præter eum, nullus.*

11. Ipsi primo motori hoc non esse integrum videtur, cum expulsæ à corporibus formæ non intrent aliud nouum, sed intereant, atq; vsu venire in elementorum mutua transcolatione dicunt Philosophi.

12. Si ars conseruare formas à corporibus separatas nequit, non potest eas in alias mutare.

13. Non potest eam naturam, quæ dispositio & qualitas est formæ conueniens substantiali rei naturalis euocare ex hac re, vt alii eam indat, igitur neque elicere vnā metallis formam, quam cum illa alterius commutet.

14. Qualitatibus inimicis formæ, amicis materiæ vtitur quidem ars, sed cessante arte redit ad ingenium suum ars ex instinctu formæ regentis suum domicilium.

15. Sed has qualitates, quibus vtitur, acceptas naturæ refert, cum ars ex se nullam, vt formam, vt inate, riem, sic neque qualitatem faciat.

16. Eiusdem est opificis, & efficere & conseruare: sed Chimici quod se gestiunt efficere aurum, regere & conseruare nequeunt: est enim hoc officium præsentis & interni imperii: at Chimicus semper vt adsit efformato à se auro, tamen illi inesse nequit. Respondet se tale effinxisse aurum, quod gubernatore opus non habet, vt quod temperi non cedat, corrosionem non subeat, & non alteretur corrosiuis: huic menti fauet Bel- lonius loco citato. sed tinctura auri omnium fidei de- trahit. Nam probe Lemnius cap. 21. lib. 1. de nat. oc- cult. mirac. *Nihil est in vita hac caduca & mortali, quod suas non experiatur aduersitates atque incōmoda, multisq; vexationibus, atque insultibus non sit expositum.* & si ve- rum Chimici tradunt, per Stybium, hydrē sanguinem, & spiritum acerrimum, per acerum, & alia quæ Fioro- uantus & Paræus in auri potabilis trāsfiguratione do- cent, viciatur aurum, & æternitati non superat, vt quod redigatur in veram lunam, siue vt Holandus supra dī- xit, frigidum & siccum album internum (nota conuer- sionem auri in argentum etiam ex omnium, tum cini- flonum tum Chimicorum, certa experientia) tandem in Mercurium, auri hic Mercurius in fumos, in tātum vt omnia quæ dixit Quercetan, pag. 14. aliis metallis ignis violentia euenire posse in cineritio & copella, ea

& auro accidant mortificato, & Chimice præparato. & iubeat Paracels. vt semper, Quercet. purgare cerebrum, vt veritatem palpabilem auscultet, hic ait tract. 2. cap. lib. 2. de morb. metal. tria fragilia corpora (puto Mercurium, Salem, Sulphur) progressu temporis metalla per ignem absumunt: quanquam autem & argentum non vt reliqua metalla se habeant, hoc est, nõ dent scoriam neque æruginem: nihilominus scitote, quod etiamsi oculi non videant sal auri & argenti, tamen in pondere percipiatur minutio, quæ in cupro & ferro est visibilis, propterea quod fiat crasso modo, in auro vero & argento subtilis fit subtractio, ad extremum tamen totum hoc modo consumitur, corpus sulphureum cõsumitur igne: (nota in fixo auro suum semper inesse sulphur contra nugas Chenai nostri) nam flores in cineritio apparentes, & stricturæ siue scintillæ coniucentes illæ veniunt ex sulphure, quod est in auro & argento, & sunt consumptio metallorum, iuxta quorum sulphuream naturam tales ignei colores apparer. Mercurii corpus fumi more aufugit: quævis enim res in igne iacens dat suum fumum, prout metallicæ fixationis conditio est.

17. His appendicem hancnecto, non ided metallum aurum præstare cæteris, ac falso sibi hucusque persuasit mundus, quia igne non domatur, & plane falsam esse eam & Poëtæ, & Plin. fabulam, *uni auro nil deperit igne*: aut saltem excusandos esse tantos authores, qui quantum ex aurifabrorum officinis, & aurifodinis, ubi separatur à suo spissamento, colligere potuerunt, id scriptis commendarunt, ineptumque esse Quercetan. qui quod in sua videat arte, & scripto commendet, ipse non videat, non sentiat: at in suas partes temere trahat futilitatem, aut saltem inexploratum bonorũ virorum testimonium: raceo quod potuerit hic vidisse, ac dixi, circularem metallorum transmigrationem.

18. Ad metallorum transubstantiationem requi-

runtur hæc officia naturæ, ars cum his omnibus vti nō potest, nec metalla in aurum transelementabit.

19. Dicit Ioan. Mehuinius in Lamentationib. naturæ, aurum & gemmæ per me naturam solum cōponuntur, nemo enim proportionem præter me nouit.

20. Ait Bachonus Speculi cap. 4. Natura tam perfecta quam imperfecta cuncta sola decoctione perficit, siue facit metalla, & infert. O nimia dementia, quis vos cogit Chimicos rogo per aliena regimina melancholica & phantastica velle perficere metalla? quemadmodum quidam dicit, vobis, qui vultis superare naturam, & metalla plusquam perficere. nouo regimine seu opere orto ex capitisitate vestra insensata! hūc colophonem addat Holandus ex Theoria, hæc tria elementa, ignis, aer, tellus, inseparabilia sunt.

Cum etiam quatuor sunt genera artium à fine sumtarum, videre nō erit anxium, si apud horum aliquod metallorum peregrinatio delitescere possit. 1. Est cōtemplatoria philosophia, & vt Chimici dicunt, Chimiam esse felicissimam totius philosophiæ finem, ita ne hac in parte locum habeat, doceo breuib. nā philosophia moralis, politica, supercœlestis, aut naturalis est: sed hæ partes, quæ mores priuari, vel omnium, vel œconomiam familiæ & reipub. motus cœlestes & substantias à materiæ concreione liberas spectant, longe digniorem sibi proponunt finem, quam est metallorū ille rubiginosus, & squallore natiuo obductus. Reliqua est naturalis familia, in quā se coniciat: at si Chimicos quæramus, an in eo bonorum ordine res, quam illi tantis inuestigant laboribus, ponenda sit, qui summus dicitur, plures respondebūt ita se arbitrari: at per deos, quid hoc est aliud, quam addictum terræ habere felicitatis humanæ gloriam, quæ cum eius dignitate æternas exercet inimicitias? & quod ad aurum attinet,

in eum finem id natura destinat, vt homini seruiat, affectus autem nostros auro subdere non iussit, etsi cum Chemicis alii, id ac natura præstantissimum ornamentum admirentur, quod tamen in philosophiæ naturalis classem reponere non Zachar. 2. part. opusc. Chيمي. Sed est actiua philosophia, quæ in actione tota est, vbi vero ab actione cessauit, nullum ex se opus potest ostendere, vt saltatio, citharistria, neque hic aurifigmentum caput reclinabit. est comparans, quæ nihil efficit, verum res quasdam studio & labore venatur, & acquirit, vt piscatio, venatoria, non hic video plumbi transfusionem. est factiua, quæ absoluta operatione aliquod opus ostendit, estque triplex. 1. vel facta conseruat, corrigit ac reparat, vt nauium gubernatoria, & qui laceras vestes, & detritos calceos refarciunt, hic ad nomen cum aliis non respondent Chيمي. 2. vel & facit, & facta conseruat, vt ædificatoria: huius enim duplicia sunt opera, domus nimirum nondum existentis constructio, & ruinosæ reparatio, hic pro se causam nõ dicit Chimia. 3. vel denique res componit, & nouum opus, & ea quæ non sunt, efficit, vt futoria, textoria. hic degere vitam potuit Chemicorum adinuētum, nisi rationes prius dictæ obstreperent, nisi hæc artis species subalterna cõtenta addere rei naturali accidentariam formam, vltius tentare noller, nisi sibi conflare negotium hæc artis species timeret, si Chemicis chimæris adhæserit, quæ illi exhibere carbonarium præter spem possent ad operis cremationem imperfecti. Sed Zachar. Chemicus dicit opusc. par. 2. cum cæteris philosophis erit fatendum Chimiæ cõtineri sub ea philosophiæ parte, quam operatiuam vocant, & sub medicina, quæ sui veritatem non aliunde comprobare, quam ab experientia potest: sed prouoco ad ipsum Zachariam, qui alibi ait: Chimia est philosophiæ naturalis pars quædam, docens modum perficiendi metalla
supra

supra terram ex imitatione operationum naturalium, quanto proximis fieri potest: nam si est naturalis philosophiæ pars, quid soli Chimiæ operationi concedit, & e contra? quid se non reddit? cur & supra & hic sibi contradicit? si pedissequa est medicinæ, quid vsq; adeo abhorrent, & medicinam dominam vsu & ratione comprobata Chimici? si veritatem ab experiētia comprobare, ac medicina, vnquam potuit Chimia, quid nō, ac medicina, iam olim probauit? aut iam nūc comprobat, vt tandem illi apud nos sit fides? Sed sane ineptit Zachar. cum medicinam totam ab sola experientia pendere ait, cum theōrica etiam ratione vtatur, & desipit, vt subdit Chimiæ medicinæ, cū lapidi philosophico & transelementationi metallorum cum medicina nihil sit commune, vt quæ nūquam cogitauerit.

Sed sane si naturalis est pars philosophiæ, etiam scientia est, & in hac 4. desideramus. 1. vt sit cognitio certa. 2. necessaria. 3. causæ sint perspicuæ. 4. vt omnia demonstratione concludantur: sed in Chimia plurima sunt, quibus argumentatio æternum dicit vale, ex quibus veritas quasi laqueis irretita educi minime potest, & metalla omnia eiusdem esse speciei veritas apodictica nunquam admitte, cum philosophia speciem in speciem posse confundi neget, præcipue ab arte: vnde superstitiosæ alicuius religionis (vt Galeot. Martii verbis vtat, cap. 30. doct. promisc.) nomen potius, quam scientiæ aut artis Alchymia subibit. Sed cognitionem esse certam, esse necessariam, & necessitatis causas in Chimia esse perspicuas nemo Chemicorum est qui dixit, & ego in superioribus nihil tale fieri satis probaui. Sed quoniam imperfecta metalla, dicent, non perueniunt ad illum perfectionis vltimum finem & complementum labore naturæ: ideo indi-

gent operatione artis, cuius auxilio naturam ipsam imitando illa tandem perficiantur, ac finem assequantur, ad quem à natura sunt ordinata, nempe ut fiant aurum: nos iam probauimus nihil tale meditari naturam, & perfectissimum adepta esse gradum metalla singula, & eum, quem cuiusque natura ferre potest, naturamque his effectis genituram pro derelicto habere, & quæ produxit in suum æuum gubernare, ne temere occidant, sed præfinito à natura generante, tempore: satisque docuimus externam rei delineationem penes artem esse, nec posse operari, nec cooperari in intrinseca rerum natura, ut formas his corporibus ereptas cum illis aliorum commutet, his iterum reiectis illas ut recipiat. Scribat tunc Philosoph. 2. Ethic. artem aliqua perficere, quæ natura nequit, alia imitari, sed perficit rude ingenium sanis documentis, non iubet beluam abire in naturam humanam: operatur quæ natura impedita, aut sponte peccans, non potest, aut non vult limare, gibbos equidem aut applanat, aut palliat analectide, phimosin fœminis, viris frænum aperit, simia est naturæ, simulat homines, excudit beluas, zeuzidis vuas, metalla ad viuum sculpsit, exprimit penicillo, calceum facit: at ista non probant artem in rerum essentiam agere: etiam arte adiuta natura flores elicit ex arboribus alieno tempore, focillando, calfaciendo, nutriendo: sic alba spina Lutetiæ Parisiorum ad Bartholomæi florescit: sic Saxoniæ, & alibi vitreæ domus dat granatis, lauris, aurantiis in solo inimico quasi vitam, ut frigus arcent, Solem admittunt hyeme: sic quam dedit nobis vitam natura, cibo & potione conseruamus, & arte medica producimus: sed ideo fingere nos posse in angelos abire, beluas in hominem, arborem in taurum, vlmum in quercum, plumbum in aurum extremæ est insanix, aut poëtici Enthusiastici, qui ad metamorphosin Ouidianam referri debet, ne illi cum

nuda veritate sit consortium.

Sed triticum temporis spacio dicit Quercetan. & pro loci conditione degenerat in siliginem, esto simile in simile, triticum in triticum, idem in seipsum abeat: sed cum sit siligo purius & perfectius triticum, non degenerat, potius contra ac ille sperat, est mutatio imperfectioris tritici in siliginem perfectiorem: & si Quercetan. nomen intellexisset, suæ rei conuenientius inuenisset argumentum: nam genus in speciem non dicitur degenerare, sed voluit dicere triticum deficere in secale & deterius granum: sit ita, sed nobis in controuersia est positum, an imperfecta abeant in perfectiora, imperfecta metalla in perfectum aurum, cum reciprocam commigrationem Quercet. non admittat, & hoc me doceat, aut meras nugas, quare & suo telo seipsum hic iugulat.

Iterum obiiciant, *ars imitatur naturam*, ex Arist. 2. Metaph. assumendo substantiam ferri, aut æris, illamque ministrando naturæ, solutionibus, distillationibus, & coagulationibus reiteratis, vt tandem ingeniose perficiatur, ergo se intelligant mutuo natura & ars: & sit ita, & his operis spissamento excocto materia euadat purior, præterea quod agat ars non video: & falsum est factitium in Gallia, qui easdem cum illo Poloniae fossili habeat vires: sed quam parum medice Quercetan. ista dixerit Gal. testatur libr. 4. capit. 20. de simpl. med. facult. de aliment. lib. 3. & lib. 9. de simpl. med. facult. Sed similes sint sibi, Sol ignisque excoquant, non est falsum tamē factitio alia essentialis indita forma, quam quæ prius fuerat in aqua salsa, alioqui & ferro, ceræ, plumbo liquefactis nouæ accederent formæ, quod non conuenit dicere. Et quamuis propriæ immediatæ, & secundæ naturæ defectus, vt Chimico male concinnantires hoc etiam demus, sint potissimum causa, cur

ex re quapiam non gignatur altera ei similis; tamen si materia idonea inuenta est, non erit artis ex vno alterum & sibi simile producere, penes quā non est primi agentis, non est formæ, ac dixi, potestas, nedum hospitium, sed primum agens, & forma Elpheteria informata solummodo rerum genituram perficiunt. Sed dicet ratione naturæ agentis Chimia est opus naturale, siquidem materia illud ipsum est, quod decoquendo appetit, retinet, digerit, expellit, permiscet, corrumpit, generat præcepto Dei omnipotentis lapidem, cum quo natura informat metalla per ipsam permutationem. En nouam philosophandi rationem, en formæ omnes operas tralatas in materiā, O vbi ille prior Quercetan. qui tam acerrime tutatus sit formæ imperium!

Sed quid facies, mendax semper immemor sui est, & qui technam astruere cogitat, sæpe ex inopinato sibi non adest, se obliuiscitur, & hamum deuorat: denique dixi iam sæpe, naturam vt perficiat generationem non habere, opus arte, non vt misceat qualitates per substantias. Deinde ita perspicue opera artis & naturæ distinguit Arist. 2. Physi. vt ista non habeant opus mea censura, nisi etiam latomus, quia sculpsit, quadrat, molit, lenit, macerat, scindit, glutinat, cæmentat lapides, & quatenus domum ex his construit, sit res naturalis: & à vero abhorret Chimia decoctrix, quæ naturam in suas partes velit trahere, cum penitus illa materiæ præparatio, siue Elixiris philosophici fanatici sit artis opus, æque ac decoctio olerum in cœnam, sic ait Geber in Summa: *Scientia nostra per diuersa non perficitur: at, solum per unicam rem, cui nihil addimus nec diminui- mus, sed superflua tantum remouemus, præparatione sola separando.* En tibi totum opus ab arte dependēs. Quare vt sit Chimix suus lapis: (qui tamē cum puluis sit, si sit

fit, ac non est, aut vnquam esse possit, vides ac in aliis etiam hic Chimicos fucum facere) tamen adhibere Deum huic imposturæ agentem proximum, impium est, quæ Geberi tota sapiat cacangelium. Sed an cum eo natura informet metalla, ignoro, hoc scio naturam nullis humanis adminiculis egere, vt materiem formis informet, vt essentiam perficiat, alioqui primæ agentis mutila est potestas, & non ea, quæ rerum moderetur amissim. Sed ait Treuisan. 3. part. de lapid. philosophic. *pro gradibus alterationis Mercurii per suū sulphur vincens Mercurii frigiditatem & humiditatem, diuersi colores oriuntur, colorum huiusmodi primus est nigredo Saturnea. 2. Albedo Iouialis. 3. Lunar. 4. Veneris. 5. Martialis. 6. Solaris. 7. Vero vno gradu per nos altius adducitur, quam per naturam, siquidem perficimus, & plus quam perfectum reddimus rubro, sanguineo v. colore lapidem.* Hinc infero lapidem philosophicum vno gradu decoctionis superare aurum, & præterea dico, quæ est ratio lapidis ad aurum, ea est auri ad ferrum, & ita de cæteris metallis, atque lapis ratione vltioris decoctionis aurum multiplicat, ergo & aurum debet multiplicare ferrum (ferrum, vt hac etiam eadem parte dicit, vno tantum gradu decoctionis ab auro distat) & ferrum alia metalla, quorū hic est ordo ex parte iam citata: calor & siccitas digniora sunt elemēta, quæ vincere conantur alia duo, frigiditatem & humiditatem in Mercurio dominantes. nam cœlestes motus excitāt alios motus calorum naturalium, per quos Mercurii motus, id est, qualitates mouentur, postmodū successu longo temporis Mercurii siccitas vincit gradum vnum suæ humiditatis, & fit plumbum, aliū quoq; deinceps gradū vincit, & fit stannū: tādē calor Mercurii iterū paulū humiditatis ex frigidityte vincit, & fit luna: calore adhuc plus domināte, fit æs vel Venus, & postea ferrū, atq; Sol perfect⁹. Hinc cōcludo cōtra alios Chimicos,

ac dixi, ferrum vno, vel nullo gradu decoctionis, id est, perfectionis teste Bachono, cap. 4. Speculi, ab Sole differre.

Si autem medicinam ferri requiras, dicit Penotus Londrada Chemicus capit. de sulphure auri, &c. *utimur tinctura auri debita parata, loco eius auri.* item contra naturales omnes Philosophos, & etiam aliorum Chemicorum, qui causam dant metallis efficientem, pro nobilissimo poni elemento siccitatem: sed ut ferrum non multiplicat alia metalla, sic neque auri proiectio, sic neque lapidis. Sed infert Treuisan. cum miraculum hoc Chemicum sit plus quam perfectum, eatenus alia perficit, & addit causam hanc: nam si non perficeretur amplius, quam à sua simplici natura, quid opus esset tantum impendere temporis, ut puta mensium nouem cum dimidio: vltimæ parti dicimus, frustra & plusquam frustra huic idioticæ vanitati tempus impendi, cum & ipsemet dicit in libri sui præfatione, Chimia facultates dilapidat, laborum, nominis, & famæ iacturam facit. Et 2. part. *Fugite sophisticationes Alchymistarum nequam, & quoscunque alios, qui istis fidem adhibent.* Primæ parti huius argumenti damus Geberum, qui 2. part. lib. 2. Summæ. cap. 86. ait: præparatione medicinæ solaris tertii ordinis est, ut per sublimationis modum lapis perfectissime mundetur, & illius additamentum, ergo & lapis, quem plusquam perfectissimum dicunt, adhuc perfectione opus habet, quæ est per sublimationem. Deinde lapis ideo fit, ut fiat aurum, sed Chimia imitatur naturam, & natura corrumpit vnum, ut aliud generet, id est, ab imperfectiori, quod esse desinit, ad perfectius, quod esse incipit, progreditur: quare & ipse lapis, cuius terminus, ad quem est aurum, erit auro imperfectior, contra ac putarunt Chيميци, & male sibi consulere, dum contraria ponunt principia.

Sed

Sed fatetur Quercet. Chimiam ratione ministerii esse opus artificiale, quid tum? & latomus etiam est res naturalis, si personam spectes, quia ex naturis est compositus: & illi sunt subiecta materia res naturales, ut lapides, calx: habet tamen hoc nominis, & condit domum quatenus artifex, non quatenus ex naturis est, & res naturalis: & lectus ut est lignum, sui motus principium in se habet, atque vult Aristot. 5. metaph. tamen quod sit lectus ab arte habet, & lex est artificialis, & artes hoc nominis adeptæ sunt ratione ministerii: & huius ratione distinguit ab se inuicem naturales & res artificiales Arist. 2. phys. Et Chimia, si quid sit, ratione ministerii hoc est, quod est, non ratione naturæ: ratione manus operantis, non naturæ præsentis, etiam si mutuo ab natura accipiat materiem quam fucet, quam infinitis laboribus perdat.

Sed sub quo genere Chimiam reponam plane nescio, cum sine neque scientia, neque ars, ac probatum est, dabisque veniam lector, si hanc verbosam vanitatem, & merum stultiloquium aliquando artem voco in disputationis serie, ut veritas Chimice debilitata tandem emergat ex funis & furnis, nisi maius illi artis nomen adaptare, quia nequissima sit techna.

Sed generationem, dicent, Chimia & corruptionem, & informationem naturæ subministrat operanti, quæ assequi ex se natura non posset: Primo cuius opificis sunt opera, generatio, corruptio, informatio: puto naturæ solius, & hæc natura vel est materia, vel forma, vel efficiens materia secunda & metallorum sunt elementa (sic dicit Zachar. part. 2. opusc. ex Arist. natura operatur sub terra in procreationem metallorum quatuor qualitatibus, id est elementis, igne, aëre, aqua, terra) quæ suis qualitatibus agentibus & patientibus non sufficiunt ad ortum & interitum metallorum. 1. Quia sunt agentia mota. 2. Quia patibilia, nec materia per

se, quia non agit, secus ac supra putauit Quercet. nec forma, quæ est illud cuius gratia aliquid fit. nec materia proxima metallorum ex Chemicis, argentum enim viuum non agit. nec sulphur. 1. Quia dicit Treuis. parte. 3. Sol est purus ignis in Mercurio, Sulphur est purus ignis in Mercurio, ergo aurum nullo modo differt à sulphure: nam quorum definitiones eadem, ipsa eadem sunt, sed aurum non generat metalla, igitur neque sulphur. 2. Quia non conuenit inter Chemicos sulphur sitne principium metallorum an non: & inquit Treuis. ibid. Sulphur non est quippiam à Mercurio diuersum, diuisum aut separatum, sed est solum caliditas & siccitas, quæ non dominantur in frigiditatem & humiditatem Mercurii: & ipse Mercurius componitur ex 4. elementis, sed hydrargyrum non agit, igitur & Mercurii alter ego nempe sulphur non aget. 3. Si sulphur sit tantum caliditas & siccitas non videtur, sed Paracels. tract. 2. cap. 1. lib. 2. de morbis metallicis, in omnibus metallis sulphur video: quare & hæc concinent priusquam agere dicatur, vt quid sit intelligamus, an substantia, an accidens. & Quercet. dicit pag. 34. argentum viuum metallorum materiem dixerunt Chيميци, addiderunt nonnulli sulphur. 4. Cum sulphur hoc non sit actu in fodinis, actu informare non potest, & sic metalla formas habebunt semper potentia, nunquam actu. 5. Probauimus calorem sulphureum non esse causam coalitionis metallorum, ergo multo minus informationis, generationis & corruptionis. igitur est cum his operans natura efficiens, hanc ponit Plato Ideas esse. Democritus & Leuissippus atomos. Aristot. cœli & Zodiaci motum: nos cum Bellono primum motorem, nostramque Elphestariam in natura secunda, & ea ratione quam diximus.

Sed quæcunque tandem hæc sit causa, necesse est, vt semper sit, necesse est perennem esse ortum & interitum,

teritum, igitur necesse est, ut semper assideat genitis, & perpetuo generet: si assidet, & continuo operetur, si & vult & potest orta interimere, & interemta restituere in integrum, saltem quoad speciem, sane opus illi esse Chimia, ut corrumpat, generet, & informet male subticuit Arist. 2. de ortu, acutissimus alioqui naturæ inuestigator generantis, quem Auerrois plurimi facit, cum à mille quingentis annis, tot enim inter vtrumq; interfuere, non esse in eius scriptis errorem alicuius momenti inuentum asserat: ingens profecto laus ait Galeott. cap. 28. promisc. doct. cum à tanto viro, ut Auerroidem cognoscimus, proficiscatur: sed aliam esse rem suam generationem, corruptionem, & informationem dicāt Chimici (ac sæpius) quam nos putamus, & nunc refellimus, tamen quicquid sit, vel erit naturalis vel artificialis, vel inter has quæ ambigit, ut Quercet. mecum fatetur. non est naturalis ex dictis. est artificialis? tunc accidentarias dabit tantum formas: & quod inter hæc duo ambigat, ego in rerū inuestigatione naturalium seria adhuc non reperi, nec etiam me multo oculatior Arist. qui res omnes dicit esse, vel naturales, vel artificiales. sed impediatur natura, & impedimento manum adiutricem ferat ars, iam antea dixi in essentia nullum esse vitium, sed in mole corporea, quod applanat, tollit ars: sed in concinnatione partium solidarum, quam malleat, temperat, mollit, focillat, restituit. Sed crudam à fodinis erutam materiam digerit ars, etenim spissamenta excoquit, secernit, sic abortum octimestrum cibatur, fouet, componit partes corporis, retundat caput, producit brachia & pedes, superuacanea amputat, & quæ natura casu aut volens impedita perficere non potuit, restituit ars. at forma rerum non ita comparata est, ut paulatim adueniat, quæ tota & in temporis momento in materiem imperium accipit.

Reliqua igitur est materia in quam agat ars, eam digerendo, ut facies excoquat. non est tunc artis corrumpere, generare, non ancillari naturæ in essentia rerum concinnanda. Sed nec qualitatibus poterit uti ad placitum ars, si mixtio fiat per confusionem elementarium qualitarum, quæ vires remittunt, ut ipsis reductis ad aliquod medium fiat tertii alicuius generatio, si totæ totis permiscantur, vel si cum Gal. 1. de element. elementa secundum substantias misceantur: utcumque sit, cum miscere corpora tota totis non hominis, sed primi agentis & naturæ sit opus, ac vult Gal. lib. 1. de temper. certe neque qualitatibus ad generationem, neque substantiis ad efficientiam sui auri ex plumbo, ferro, &c. Chemicus poterit abuti pro libito, non igitur transelementabit metalla sua arte.

Quod ad illud Arist. attinet 9. Metaph. *Aliquid ex aliquo fit dupliciter, mediate & immediate, ex materia prima mediate, & proxima immediate*, dicere ita conuenit: sed non dixit ideo eandem rem secundum essentiam immediate à natura generari, & mediate ab arte mediate à natura, & immediate ab arte.

Præterea vel Chémico fideiubente nullus potest in mensura & proportionem debita consequi naturæ intentionem, sed si ars æquiparat factò à se auro naturam, & Chemicus sibi non constabit, cui est curæ in omnibus ex imperfectis perfectum metallum conficere, quod nisi adsit materiæ proportio ad formam, & agentis ad patiens, & modus in efficientia, & mensura in determinatione, nunquam exhibit in auras aurum Chemicum. Et cum artis Chemicæ tum finis idem sit naturæ, ut Quercet. loquitur, nempe, ut ex vnione istius forme cum sua materia aurum tandem generetur, quorum cum causæ omnes sint eadem, dicit & effecta eadem necessario esse debere: & ego, si in omnibus conueniunt, in pondere & mensura conueniant, minimis iis

tricus

triciſ. quæ generationi ſubſeruiunt: ſi in maximis, etiam in hiſ debent conuenire.

Sed male habet viros & qualitatum & ſubſtantiarum mixtio, & ponderis & menſuræ regula, & hæc pertinent ad cauſas & effecta, de quibus non conuenit, imo omnia quæ ad mixtionem attinent Chimicos fugiunt, & illis vna pro omnibus reliqua eſt ſubtiliatio: Sic Richard. Ang. correct. cap. i. iam ſupra dixit, quamuis ars non tranſcendat faciens nouam naturam per ſimplicem laborem, tamen ars tranſcendit naturam quo ad illam naturam, quam poteſt proprie ſubtiliare, & ideo dicitur *ars imitatur naturam*, non quod nouam ædificet, ſed quod illius naturæ virtutem ſubtiliet. Sed quicumque ſcripſerunt de orru & interitu, hanc ſubtiliationem ac generationi tam neceſſariam non inueniunt, non agnouerunt, aut ſi hanc materiæ præparationem cognitam habuerunt, eam nunquam verbis expreſſerunt, & in rerum ortu minimas tantum dederunt partes, non totam generationis poteſtatem. Sed & hanc naturæ imitationem quam profert Richard. nunquam cogitauit ſapiens orbis, mirorque Chimicos tam multo in ore habere, *ars imitatur naturam*, cum ſubtiliare ſeu depurare, vt ſic loquar, materiam, neutiquam ſit naturam imitari. Sed ſimiles ſint materiæ præparatio naturalis, & materiæ ſubtiliatio per ignem Chimice, non tamen ideo aut generationem nouimus, aut eius & effecta & cauſas comprehendimus; quare tota hæc res male habet viros, dicatque Mantuanus *Æglog. 6.* quod ægre habebit Chimicos.

Eſt etiam cuius vecors induſtria vanas

Quærat opes, ubi nullus opes inuenit ab æuo,

Æſt lauat herbarum ſuccis, & vertere in aurum

Æſt imat, ac nigra ſemper fuligine pallet.

Eſt qui dum tellure latens deſiderat aurum

Dat magicis operam ſtudiis, & tempora perdit.

Quid lenius? quid futilius? quid inanius unquam?
Omnia, ne veniant ad opus telluris & agri,
Omnia pertentant, & agunt nihil, omnia versant,
Semper agunt, nunquam peragunt.

Nunc subiectum Chemicorum se offert, sed inter eos ipsis prius conueniat an aurum purum, vt Augur. Chryf. 3. an vinacea, an capillamentū flauum, an ouum, argentum viuum & sulphur, tutia, antimonium, arsenicum, auripigmentum, sanguis humanus, an ouis nigra, &c. fit Elixir lapidis philosophici, seu verius pulueris, an Sol mas, Luna mulier fit illud: & ratione stabiliant, & omnia deniq; nobis sincere diluēda relinquant: nam de incognitis disputare nō ego induxi in animum, satis habens ea dixisse, quæ supra, non esse eiusmodi lapidem, nec esse posse, & quando fuerit non posse inde resultare transsubstantiationem. Quare, vt supra ex Threnis. dixi: *Qui lapidem vidit, is pariter credat: & ex Gebro, in quibus est, ex illis elicitur lapis*, id est, nullis rebus, id est, eum ac nullus vnquam vidit, ita nec se visurum credat. Recte enim Paracel. lib. 1. de caus. morb. inuis. Alchymistæ nihil sciunt, & semper quærunt, si vnum inueniunt, e contra vices decipiuntur, aut nunquam aliquid habent: qualis enim quisque est, talis est & fides & ars eius. Et lib. Paragr. cap. de virtute, ait, Alchymia seducta est à diabolo, & se in linguas mendaces & doctrinas falsas disperfit: & vt cantato lapidi semel nuncium remittam, ait, Penotus Londrada à portu sanctæ Mariæ Aquitanus, Chemicus, tractatu de particularibus: Quibusdam Chemicis, Saturnus Philosophorum est proprie Marchasita plumbi, & certe præstat Sole & Luna, & transmutat Lunam in Solem. Vale Geber qui persuaseras vnam esse viam transmutationis, per puluerem scilicet, en tibi aliam, tu cornix cornici confige oculos. Heus Augurelle, non ex auro, & in auro est auri semen ac sperasti, sed plumbo: cum

Chenæ

Chenæus apud animum suum quid sit dicturus constituerit, his tribus diem dicat.

His omnibus absolutis, & contrariis rationibus dilutis, calcinationi, solutioni, elementorum separationi, coniunctioni, putrefactioni, coagulationi, cibationi, sublimationi, fermentationi, exaltationi, augmentationi, proiectioni Elixiris, Chimici, habent quod respondeant omnes. quid tandem? equidem sane, ut sit operosis hominibus aliqua apud me gratia, incumbant operi, fingant, transmutent, nouent, alterent, generent, destruant, verberent, reuerberent, sopitum suscitent cinerem, vinum sepeliant, fumos colligant, collectos macerent, euaporent, mortificent spiritus, matrarium Hermetice claudant, Gebrice aperiant, Paracelsice obturent, Bachonice in fine sepeliant, Treuisanice per nouem menses foueant, sales resuscitent, fulminatam Lunam calcinent, extrahant alculi, cum coelesti menstruo eliciant animam, & spiritus quos voluit esse nigros natura in Chimicorum usus, saltem occiduos & septentrionales, illi dealbent, elementa graduent, terram subliment, salamadræm Chemicam coagulent, & quid non? sed inde, ac Plato suos poetas hos obsoletæ nequitie, interpolatores ego balsamo coctili delibutos, sulphur spirantes, Mercurium eructantes, carbonem olentes, fumis nigricantes, ex cerebro laborantes, ex influxu spiritus antimoniaci syderatos, bonorum omnium decoctores, nepotes exulare in oris Christiano orbi ignotis iubebo. Spagyricæ animalium, vegetabilium, & mineralium præparationi incubant, ut suam rem profundant per leges licet, aut conniueant quousque decoquat opifici res, qui bonæ fidei & creditoribus decoxerit: sic Comici scortum publicum ut adornet, ut ditet, ut accubet in frænis iuuentus, permittunt, ne occupatam stultis his causis adhuc occupent, sed ubi aliquando id nimium delicatum habuerit iuuentus, ubi argentariæ non sunt illecebræ, ubi bene merentem iuventam meretrix habet despiciatui, continuo

rixæ, dies dicitur, audita re ex vtraq; parte, sublimitum os iuueni damnat authoritas publica, negotiosum fit scorto tergum: ita Chimici ornent Elixir, fucent mineralia, alterent vegetabilia secum per leges licet. At si facietis fabricis, & doctis dolis glaucomam ob oculos nobis obiecerint, nosque ita faciant, vt quod viderimus non viderimus, nostras vitas negocietur, aut prostituant venenatis pharmacis: *Omne enim metallum intra corpus sumtum venenum est*, teste Paracelso lib. 2. de morb. metall. tract. 1. cap. 2. qui ait: *Corpus sulphuris est ignis, corpus Mercurii est fumus, & quoduis metallum suum dat ignem, suum fumum, & hac duo corpora pariunt hominibus ignem tractantibus morbos suos: quilibet enim ignis suum habet aerem, qui ipsi est congenitus, & ex sulphure oritur, ille aer naturam habet, vt aer in quo est impressio: hac impressio scatet ex minera sulphurea, sicut lilium emittit odorem, qui est naturalis impressio inseparata a corpore, talis etiam odor est in sulphure, qui quidem aer vocatur. Ex quo sequitur quod & illi, qui in igne laborant, illum aerem, qui ab igne exit, & non illum, qui est ex mundo, hauriant, unde & venenum: sed cum varia sunt genera fumi metallicarum tabernarum ex mineris suis ascendentes: vt arsenicum, realgar, auripigmentum, & similia multa una cum suis speciebus. scimus quod iste fumus sit Mercurius, similiter quod iste Mercurius sit arsenicum, realgar, & auripigmentum. Sciendum etiam est quam mala venena illa sint, & cum quanto periculo vitam nostram querant, quod ipsorum halitus sit insalubris. nam fumus iste antequam adhareat, tam efficax est ac quando adhaesit. Itaque manifeste videmus, quod aer & fumus vnum fiant, & indiuisibilem mixturam coeant: cum vero homo aëre uti cogatur, sine dubio etiam Mercurium assumere cogetur: hominibus enim impossibile est aerem separare: imo qualis est in sua coniunctione, talem ipsum attrahi necesse est.*

En duo hic habeo: 1. est, materiam primam metallorum, id est, argentum viuum: & Quercet. opificem, id est, sulphur plane & plene esse venena, sed cum omni metallo semper insint, sequitur quicumque metallum deuorat, venenum deuorare. & ne Chimici somnient esse res diuersas, quæ separantur ac dixi ex Paracellso ex fluxione mineralium, & quæ remanent in fixo corpore, Paracell. ait ibidem, corpus fragile eius est naturæ, vt tria corpora in se contineat, videlicet Sal, Sulphur, & Mercurium, ista tria in igne segregantur, & quamuis fixum corpus ex iisdem tribus constet: attramen in fixo non separantur: quando igitur corpus fragile in igne ad separationem tendit, pars eius recidit ad Sal, hoc est, cinerem ac scoriam, quæ fiunt, de his non est mihi scribere animus, de Mercurio & Sulphure reliquis partibus agamus.

En rem nostram optime comparatam: sed regerent Chimici præparationibus suam deleteriam vim annihilari, dico si principia semper insunt, vt partes, & ipsa sint venenum quod quærimus, nullis coctionibus eluitur macula, recte enim ille ignis metallorum venenum non tollit, sed acuit.

Secundum quod occurrit est Chimicos ex præparatione metallorum seipso interficere volentes, scientes, vt dicunt, vnde duplici nomine male habendi. Primo, cum Deus sit castri id est hominis rector, Chimici inconsulto rectore rude donant animam, militem Dei præsidarium, qui iussus est in aduentum domini sui & gubernatoris corpori leges dicere, & pacifice corpus habitare pro rationis ductu, vt vterq; tandem laurea coronatus debiti officii præmio accumuletur: Secundo & hac de causa admonitione digni, quod omnem nequitiam superent, etiam magorum eam, qui se Satanae prostituere, ac supra ex Paracell. dixi: hi enim se lædunt, aliis sunt sæpius vsui, frequentius tamen nocent. At enim Paracell. cap. 4 tract. 2. lib. de morb. me-

tail. *Accidit omnibus Alchymistis, qui se in igne oblectant, & exhilarant, quod ad extremum omne in luctum vertitur, ignis enim multo subtiliora venena contra eos euomit, quam minere, nec præ illis stat, quin obruto mundo illi sint comites: ô insania intoleranda! sed & hoc est illis curæ, ut politia occidat inter viuos, aurum enim adulterant, ut nummus regius adulteretur, emungunt compositis ad rem vocibus nummos, quos denno decoquant, causa non est tamen, quin leges in ista, ut faciunt, animaduertant, ne scilicet vitam hominum nequitia ludibriis exponere venalem videantur, qui maleficos frenare volunt videri mores. Sed quod ad me attinet, habeat Chimicorum ista boni aliquid disciplina, si quam fere totam ac spuriam, & morbosæ rei inutilem omnis damnauit, & proscripsit respublica, in integrum restituat, sanis cõsiliis edocta metallorum metamorphosin, & decoctionem illi esse necessariam, & hominum vitæ amicam, si ratione ex sapientibus Academiarum doctoribus euicerint Chimici frugem bonam aliquando se facere posse, quos, ut plurimum, ac rationis inscios, & periclitatores, hoc est, ut Paracelsi verbo utar, lib. Paragr. cap. de Philos. experimentatores, seu fortuitos & desperabundos spiratores illi damnant, qui, ut habet Prouerbiū, in vasis iactura, referente Quercet. Sclop. cap. 5. experiri non verentur, hoc est, ut cum Plinio dicam, hominum periculis discere, & per experimenta fallacia, ac cõiecturas morbum hominibus inferre, quorum culpa ac temeritate efficitur, ut medendi ars (qua post sacra dogmata nihil mortalibus est excogitatum salubre magis ac necessarium) vna cum professoribus sit delpicatuī.*

F I N I S.

I V D I C I V M I V L I I C Æ S A -
R I S S C A L I G E R I , I N E X O T E R I C I S
disputationibus suis , de transelementatione
metallorum, & fornace Al-
chymia.

Istas (puta Alchymistarum) fornaculas odio odi
plusquam Vatiniano. Sunt enim noctuæ ad aucupia
crumenarum, à quibus aurum, quod postea pollicen-
tur, aliis sibi captent prius. Exerc. 23. sect. 1.

I D E M.

Cæterum suo quicque in censu perfectum , etiam
Pulex , etiam Ricinus. Tam vero sunt alia metalla à
Natura instituta, vt ex eis aurum fiat , quam cæteræ a-
nimantes, vt ex iis fiat Homo. Exerc. 106. sect. 2.

